

КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО

Людмила Вакарюк
Ніна Гетьманцева

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Л. В. Вакарюк, Н. Д. Гетьманцева

КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2024

УДК 346:334.7+347.72](075.8)
В-146

*Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 1 від 29.01.2024 року)*

Рецензенти:

Вишновецька С.В.,

докторка юридичних наук,
професорка, завідувачка кафедри
цивільного права та процесу
юридичного факультету
Національного авіаційного
університету;

Бек Ю.Б.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та
процесу Львівського національного
університету імені Івана Франка.

В-146 **Вакарюк Л. В., Гетьманцева Н. Д.**

Корпоративне право: навч.-метод. посібник. / Л. В. Вакарюк, Н. Д.
Гетьманцева. Чернівці: Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 224 с.
ISBN 978-966-423-831-8

Навчальний посібник підготовлений та розроблений відповідно до робочої
програми навчального курсу дисципліни «Корпоративне право» для спеціальності 081
«Право» та є завершеним навчальним виданням, необхідним і достатнім для повного
вивчення курсу.

Для проведення практичних занять з студентами юридичних факультетів зі
дисципліни «Корпоративне право».

ISBN 978-966-423-831-8

УДК 346:334.7+347.72](075.8)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2024
© Вакарюк Л. В., Гетьманцева Н. Д., 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОБОЧА ПРОГРАМА КУРСУ	7
ТЕМИ ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ.....	37
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1	37
1.1. Корпоративне право в системі права України. Еволюція становлення та сучасні тенденції розвитку корпоративного права.	37
1.2. Форми правового регулювання корпоративних відносин	38
1.3. Поняття, види та порядок створення юридичних осіб корпоративного типу	39
1.4. Моделі корпоративного управління.....	39
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2	40
2.1. Правові механізми здійснення корпоративних прав і виконання обов'язків.....	40
2.2. Майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу	41
2.3. Інформаційні відносини у корпоративному праві	41
2.4. Припинення юридичної особи корпоративного типу	42
2.5. Захист корпоративних прав	42
ТЕМИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ, ЗАДАЧІ	44
Тема 1.1. Корпоративне право в системі права України	44
Тема 1.2. Форми правового регулювання корпоративних відносин	48
Тема 1.3. Поняття, види та порядок створення юридичних осіб корпоративного типу	51
Тема 1.4. Корпоративне управління	55
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II	59
Тема 2.1. Корпоративні права та обов'язки	59
Тема 2.2. Майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу	63

Тема 2.3. Інформаційні відносини у корпоративному праві ..	68
Тема 2.4. Припинення юридичної особи корпоративного типу	73
Тема 2.5. Захист корпоративних прав	77
 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1	136
Тема 1.1. Корпоративне право в системі права України	136
Тема 1.2. Форми правового регулювання корпоративних відносин.....	142
Тема 1.3. Поняття, види та порядок створення юридичних осіб корпоративного типу	149
Тема 1.4. Моделі корпоративного управління	157
 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2	167
Тема 2.1. Правові механізми здійснення корпоративних прав та виконання обов’язків	167
Тема 2.2. Майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу	177
Тема 2.3. Інформаційні відносини у корпоративному праві.....	186
Тема 2.4. Припинення юридичної особи корпоративного типу	196
Тема 2.5. Захист корпоративних прав	205
 ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	213

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Корпоративне право» займає важливе місце у професійній підготовці юристів у сфері бізнесу. Корпоративне право, як система правових норм, виступає регулятором суспільних відносин, що виникають у зв'язку із створенням, діяльністю, реорганізацією та ліквідацією юридичних осіб корпоративного типу. Світова практика свідчить про існування багатьох видів юридичних осіб корпоративного типу, які знайшли місце і в Україні. За статистичними даними останніх років, юридичні особи корпоративного типу в Україні набули значного поширення, і далі спостерігається тенденція до їх розвитку.

Протягом останніх років національне законодавство про різні види юридичних осіб-корпорацій суттєво еволюціонувало та зазнало позитивних змін. Та нині все ж таки залишається велика кількість неврегульованих, конфліктних питань. Зокрема, до найбільш поширених проблем у сфері корпоративних відносин належать: рейдерство, несумлінне поглинання підприємств, корупційні схеми, внутрішні корпоративні конфлікти, перевищення повноважень з управління компанією, невивплата дивідендів, неправомірне виключення одного або декількох осіб з числа акціонерів тощо.

Крім того, у зв'язку із широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України відбулася релокація сотень підприємств у межах нашої країни. Описана тенденція дозволяє припустити, що у зв'язку зі збільшенням кількості підприємств на заході України надалі зростатиме потреба у юристах із корпоративних справ. Адже останні займаються оформленням корпоративних договорів, юридичним супроводом ліцензування господарської діяльності, складенням статутів підприємств, реєстрацією юридичних осіб, проведенням загальних зборів учасників товариств та оформленням відповідних протоколів, представництвом у судах суб'єктів господарювання та ін. Ця юридична практика потребує специфічних знань, навичок, які можуть бути здобуті через освоєння навчальної дисципліни «Корпоративне право».

За даними Єдиного державного реєстру судових рішень у довоєнному 2021 році господарськими судами першої інстанції в Україні розглянуто більше 50 тисяч господарських (корпоративних) спорів, а протягом 2022-2023 року – більше 32 тисяч таких же спорів. Указана тенденція показує затребуваність кваліфікованого юридичного представництва учасників корпоративних спорів у судах. А кваліфікованим воно може бути винятково у разі отримання студентами-юристами відповідних компетентностей із навчальної дисципліни «Корпоративне право».

Із вищезазначеного і виникла необхідність у розробленні навчального курсу та виданні навчально-методичного посібника з дисципліни «Корпоративне право».

Вивчення навчальної дисципліни «Корпоративне право» – важлива і невід’ємна частина освіти студентів юридичних вузів і факультетів. Адже в результаті вивчення цієї дисципліни студенти отримають практичні навички, які полягають у здатності: 1) надання консультацій, роз’яснення норм законодавства; 2) супроводу процедур реєстрації, злиття і поглинання, реорганізації суб’єктів господарювання; 3) створення, аналізу, доопрацювання установчих документів; 4) розробки та впровадження системи корпоративної безпеки; 5) визнання недійсними, оскарження угод, укладання яких порушує норми законодавства, положення статуту компанії; 6) ведення листування з органами державної влади; 7) вирішення зовнішніх і внутрішніх суперечок; 8) представлення інтересів клієнта в суді; 9) розробки плану та надання рекомендацій подальшого розвитку та розширення бізнесу.

Мета і завдання видання – допомогти студентам здобути знання про: особливості правового регулювання створення та припинення діяльності юридичних осіб корпоративного типу; специфіку розмежування цивільних, трудових та корпоративних відносин; порядок здійснення корпоративного управління в Україні та світі; особливості здійснення суб’єктами корпоративних правовідносин своїх корпоративних прав і виконання корпоративних обов’язків; особливості захисту корпоративних прав і законних інтересів суб’єктів корпоративних правовідносин.

РОБОЧА ПРОГРАМА КУРСУ

Навчальна дисципліна «Корпоративне право» покликана поглибити знання з обов'язкової дисципліни «Цивільне право України», що є невід'ємною складовою у підготовці майбутніх фахівців у галузі знань 08 Право. А також забезпечити набуття студентами спеціальних знань про новітні досягнення науки корпоративного права, глибоке усвідомлення ними основних тенденцій розвитку корпоративного права України, існуючі на сьогоднішній день проблеми правового регулювання корпоративних відносин та окремих інститутів корпоративного права, шляхи їх вирішення, а також набуття вмінь та навичок захисту прав і законних інтересів суб'єктів корпоративних правовідносин як необхідного елемента компетенцій сучасного юриста.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є наукові погляди, нормативно-правові акти, практика їх застосування до регулювання корпоративних відносин.

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти комплексу знань, умінь і практичних навичок у сфері регулювання корпоративних та інших безпосередньо пов'язаних з ними відносин, необхідних для здійснення нормотворчої, правозастосовної, експертно-консультаційної діяльності.

Дана мета зумовила в межах навчальної дисципліни такі основні **завдання**:

- формування наукового світогляду та підвищення правової культури студентів у сфері корпоративного права;
- опанування категорійно-понятійного апарату корпоративного права;
- опанування основоположними ідеями, концепціями, юридичними конструкціями корпоративного права;
- засвоєння правових засад порядку здійснення суб'єктами корпоративних правовідносин своїх корпоративних прав;
- вироблення певних навичок оформлювати одержані результати теоретичного пізнання корпоративного права у практичні документи, наукові повідомлення, доповіді, реферати, тощо;
- уміння визначати порядок здійснення корпоративного управління, особливості формування та компетенції загальних

зборів учасників, виконавчих органів, наглядової ради, органів контролю за діяльністю органів господарського товариства;

- уміння розробляти проекти локальних (корпоративних) нормативних актів;

- набуття навиків складання різного роду правової документації, що передбачають використання знань і умінь з корпоративного права;

- формування професійних навичок захисту прав і законних інтересів суб'єктів корпоративних правовідносин;

- підвищення рівня загальної професійної підготовки майбутніх правників та їх конкурентоздатності на ринку праці;

- вироблення вмінь аналізу особливостей корпоративного законодавства, а також його застосування в рамках управління юридичною особою корпоративного типу;

- формування професійних навиків аналізу та порівняння будь-якої правової ситуації з позицій доктрини, судової практики, міжнародних стандартів;

- формування вмінь обирати і грамотно апелювати правовим інструментарієм для аналізу юридичної практики, здійснення відповідних узагальнень, обґрунтування оцінок, висновків та практичних пропозицій.

Місце навчальної дисципліни у структурі ОПП (Преквізити, постреквізити).

Навчальна дисципліна «Корпоративне право» належить до вибіркового навчального циклу професійної підготовки, першого бакалаврського рівня вищої освіти. Дисципліна вивчається в 6 семестрі 3 курсу.

Здобувач вищої освіти, який буде вивчати цю дисципліну, повинен володіти знаннями у галузі теорії держави і права, конституційного права, цивільного, господарського, адміністративного права.

Теоретичною базою вивчення даної дисципліни є попередні навчальні дисципліни: «Конституційне право», «Адміністративне право», «Цивільне право», «Господарське право». Дисципліни, які будуть використовувати результати навчання даного курсу: «Практичне право», «Цивільне процесуальне право», «Міжнародне приватне право», «Приватне право: методологія тлумачення і

застосування», «Практика ЄСПЛ в сфері захисту трудових і корпоративних прав», «Корпоративні спори».

Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Корпоративне право» студент буде **знати** та **розуміти**:

- теоретичні дефініції основних понять, категорій корпоративного права;
- основні історичні етапи становлення і розвитку корпоративного права;
- концепції корпоративного права;
- поняття та правову природу корпоративних правовідносин, правові підстави їх виникнення та припинення;
- принципи корпоративного права;
- поняття та види юридичних осіб корпоративного типу;
- поняття та класифікацію корпоративних прав, порядок їх здійснення;
- моделі корпоративного управління;
- поняття та класифікацію органів управління господарським товариством;
- поняття відповідальності в корпоративних правовідносинах;
- порядок здійснення державою своїх корпоративних прав;
- особливості судових та позасудових форм захисту корпоративних прав;
- основні поняття корпоративного права ЄС;
- практику застосування корпоративного законодавства.

Студент буде уміти:

- міркувати, критично мислити, порівнювати, аналізувати, узагальнювати та обирати оптимальне рішення з-поміж альтернативних рішень і підходів у сфері корпоративного права;
- вільно оперувати основними правовими конструкціями і поняттями сфери корпоративного права;
- аналізувати й узагальнювати зміст корпоративного законодавства;
- тлумачити і застосовувати на практиці корпоративне законодавство;
- розуміти закономірності, характер і тенденції розвитку корпоративного права;
- визначати правовий статус суб'єктів корпоративних відносин;

- визначати основні сфери регулювання корпоративного права;
- визначати порядок здійснення суб'єктами корпоративних правовідносин своїх корпоративних прав;
- застосовувати положення чинного законодавства при розв'язанні ситуаційних задач щодо правового становища юридичних осіб корпоративного типу;
- використовувати знання з корпоративного права та вибудовувати систему належної правової аргументації під час розв'язання конкретних практичних ситуацій;
- складати проекти локальних (корпоративних) нормативних актів та процесуальні документи, що використовуються під час захисту корпоративних прав;
- здійснювати юридичну оцінку обсягу корпоративних прав та обов'язків;
- виявляти можливі варіанти поведінки учасників корпоративних відносин.
- аналізувати судову практику й оцінювання її з точки зору відповідності закону і міжнародним зобов'язанням України.

Процес вивчення дисципліни здобувачами вищої освіти спрямований на формування таких загальних і професійних компетентностей:

а) загальні компетентності:

- здатність абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1);
- застосування знання у практичних ситуаціях (ЗК2);
- використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК6);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК7);
- визначеності і наполегливості щодо поставлених завдань і обов'язків (ЗК20).

б) фахові компетентності:

- здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право (ФК7);

- знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права (ФК8) ;
- здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти (ФК11) ;
- критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності (ФК13) ;
- консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації (ФК14);
- логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення (ФК16).

Програмні результати навчання здобувачів вищої освіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (ПРН3);
- використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин (ПРН8);
- пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту (ПРН13);
- вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних (ПРН15);
- виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи (ПРН18);
- надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях (ПРН23).

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні	
Денна	3	6	3	90	15	30	-	-	45	-	залік
Заочна	3	6	3	90	4	6	-	-	80	-	залік

СТРУКТУРА ЗМІСТУ

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО»

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин										
	денна форма						Заочна форма				
	усього	у тому числі					усього	у тому числі			
		л	п	лаб	інд	с.р.		п	п	лаб	інд
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
											13

Змістовий модуль 1. Поняття, джерела корпоративного права, види та порядок створення юридичних осіб корпоративного типу. Моделі корпоративного управління											
Тема 1.1 Корпоративне право в системі права України: 1. Поняття та характеристика корпоративного права 2. Поняття, правова природа, ознаки та види корпоративних відносин, корпоративних правовідносин 3. Становлення й розвиток корпоративного права в Україні	11	2	4			5	10				10
Тема 1.2 Форми правового регулювання корпоративних відносин: 1. Загальні засади й особливості регулювання корпоративних відносин. 2. Міжнародно-правові документи 3. Корпоративне законодавство: поняття, види, система. 4. Локальні корпоративні	11	2	4			5	11	1			10

акти: правова природа, види, значення у механізмі регулювання корпоративних відносин. 5. Корпоративні звичаї як регулятори корпоративних відносин. 6. Корпоративний договір як регулятор корпоративних відносин. 7. Судова практика в механізмі правового регулювання корпоративних відносин.											
Тема 1.3 Поняття, види та порядок створення юридичних осіб корпоративного типу: 1. Поняття та ознаки юридичної особи корпоративного типу. 2. Види юридичних осіб корпоративного типу. 3. Порядок заснування та	11	2	4			5	13	1	2		10

установчі документи юридичної особи корпоративного типу. 4. Засоби індивідуалізації юридичних осіб корпоративного типу: комерційне найменування; торговельні марки та інші засоби індивідуалізації.											
Тема 1.4 Моделі корпоративного управління: 1. Поняття, стандарти та принципи корпоративного управління 2. Європейська (німецька) модель корпоративного управління 3. Англо-американська модель корпоративного управління 4. Японська модель корпоративного управління	9	1	3			5	10				10
Разом за ЗМ 1	42	7	15			20	44	2	2		40

Змістовий модуль 2 Корпоративні права й обов'язки, їх захист, майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу та їх припинення											
Тема 2.1 Правові механізми здійснення корпоративних прав та виконання обов'язків: 1. Поняття, ознаки, правова природа корпоративних прав. 2. Види корпоративних прав. 3. Підстави набуття корпоративних прав. 4. Здійснення корпоративних прав. 5. Корпоративні обов'язки.	11	2	4			5	11	1			10
Тема 2.2 Майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу: 1. Правовий режим майна юридичної особи корпоративного типу. 2. Поняття «майна» у сфері господарювання.	10	1	4			5	5				5

3. Статутний (складений) капітал юридичної особи корпоративного типу. 4. Збільшення, зменшення статутного капіталу. 5. Способи (джерела) формування майна юридичної особи корпоративного типу.												
Тема 2.3 Інформаційні відносини у корпоративному праві: 1. Поняття та види інформації. 2. Поняття відкритої інформації та доступ до неї. 3. Поняття конфіденційної інформації та доступ до неї. 4. Поняття службової інформації та доступ до неї. 5. Поняття таємної інформації та доступ до неї.	8	1	2			5	5					5
Тема 2.4 Припинення юридичної особи корпоративного типу:	9	2	2			5	12		2			10

1. Припинення діяльності та припинення юридичної особи корпоративного типу. 2. Підстави, способи та порядок припинення юридичної особи корпоративного типу. 3. Припинення юридичної особи корпоративного типу з правонаступництвом. 4. Припинення юридичної особи корпоративного типу без правонаступництва. 5. Припинення юридичної особи в процедурі банкрутства.												
Тема 2.5 Захист корпоративних прав: 1. Форми, способи та засоби захисту корпоративних прав. 2. Корпоративні інтереси. Види корпоративних інтересів. Конфлікт корпоративних інтересів.	10	2	3			5	13	1	2			10

3. Поняття та причини виникнення корпоративних конфліктів. 4. Класифікація корпоративних конфліктів 5. Особливості національних корпоративних конфліктів												
Разом за ЗМ 2	48	8	15			25	46	2	4			40
Усього годин	90	15	30			45	90	4	6			80

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми
1.	Корпоративне право в системі права України.
2.	Форми правового регулювання корпоративних відносин.
3.	Поняття, види та порядок створення юридичних осіб корпоративного типу.
4.	Корпоративне управління.
5.	Корпоративні права й обов'язки.
6.	Майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу.
7.	Інформаційні відносини у корпоративному праві.
8.	Припинення юридичної особи корпоративного типу.
9.	Захист корпоративних прав.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

№	Назва теми
1.	Ознаки та види корпорацій
2.	Законодавчі вимоги до локальних нормативних актів у різних організаційно-правових формах господарських товариств
3.	Правовий режим і джерела формування майна корпоративних підприємств
4.	Доходи в корпоративних підприємствах: поняття, джерела формування, порядок використання
5.	Національні кодекси корпоративної поведінки
6.	Корпоративне управління у праві Європейського Союзу
7.	Поняття корпорації та класифікація компаній за правом Великобританії та США
8.	Корпоративні звичаї як регулятори корпоративних відносин
9.	Основи функціонування системи реєстрації товариств за правом Європейського Союзу
10.	Альтернативні способи захисту інтересів учасників корпоративних відносин
11.	Специфіка корпоративного управління в акціонерних товариствах, акції якого належать державі
12.	Оцінка та захист корпоративних прав держави
13.	Відповідальність в господарських товариствах
14.	Інформаційні відносини у корпоративному праві
15.	Холдингові компанії як суб'єкти інформаційного права

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА

№	Назва теми
1.	Етимологія поняття «корпорація».
2.	Види корпоративних відносин.
3.	Становлення та розвиток законодавчого регулювання корпоративних договорів в країнах ЄС.
4.	Комерційне найменування як засіб індивідуалізації юридичної особи корпоративного типу.
5.	Торговельні марки як засіб індивідуалізації юридичної особи корпоративного типу.
6.	Принципи корпоративного управління Організації економічного співробітництва та розвитку.

7.	Вимоги до капіталу, фондів і резервів юридичних осіб корпоративного типу.
8.	Цінні папери юридичних осіб корпоративного типу.
9.	Правова природа службової та конфіденційної інформації.
10.	Типові ситуації порушення прав та інтересів учасників корпоративних відносин.
11.	Внутрішньо корпоративні способи захисту корпоративних прав.
12.	Співвідношення механізму вирішення конфлікту інтересів і механізму вирішення спорів між учасниками корпоративних відносин.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етимологія поняття «корпорація». При опрацюванні даного питання треба звернути увагу на етимологію поняття «корпорація» у римському приватному праві, розглянути правове значення даного правового явища в континентальній і англосаксонській правових системах. Варто проаналізувати норми вітчизняного законодавства, що визначають систему організаційно-правових форм юридичних осіб корпоративного типу. Зосередитись на розкритті теоретико-правових підходів до розуміння сутності корпорації як самостійного суб'єкта корпоративних відносин і визначити кваліфікуючий критерій, за яким юридичних осіб у тій чи іншій організаційно-правовій формі можна відносити до корпорацій.

Види корпоративних відносин. Опрацьовуючи дане питання, треба детальніше зупинитися на аналізі проблематики правової природи корпоративних відносин. Зокрема, дослідити зміст існуючих підходів до сфери існування корпоративного права та корпоративних правовідносин, а саме: теорію «комплексного правовідношення»; теорію «підприємницького правовідношення» та теорію згідно якої, корпоративні правовідносини є різновидом цивільних. Також доцільно провести класифікацію за суб'єктами, звертаючи увагу при цьому, що всі відносини – це відносини щодо участі в товаристві.

Необхідно проаналізувати положення національного законодавства щодо визначення поняття корпоративних прав і відповідних правовідносин. Дослідити позицію представників доктрини цивільного права стосовно правової природи та особливостей корпоративних правовідносин, зокрема щодо визнання корпоративних правовідносин особливим видом цивільних правовідносин, що дає можливість поширити на них увесь цивільно-правовий інструментарій. Проаналізувати відповідну практику вищих судових установ. Аналіз законодавства та судової практики дасть можливість виокремити окремі проблеми, які потребують усунення. Зокрема, потрібно звернути увагу на «фрагментарність» уваги законодавця до визначення корпоративних правовідносин, що створює підґрунтя для численних дискусій, намагання віднайти корпоративні правовідносини у тих видах юридичних осіб, яким вони не властиві.

Становлення та розвиток законодавчого регулювання корпоративних договорів у країнах ЄС. Опрацьовуючи питання, основну увагу треба зосередити на порівняльно-правовому дослідженні розвитку інституту корпоративних договорів у провідних країнах ЄС і з'ясуванні змісту існуючих наукових підходів до класифікації світових моделей корпоративних договорів.

Зверніть увагу на класифікацію моделей корпоративних договорів за критерієм їх походження: первісну, похідну та конвергентну. Визначте особливості англо-американської (первісної), континентальної (похідної) та конвергентної правових моделей корпоративних договорів. Проаналізуйте особливості кожної з моделей корпоративних договорів. «Англоамериканська (первісна) модель характеризується: (а) історичними особливостями конфронтації акціонерів товариства з виконавчими органами; (б) прецедентним правом; в) дворівневою американською системою законодавства та британською доктриною приватного характеру відносин сторін договору». З'ясуйте «характерні особливості континентальної моделі корпоративних договорів: (а) рецепцію практичного досвіду укладання та виконання зазначених договорів країн англо-американської правової сім'ї; (б) відсутність спеціального нормативно-правового регулювання інституту корпоративних договорів, що пов'язано з їх тлумаченням як цивільно-

правових договорів зобов'язального характеру; (в) мінімальна практика застосування корпоративного договору, предметом якого є питання корпоративного управління, у деяких країнах такі договори визнаються нікчемними, такими, що порушують публічний порядок».

Дослідіть наднаціональне законодавство ЄС щодо корпоративних договорів, особливу увагу зверніть на положення Європейського модельного акта про компанії («European Modern Company Act», EMCA).

Комерційне найменування як засіб індивідуалізації юридичної особи корпоративного типу. Опрацювання питання розпочніть із дослідження теоретичних питань поняття та функцій комерційного найменування. Також проведіть відмежування даного поняття від суміжних понять, з'ясуйте зміст немайнового права на найменування та особливості захисту права на найменування. Проаналізуйте чинне законодавство щодо правового регулювання цих відносин, проаналізувати теоретичні позиції та судову практику щодо вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав на комерційні найменування.

Торговельні марки як засіб індивідуалізації юридичної особи корпоративного типу. Розглядаючи дане питання, приділіть увагу дослідженню змісту поняття «торговельна марка» та його співвідношенню з поняттям «бренд». Далі потрібно виокремити відмінності торговельної марки (ТМ) і бренда залежно від вимог, які висуваються до цих об'єктів, їхніх ознак, обсягу і строку правової охорони, наявності ідеї (місії), кола власників. Визначте функції торговельних марок. З'ясуйте зміст поняття майнового права на торговельну марку у сфері господарювання, зокрема «це право може виступати як: – суб'єктивне право, що реалізується суб'єктом господарювання в процесі здійснення господарської діяльності (шляхом використання торговельної марки або передання права на неї іншим суб'єктам); – частина майна підприємства (нематеріальний актив); – об'єкт господарського обороту (у разі передання прав за договором, внесення до статутного капіталу господарського товариства); – об'єкт захисту (у випадку порушення прав на торговельну марку)». Зосередьтеся

на конкретизації поняття: реалізація права суб'єкта господарювання на торговельну марку» – юридично значимі правомірні дії правоволодільця або уповноваженої ним особи щодо використання торговельної марки, надання дозволу на використання торговельної марки іншим суб'єктам, перешкоджання неправомірному використанню торговельної марки, вчинення інших дій з метою задоволення інтересів правоволодільця та інших зацікавлених осіб.

Дослідіть принципи здійснення прав на торговельну марку: «1) суб'єкт господарювання на торговельну марку здійснює це право вільно, на власний розсуд в межах, передбачених законом, з урахуванням принципу «дозволено все те, що не заборонено законом»; 2) нездійснення права на торговельну марку (невикористання протягом певного строку без поважних причин) може бути підставою припинення права; 3) суб'єкт господарювання може відмовитись від права на торговельну марку повністю або частково в передбаченому законом порядку; 4) суб'єкт господарювання може передати своє право на торговельну марку лише за відплатним договором, 5) право на торговельну марку здійснюється з урахуванням презумпції добросовісності дій суб'єкта господарювання».

Принципи корпоративного управління Організації економічного співробітництва та розвитку. Опрацювання питання доцільно розпочати із з'ясування змісту принципів корпоративного управління розроблених такою міжнародною структурою, як ОЕСР, які охоплюють п'ять галузей корпоративного управління: 1) права акціонерів; 2) рівноправність акціонерів; 3) роль зацікавлених осіб; 4) розкриття інформації та прозорість; 5) обов'язки Ради.

Необхідно визначити основні проблеми, що виникають у процесі впровадження принципів корпоративного управління у практику та окреслити напрями розвитку системи корпоративного управління. Окрему увагу варто приділити актуальному питанню практичного впровадження принципів корпоративного управління на вітчизняних підприємствах та необхідності побудови партнерських відносин між акціонерами.

Вимоги до капіталу, фондів і резервів юридичних осіб корпоративного типу. Треба мати на увазі, що специфічні особливості функціонування підприємств залежно від їх організаційно-

правових форм господарювання обумовлюють склад елементів власного капіталу, вимог щодо порядку їх формування та руху на окремих підприємствах. Тому опрацювання питання потрібно розпочати із дослідження складових власного капіталу юридичних осіб, що дозволить установити «переваги структури власного капіталу в акціонерних товариствах: 1) можливість виникнення емісійного доходу внаслідок операцій з викупу та розміщення акцій власної емісії і його використання; 2) наділення акціонерів майновими та немайновими корпоративними правами; 3) нарахування дивідендів за привілейованими акціями в обов'язковому порядку; 4) наявність значних обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що створює сприятливі умови для формування різних фондів (фондів виробництва, соціального розвитку тощо)».

Зосередьтеся на аналізі норм Господарського та Цивільного кодексів України, опрацюйте правові аспекти формування статутного капіталу, що визначають розмір, склад, строки, порядок внесення вкладів учасниками, оцінку майна при внесенні і вилученні, порядок зміни часток учасників, їх відповідальність за порушення зобов'язань за внесками.

Проаналізуйте функції, розмір, порядок формування та використання капіталу залежно від виду юридичних осіб корпоративного типу (акціонерне товариство, товариство з обмеженою та додатковою відповідальністю, кредитна спілка, підприємство споживчої кооперації, повне та командитне товариство), зокрема статутного капіталу, пайового капіталу, складеного капіталу, додаткового капіталу. Зверніть увагу, що невід'ємним елементом власного капіталу в усіх господарських товариствах згідно з чинним законодавством є наявність резервного капіталу. Проаналізуйте порядок його створення та вимоги щодо розміру. З'ясуйте поняття, порядок формування та використання нерозподіленого прибутку, який регламентується лише для господарських товариств. Дослідіть, що являє собою вилучений капітал, який притаманний підприємствам корпоративного типу, та що являє собою та коли виникає неоплачений капітал, який притаманний тим підприємствам, у яких наявний статутний, пайовий або складений капітал.

Цінні папери юридичних осіб корпоративного типу. Опрацювання питання доречно розпочати із дослідження змісту

різних підходів до тлумачення терміну «корпоративні цінні папери», що існують у науковій доктрині. При цьому велику увагу потрібно приділити видам цінних паперів, які можуть бути включені в цю категорію. Зокрема, до основних документів на ринку корпоративних цінних паперів можна віднести акції, облігації, чеки і векселі. На ринку недержавних цінних паперів можна виділити два основних інструменти: акції, які виражають власний капітал, і облігації – особлива інвестиційна вартість, що виражає позикові, боргові відносини між інвестором і емітентом. Також необхідно дослідити особливості розміщення корпоративних цінних паперів в Україні та визначити особливості емісійної діяльності акціонерних товариств та підприємств-емітентів інших організаційно-правових форм із залучення фінансових ресурсів шляхом випуску пайових і боргових цінних паперів.

Потрібно проаналізувати переваги та недоліки публічного розміщення корпоративних цінних паперів, з'ясувати відповідність моделі українського фондового ринку міжнародному досвіду та стандартам, дослідити перспективи розвитку українського ринку корпоративних цінних паперів та можливості посилення його позицій на світовому ринку капіталу.

Правова природа службової та конфіденційної інформації.

Найперше потрібно опрацювати підходи до класифікації конфіденційної інформації, які досліджувались у наукових працях вчених, визначити поняття даної правової категорії, її властивості та цінність. Зокрема проаналізуйте «ознаки конфіденційної інформації, якими є: а) її належність до інформації з обмеженим доступом; б) доступ до інформації визначається самою особою або нормами законодавства; в) суб'єктами конфіденційної інформації можуть бути фізичні або юридичні особи». Далі слід перейти до з'ясування поняття та видів інформації з обмеженим доступом та її видів – конфіденційної, таємної та службової. Також проаналізуйте особливості поєднання приватноправового та публічно-правового методу регулювання обмеження доступу до тих чи інших відомостей, віднесених до конфіденційної інформації. Зверніть увагу, що власники конфіденційної інформації самостійно визначають режим доступу до неї, включаючи належність до

категорії конфіденційної, та встановлюють для неї систему (спосіб) захисту. Склад і обсяг таких відомостей та порядок їх захисту визначає суб'єкт господарювання. Далі зосередьтеся на понятті та видах комерційної таємниці, визначених у чинному законодавстві та науковій доктрині.

Окрему увагу приділіть дослідженню правової природи службової інформації та правовим режимам службової інформації в Україні.

Типові ситуації порушення прав та інтересів учасників корпоративних відносин. Опрацювання питання повинно ґрунтуватися на аналізі судової практики. Найперше з'ясуйте, хто саме найчастіше є порушниками корпоративних прав. Зокрема «суб'єктами порушень корпоративних прав найчастіше є: учасники (акціонери) товариств, які володіють контрольним пакетом корпоративних прав; незаконні набувачі корпоративних прав; міноритарні учасники (акціонери) товариств; члени робочих органів загальних зборів товариств; посадові особи товариств». Далі слід перейти до з'ясування причин таких порушень та чинників, які сприяють порушенням. Зверніть увагу, що порушення корпоративних прав стається через конфлікт із приводу діяльності товариства, обов'язковою стороною в якому є принаймні один учасник (акціонер) товариства. Опрацюйте класифікацію причин порушень корпоративних прав за критерієм сторін конфлікту, відповідно до якого вони поділяються на такі: «конфлікт між учасниками товариства і виконавчим органом; конфлікт учасників товариства між собою; конфлікт між учасниками товариства і сторонніми особами». Дослідіть чинники порушення корпоративних прав в Україні, які належить поділяти так: «недосконалість законодавства (корпоративного, процесуального, у сфері державної реєстрації юридичних осіб, у сфері контролю за дотриманням законодавства про акціонерні товариства, адміністративно-деліктного), незадовільний стан корпоративного управління в товариствах (недосконалість установчих документів і внутрішніх положень), низький рівень законності (корупція, недбалість і неефективність у роботі апарату держави, низький рівень правової свідомості та культури)».

Внутрішньокорпоративні способи захисту корпоративних прав. Найперше потрібно з'ясувати основні підходи до визначення

поняття «спосіб захисту корпоративних прав», наведені науковцями. Потрібно зосередитись на аналізі особливостей способів профілактичного характеру та способів примусового здійснення прав і виконання обов'язків, які отримали пряме законодавче закріплення, що не можуть бути залежними від форми захисту, але залежать від змісту корпоративних прав та правомочностей органів управління господарського товариства. Крім того, опрацюйте загальні способи захисту, що відображені в Конституції України та кодифікованих актах і спеціальні способи захисту, що регламентовані спеціальними нормами законодавства (законами України «Про акціонерні товариства», «Про господарські товариства», «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» та ін.).

Тепер класифікуйте способи захисту корпоративних прав залежно від обраної форми захисту. Відповідно до цього критерію «способи захисту належить поділяти на: виключні способи захисту, застосування яких можливе тільки судом; альтернативні способи захисту, застосування яких можливе не лише судом, але й державними органами, наділеними повноваженнями із захисту корпоративних прав в адміністративному порядку або за допомогою внутрішньокорпоративних механізмів; оперативні способи захисту, застосування яких допускається учасниками корпоративних відносин у силу свого статусу». Проаналізуйте особливості кожного із зазначених способів.

Співвідношення механізму вирішення конфлікту інтересів і механізму вирішення спорів між учасниками корпоративних відносин. Опрацювання питання розпочніть із з'ясування поняття «конфлікт інтересів», який постійно виникає між власниками (акціонерами), радою директорів і менеджментом акціонерного товариства, основних передумов виникнення конфлікту інтересів та співвідношення вказаної категорії із категорією «баланс інтересів». З'ясуйте правову природу корпоративних конфліктів і виокремте типи корпоративних конфліктів, які можуть впливати на фінансово-господарську діяльність компаній. Також проаналізуйте розроблені науковцями основні підходи до

формування механізму захисту інтересів акціонерів на основі «теорії «мета-інтересів», що дасть змогу підсилити рівень корпоративного контролю з боку дрібних власників і забезпечить дотримання їх законних прав у процесі управління компанією».

Опрацьовуючи механізм вирішення спорів між учасниками корпоративних відносин, проаналізуйте: «найпоширеніші категорії корпоративних спорів: – про визнання недійсними рішень загальних зборів акціонерів (учасників) товариств; – щодо частки у статутному капіталі; – про визнання недійсним статуту; – щодо внесення змін до установчих документів; – про надання інформації щодо діяльності товариства; – щодо виплати дивідендів; – щодо стягнення вартості частини майна товариства, пропорційно до частки учасника в статутному фонді товариства; – пов'язані з виходом, виключенням учасника з товариства, переходом частки учасника в статутному капіталі товариства, що розглядаються господарськими судами». Також варто розглянути правові позиції Верховного Суду в різних категоріях справ, що виникають із корпоративних відносин.

Освітні технології, методи навчання та викладання навчальної дисципліни

У процесі проведення лекційних і практичних занять використовується:

- поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність постановки і вирішення завдань на основі поетапного відбору їх змісту, форм, методів і засобів із урахуванням діагностування результатів;

- професійно-ділові ігрові технології: використання різноманітних «ігор», під час проведення яких формуються вміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору (ділові та рольові ігри, вправи тощо);

- тренінгові засоби для вирішення типових практичних завдань за допомогою комп'ютера;

- нові електронні засоби навчання: комп'ютерні слайди, електронні підручники, електронні опорні конспекти.

Критерії та засоби оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Корпоративне право»

Методи та критерії підсумкового оцінювання результатів навчання з навчальної вибіркової дисципліни

Максимальна кількість балів Іспит 50 балів	Оцінка за шка- лою ECTS	Критерії оцінювання знань студентів
Відмінно 45-50	A (90-100)	Студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, аргумен-товано його викладає під час усної та письмової відповідей. Наводить практичні приклади у контексті тематичного теоре-тичного матеріалу. Здатний розв'язувати ускладнені кейси (казуси), завдання та вміє використовувати при цьому належно нормативну базу, судову практику (вітчизняну та європейську). Володіє відповідною науково-правовою терміно-логією. Правильно виконує 90 або більше відсотків тестових завдань. Показав висо-кий рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Добре 39-44	B (80-89)	Студент достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних і письмових відповідей. Здатний розв'язувати кейси (казуси), виконувати завдання із посиланням на положення нор-мативно-правових актів і судову практику. На достатньому рівні володіє відповідною науково-правовою термінологією. Проте під час усної відповіді, виконання практичних завдань, казусів йому інколи не вистачає аргументації, послідовності у викладі мате-ріалу. Допускається окремих несуттєвих неточностей та незначних помилок. Правильно виконує 80-89 відсотків тестових

		завдань. Показав достатній рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Добре 33-38	С (70-79)	Студент демонструє загалом добрі знання навчального матеріалу. Під час усних і письмових відповідей робить помітні помилки, допускає неточності. Не вміє робити певні узагальнення та висновки. Може самостійно розв'язувати стандартні, типові кейси (казуси), завдання, що не потребують детального аналізу нормативно-правових актів і судової практики. Частково володіє відповідною науково-правовою термінологією. Правильно виконує 70-79 відсотків тестових завдань. Показав базовий рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Задовільно 27-32	D (60-69)	Студент демонструє посередні знання навчального матеріалу, викладає його основний зміст, але без глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування, аргументації та використання усіх необхідних нормативно-правових актів і основної літератури. Під час усних і письмових відповідей допускається суттєвих неточностей та помилок, внаслідок чого відповідь неповна. У мінімальному обсязі опрацьовує рекомендовану літературу. Може самостійно розв'язувати кейси (казуси), завдання низького рівня складності. Володіє лише базовою науково-правовою термінологією. Правильно виконує 60-69 відсотків тестових завдань. Показав посередній рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Задовільно 21-26	Е (50-59)	Студент демонструє мінімальний рівень знань навчального матеріалу. Під час усних і письмових відповідей узагальнення та

		висновки відсутні, не орієнтується в базових для навчального курсу нормативно-правових актах. Може самостійно розв'язати найпростіші, типові казуси (кейси), завдання за зразком. У мінімальному обсязі опрацьовує основну літературу. Володіє лише базовою науково-правовою термінологією. Правильно виконує 50-59 відсотків тестових завдань. Показав досить низький рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Незадовільно 16-20	Fx (35-49)	Студент не засвоїв навчальний матеріал курсу, дає неправильні відповіді на більшість поставлених теоретичних, практичних запитань. Під час усної та письмової відповідей демонструє елементарну, фрагментарну обізнаність з правових питань. У відповіді цілком відсутня самостійність, лише за допомогою викладача може сформулювати основні положення курсу. Володіє лише незначною частиною базової науково-правової термінології. Не може самостійно розв'язати найпростіші, типові казуси (кейси), завдання. Правильно виконує 35-49 відсотків тестових завдань. Рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики – примітивний.
Незадовільно 0-15	F (1-34)	Студент не засвоїв навчальний матеріал з курсу, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні запитання та пасивно поводить себе на практичних заняттях. Володіє лише окремими основними правовими термінами. Не вміє розв'язувати найпростіші типові казуси (кейси), завдання. Правильно виконує лише 1-34 відсотків тестових завдань. Не проявляє навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Усний виступ і виконання письмового завдання під час практичного заняття	Критерії оцінювання
5 балів	Студент бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття; в повному обсязі володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; вільно самостійно та аргументовано викладає особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань; демонструє здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності; логічно визначає належні та прийнятні для юридичного аналізу факти, провівши збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, доступних інформаційних технологій і баз даних; володіє здатністю до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації; логічно, критично і системно аналізує документи, розуміє їх правовий характер і значення. Правильно вирішив усі практичні завдання.
4 бали	Студент добре засвоїв теоретичний матеріал заняття; достатньо повно володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; викладає особливості реалізації та застосування норм матеріального і

	процесуального права під час усних виступів та письмових відповідей; в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; логічно визначає належні та прийнятні для юридичного аналізу факти, провівши збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, доступних інформаційних технологій і баз даних; володіє здатністю до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації; логічно, критично і системно аналізує документи, розуміє їх правовий характер і значення. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість практичних завдань.
3 бали	Студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми; в цілому володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; фрагментарно викладає особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права; намагається викладати основний зміст навчального матеріалу під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, доступних інформаційних технологій і баз даних, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки; відповідаючи на питання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища. Правильно вирішив половину практичних завдань.

2 бали	Студент не в повному обсязі опанував навчальний матеріал теми; не в повному обсязі володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; не знає наукових фактів, визначень; фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права під час усних виступів та письмових відповідей; недостатньо розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності; майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані. Правильно вирішив меншість практичних завдань.
1 бал	Студент частково володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; не в змозі викласти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права, зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі практичні завдання.
0 балів	Студент не володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; викласти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права; не спроможний викласти навчальний матеріал з дисципліни; відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані; не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного практичного завдання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінки (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A(90-100)	відмінно
Добре	B(80-89)	дуже добре
	C(70-79)	добре
Задовільно	D(60-69)	задовільно
	E(50-59)	достатньо
Незадовільно	Fx(35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F(1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів тощо); виконання практичних (індивідуальних і групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, розв'язання задач; аналізу судових рішень тощо.

Підсумковий контроль: залік у формі усного опитування.

ТЕМИ ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Поняття, джерела корпоративного права, види та порядок створення юридичних осіб корпоративного типу. Моделі корпоративного управління»

1.1. Корпоративне право в системі права України. Еволюція становлення та сучасні тенденції розвитку корпоративного права.

Мета лекційного заняття полягає у з'ясуванні місця корпоративного права в системі права України, визначенні його поняття, особливостей предмета, дослідженні поняття та правової природи корпоративних відносин, характеристики суб'єктів корпоративного права, аналізі еволюції становлення та визначенні сучасних тенденцій розвитку корпоративного права в Україні та світі.

Для досягнення мети у процесі лекційного заняття буде:

- а) визначено місце корпоративного права в системі права України;
- б) визначено поняття й особливості предмета корпоративного права;
- с) проаналізовано принципи корпоративного права;
- д) розглянуто поняття, ознаки, зміст і види корпоративних правовідносин;
- е) проаналізовано підстави виникнення корпоративних правовідносин;
- ф) визначено поняття корпоративного права в об'єктивному та суб'єктивному розумінні;
- г) визначено поняття й ознаки корпорацій;
- h) розглянуто суб'єктів корпоративних правовідносин;
- і) здійснено аналіз обмежень щодо набуття статусів учасника та засновника господарського товариства;
- j) досліджено історію розвитку корпоративного права у країнах Західної Європи та США;
- к) проаналізовано розвиток корпоративного права України у складі Російської імперії та корпоративне законодавство Австро-

Угорської імперії, до складу якої входили західноукраїнські землі (в XIX – на поч. XX ст.);

л) досліджено корпоративне законодавство України у складі СРСР;

м) проаналізовано корпоративне законодавство незалежної України (1991-2020 рр.);

п) розглянуто реформу корпоративного права та характеристики сучасного стану корпоративного законодавства, Угоду про асоціацію та необхідність адаптації корпоративного законодавства до законодавства ЄС.

1.2. Форми правового регулювання корпоративних відносин

Мета лекційного заняття полягає в з'ясуванні поняття та правової природи джерел корпоративного права, детальному аналізі кожного виду джерел корпоративного права та дослідженні їх значення у механізмі регулювання корпоративних відносин.

Для досягнення мети в процесі лекційного заняття буде:

а) визначено поняття «джерела корпоративного права», розглянуто їх особливості;

б) досліджено міжнародно-правові акти як джерела корпоративного права;

с) розглянуто поняття, види та систему корпоративного законодавства;

д) проаналізовано правову природу та значення локальних корпоративних актів у механізмі регулювання корпоративних відносин;

е) з'ясовано види локальних корпоративних актів;

ф) досліджено корпоративні звичаї як регулятори корпоративних відносин;

г) піддано аналізу становлення та розвиток законодавчого регулювання корпоративних договорів у зарубіжних країнах та в Україні;

h) визначено поняття та ознаки корпоративного договору;

і) розглянуто порядок укладення, форму та зміст корпоративного договору;

ж) з'ясовано сторони корпоративного договору;

к) здійснено аналіз виконання, забезпечення виконання, правових наслідків порушення корпоративного договору;

л) досліджено роль судової практики в механізмі правового регулювання корпоративних відносин;

м) піддано аналізу практику ЄСПЛ як джерела корпоративного права.

1.3. Поняття, види та порядок створення юридичних осіб корпоративного типу

Мета лекційного заняття полягає в з'ясуванні поняття та ознак юридичної особи корпоративного типу, визначенні їх видів, розкритті порядку створення окремих видів юридичних осіб корпоративного типу.

Для досягнення мети в процесі лекційного заняття буде:

а) визначено поняття та ознаки юридичної особи корпоративного типу;

б) розглянуто види юридичних осіб корпоративного типу;

с) здійснено аналіз порядку заснування юридичних осіб корпоративного типу: акціонерних товариств, товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю, повних та командитних товариств, виробничих кооперативів;

д) проаналізовано державну реєстрацію юридичних осіб корпоративного типу;

е) з'ясовано формування статутного (складеного) капіталу при створенні господарських товариств;

ф) розглянуто засновницькі та установчі документи підприємницьких товариств;

г) здійснено аналіз процедури створення господарських товариств в процесі реорганізації;

h) досліджено засоби індивідуалізації юридичних осіб корпоративного типу.

1.4. Моделі корпоративного управління

Мета лекційного заняття полягає у з'ясуванні поняття та принципів корпоративного управління, аналізі стандартів корпоративного управління, розкритті сутності європейської (німецької),

англо-американської та японської моделі корпоративного управління.

Для досягнення мети у процесі лекційного заняття буде:

- а) визначено поняття корпоративного управління;
- б) проаналізовано міжнародні та національні стандарти корпоративного управління;
- с) розглянуто принципи корпоративного управління;
- д) досліджено особливості європейської (німецької) моделі корпоративного управління;
- е) піддано аналізу англо-американську модель корпоративного управління;
- ф) розкрито сутність японської моделі корпоративного управління.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Корпоративні права та обов'язки, їх захист, майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу та їх припинення

2.1. Правові механізми здійснення корпоративних прав і виконання обов'язків

Мета лекційного заняття полягає в розкритті поняття та правової природи корпоративних прав та обов'язків, визначенні їх класифікації, з'ясуванні порядку виникнення та припинення корпоративних прав та обов'язків учасників юридичних осіб корпоративного типу.

Для досягнення мети у процесі лекційного заняття буде:

- а) визначено поняття, ознаки, правову природу корпоративних прав;
- б) розглянуто класифікацію корпоративних прав;
- с) досліджено підстави набуття корпоративних прав;
- д) визначено поняття «здійснення корпоративних прав», розкрито межі здійснення корпоративних прав;
- е) з'ясовано здійснення права на участь в управлінні товариством учасниками господарських товариств;
- ф) піддано аналізу здійснення права на управління через представника;

г) досліджено право на одержання частини прибутку (дивідендів) товариства та проведено розмежування його із правом на участь у розподілі прибутку товариства;

h) досліджено право на одержання інформації;

і) здійснено аналіз права на вихід в установленому порядку із товариства;

j) з'ясоване право на одержання частини активів при ліквідації господарського товариства;

к) розглянуто здійснення переважних прав в корпоративних правовідносинах;

l) розкрито поняття та класифікацію корпоративних обов'язків учасників корпорації, здійснено аналіз виконання корпоративних обов'язків.

2.2. Майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу

Мета лекційного заняття полягає в аналізі правового режиму майна юридичної особи корпоративного типу, розкритті поняття «майно» в сфері господарювання», визначенні способів формування майна.

Для досягнення мети у процесі лекційного заняття буде:

а) з'ясовано правовий режим майна юридичної особи корпоративного типу;

б) визначено поняття «майно» у сфері господарювання;

с) піддано аналізу поняття статутного (складеного) капіталу юридичної особи корпоративного типу;

д) розкрито порядок збільшення, зменшення статутного капіталу;

е) досліджено способи (джерела) формування майна юридичної особи корпоративного типу.

2.3. Інформаційні відносини у корпоративному праві

Мета лекційного заняття полягає в розкритті особливостей правових режимів інформації, яка використовується юридичними особами корпоративного типу в процесі їх діяльності.

Для досягнення мети в процесі лекційного заняття буде:

а) розкрито поняття та види інформації;

- б) з'ясовано поняття відкритої інформації та доступ до неї;
- с) визначено поняття конфіденційної інформації та доступ до неї;
- д) розкрито поняття службової інформації та доступ до неї;
- е) визначено поняття таємної інформації та доступ до неї.

2.4. Припинення юридичної особи корпоративного типу

Мета лекційного заняття полягає в розкритті підстав, способів і порядку припинення юридичних осіб корпоративного типу.

Для досягнення мети у процесі лекційного заняття буде:

- а) здійснено аналіз припинення діяльності та припинення юридичної особи корпоративного типу;
- б) розкрито підстави, способи та порядок припинення юридичних осіб корпоративного типу;
- с) проаналізовано припинення юридичної особи корпоративного типу з правонаступництвом;
- д) проаналізовано припинення юридичної особи корпоративного типу без правонаступництва;
- е) розглянуто припинення юридичної особи в процедурі банкрутства.

2.5. Захист корпоративних прав

Мета лекційного заняття полягає в розкритті правової природи та видів корпоративних конфліктів та корпоративних спорів, поняття та значення захисту корпоративних прав, форм захисту корпоративних прав, способів захисту корпоративних прав.

Для досягнення мети у процесі лекційного заняття буде:

- а) розкрито правову природу та види корпоративних конфліктів та корпоративних спорів;
- б) розкрито суть та значення захисту корпоративних прав;
- с) розглянуто класифікацію форм захисту корпоративних прав;
- д) досліджено поняття та ознаки права на самозахист корпоративних прав;
- е) досліджено юрисдикційну та позаюрисдикційну форму захисту корпоративних прав;
- ф) проаналізовано способи та засоби захисту корпоративних прав;

g) розкрито роль державних органів (посадових осіб) в охороні корпоративних прав;

h) досліджено зловживання правом на захист в корпоративних відносинах;

i) здійснено аналіз судової практики щодо захисту корпоративних прав.

ТЕМИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ, ЗАДАЧІ

Тема 1.1. Корпоративне право в системі права України

1. *Поняття та загальна характеристика корпоративного права.*
2. *Принципи корпоративного права.*
3. *Становлення і розвиток корпоративного права в Україні.*
4. *Поняття та правова природа корпоративних правовідносин.*
5. *Види корпоративних правовідносин. Правові підстави виникнення та припинення корпоративних правовідносин.*

ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Визначте, які із нижченаведених суспільних відносин регулюються нормами корпоративного права, а які – нормами інших галузей права:

- відносини між ТОВ «ОРБІТА» та Головним управлінням ДПС у Чернівецькій області з приводу сплати податку на нерухомість;
- відносини між акціонерним комерційним банком і громадянином, який відкрив депозитний рахунок в банку;
- відносини між товариством з додатковою відповідальністю та його працівником, що виникли у зв'язку із заподіянням шкоди здоров'ю працівника внаслідок недотримання останнім правил пожежної безпеки;
- відносини між господарськими товариствами щодо укладення договору перевезення вантажу одного з товариств до Середземного моря;
- відносини щодо відчуження частки в товаристві з обмеженою відповідальністю;
- відносини між Павлюком і Свистуновим щодо створення товариства з обмеженою відповідальністю;
- відносини між обласною адміністрацією та директором АТ з приводу нагородження останнього почесною відзнакою;
- відносини між судом і господарським товариством щодо винесення постанови про порушення провадження у справі про банкрутство товариства;

- відносини між комерційним банком «Одісей» та АТ «Водограй» щодо здійснення безготівкових розрахунків.

Завдання 2

Здійсніть аналіз практики Верховного Суду щодо розмежування трудових і корпоративних відносин (не менше п'яти правових позицій). Результати дослідження викладіть у вигляді презентації обсягом до 15 слайдів.

Завдання 3

Проаналізуйте існуючу судову практику щодо розмежування адміністративних, цивільних і корпоративних відносин. Результати дослідження оформіть у вигляді експертного висновку з обґрунтуванням власної позиції та ознак, які дозволяють на практиці розмежовувати зазначені види відносин.

Завдання 4

Обґрунтуйте, які із наведених тверджень є правильними?

- термін «корпорація» використовується для позначення будь-якого суб'єкта господарювання;
- учасниками корпоративних правовідносин є конкретно визначені особи: роботодавець – особа, яка використовує найману працю і найняла працівника за трудовим договором (контрактом), і працівник – фізична особа, яка власною працею виконує трудову функцію згідно з укладеним з роботодавцем трудовим договором (контрактом);
- об'єктами корпоративних правовідносин можуть бути як дії з передавання майна, виконання робіт тощо (або утримання від здійснення дій), так і дії щодо відчуження чи придбання акцій, часток;
- здійснення суб'єктивного права особи у корпоративних правовідносинах можливе тільки у разі наявності у неї корпоративних прав;
- суб'єктами корпоративних правовідносин не можуть бути іноземні громадяни, філії, представництва та недієздатні особи;
- термін «корпоративне право» в суб'єктивному значенні означає систему правових норм, які регулюють діяльність акціонерних товариств.

Завдання 5

Використовуючи нормативно-правові акти, наведіть десять прикладів корпоративних норм. Оформіть відповідні посилання.

Завдання 6

Створено некомерційну юридичну особу «Промінь», члени якої не мають майнових прав, проте мають майнові обов'язки у вигляді сплати вступних внесків. Визначте, чи належать відносини між членами цієї організації до корпоративних?

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII із втратою чинності окремих положень від 17.06.2018 р. із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/page>
5. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
6. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
7. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VII із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
8. Про Загальнодержавну Програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС: Закон України від 18.03.2004 №1629-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів: Закон України від 23.03.2017 №1984-VIII. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1984-19>

Література

1. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Васильєва, В. В. Луць, Л. В. Сішук [та ін.]; за заг. ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2018. 616 с.

2. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Пушкіна, С. В. Несинова, Т. М. Лежнєва, І. Б. Пробко, Т. А. Тодорошко; за заг. ред. С. В. Несиної. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 276 с.

3. Корпоративне право: навчальний посібник / О.В. Гарагонич, С.М. Грудницька, Л.М. Дорошенко та ін.; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К.: Видавн. Дім «Артек», 2018. 400 с.

4. Корпоративне право України та країн Європейського Союзу: новели законодавства: Збірник наукових праць за матеріалами XVI Міжнародної науково-практичної конференції (5-6 жовтня 2018 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2018. 199 с.

5. Корпоративне право України: навч. посібник для підготовки до іспитів / За ред. І. В. Тетарчук. Вид-во ЦУЛ, 2019. 256 с.

6. Корпоративні правовідносини: монографія / Жорнокуй Ю. М., Сліпченко С.О., Жорнокуй В.Г. Х.: Вид-во ECUS. 2021. 248 с.

7. Корпоративне право: підручник / О. С. Яворська, І. І. Шпутанич, Л. Л. Тарасенко, М. О. Суханов, Ю. А. Самагальська, В. М. Мартин, Ю. О. Гладь. За заг ред. проф. О. С. Яворської. Л., 2020. 649 с.

8. Корпоративні спори. Актуальне законодавство та судова практика / С. В. Петков, Д. В. Журавльов, О. Ю. Дрозд, В. Г. Дрозд. К.: ЦУЛ, 2021. 474 с.

9. Корпоративне право крізь призму судової практики: монографія / за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х.: ECUS, 2021. 512 с.

10. Корпоративне право (в схемах та таблицях): посіб. для підгот. до іспиту / О. М. Давидюк, Т. І. Швидка. – Вид. 2-ге, змін. та допов. Харків : Право, 2022. 110 с.

Тема 1.2. Форми правового регулювання корпоративних відносин

1. Міжнародно-правові документи.
2. Корпоративне законодавство: поняття, види, система.
3. Локальні корпоративні акти: правова природа, види, значення у механізмі регулювання корпоративних відносин.
4. Корпоративні звичаї як регулятори корпоративних відносин.
5. Корпоративний договір як регулятор корпоративних відносин.
6. Судова практика в механізмі правового регулювання корпоративних відносин

ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Визначте, положення яких нормативно-правових актів регламентують правовий статус акціонерного товариства, більше 50 відсотків акцій яких належать державі або територіальній громаді.

Завдання 2

Підготуйте презентацію (в межах 10 слайдів) на тему «Державне акціонерне товариство (єдиним засновником та акціонером якого є держава) та товариство з обмеженою відповідальністю: порівняльно-правовий аналіз».

Завдання 3

Здійсніть порівняльний аналіз становлення та розвитку законодавчого регулювання корпоративних договорів у США, Німеччині та в Україні. Відповідь оформіть у вигляді таблиці.

Завдання 4

На основі системного аналізу положень Другої Директиви Ради ЄС №77/91/ЄЕС «Про узгодження гарантій, яких вимагають держави-члени від товариств у розумінні частини другої статті 58 Договору, з метою захисту інтересів учасників та третіх осіб, з огляду на створення акціонерних товариств, збереження та зміни капіталу, з метою забезпечення рівності застосування таких гарантій» від 13 грудня 1976 року; Шостої Директиви Ради ЄС

№82/891/ЄЕС «Про поділ акціонерних товариств» від 17 грудня 1982 року; Директиви Ради ЄС № 2007/36/ЄС «Про використання певних прав акціонерів у лістингованих компаніях» від 11 червня 2007 року; Директиви Ради ЄС № 2011/35/ЄС «Про злиття відкритих акціонерних товариств з обмеженою відповідальністю» від 5 квітня 2011 року та інш. визначить щодо яких питань можуть укладатися корпоративні договори за правом ЄС?

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 №1576-XII із втратою чинності окремих положень від 17.06.2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/page>
5. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
7. Про Загальнодержавну Програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС: Закон України від 18.03.2004 №1629-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів: Закон України від 23.03.2017 №1984-VIII. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1984-19>

Література

1. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Васильєва, В. В. Луць, Л. В. Сішук [та ін.]; за заг. ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2018. 616 с.
2. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Пушкіна, С. В. Несинова, Т. М. Лежнєва, І. Б. Пробко, Т. А. Тодорошко; за заг. ред. С. В. Несиної. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 276 с.
3. Корпоративне право: навчальний посібник / О.В. Гарагонич, С.М. Грудницька, Л.М. Дорошенко та ін.; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К.: Видавн. Дім «Артек», 2018. 400 с.
4. Корпоративне право України та країн Європейського Союзу: новели законодавства: Збірник наукових праць за матеріалами XVI Міжнародної науково-практичної конференції (5-6 жовтня 2018 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2018. 199 с.
5. Корпоративне право: підручник / О. С. Яворська, І. І. Шпутанич, Л. Л. Тарасенко, М. О. Суханов, Ю. А. Самагальська, В. М. Мартин, Ю. О. Гладь. За заг ред. проф. О. С. Яворської. Л., 2020. 649 с.
6. Корпоративне право України: навч. посібник для підготовки до іспитів / За ред. І. В. Тетарчук. Вид-во ЦУЛ, 2019. 256 с.
7. Корпоративне право (в схемах та таблицях): посіб. для підгот. до іспиту / О. М. Давидюк, Т. І. Швидка. Вид. 2-ге, змін. та допов. Харків : Право, 2022. 110 с.
8. Вінник О. Роль модельних установчих документів (шаблонів) у процесі цифровізації сфери господарювання // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 7. С. 62-68.
9. Гончаренко О. Статут господарського товариства як засіб саморегулювання // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 10. С. 37-42.
10. Шпомер А., Левченко М. Правові засади установчих документів суб'єктів господарювання // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 1. С. 48-63.
11. Корпоративне право (в схемах та таблицях): посіб. для підгот. до іспиту / О. М. Давидюк, Т. І. Швидка. Вид. 2-ге, змін. та допов. Харків : Право, 2022. 110 с.

Тема 1.3. Поняття, види та порядок створення юридичних осіб корпоративного типу

1. Поняття та ознаки юридичної особи корпоративного типу.
2. Види юридичних осіб корпоративного типу.
3. Порядок заснування та установчі документи юридичної особи корпоративного типу
4. Засоби індивідуалізації юридичних осіб корпоративного типу:
 - a. Комерційне найменування
 - b. Торговельні марки та інші засоби індивідуалізації

ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Проаналізуйте Постанову Верховного Суду у складі суддів Касаційного господарського суду від 07.12.2021 року у справі №925/1147/19 за позовом Громадської організації «Захист прав обманутих споживачів» до Виконавчого комітету Черкаської міської ради; ТОВ «Сантехбудконструкція»; ТОВ «Управлінська компанія «Нова якість» Дільниця 13»; ТОВ «Управлінська компанія «Нова якість» Дільниця 18»; ТОВ «Управлінська компанія «Нова якість» Дільниця 19» про визнання протиправними та скасування рішень, визнання недійсними договорів».

Чи підтримуєте Ви правову позицію Верховного Суду? Дайте аргументовану відповідь. Критерії розмежування корпоративних спорів та спорів про захист прав споживачів викладіть у вигляді таблиці.

Завдання 2

Проаналізуйте існуючу судову практику щодо розмежування трудових та корпоративних відносин за 2021-2023 рр.. За результатами дослідження сформулюйте змістовний висновок, в якому би були викладені ключові ознаки, що дозволяють на практиці розмежовувати трудові та корпоративні відносини.

Завдання 3

Громадянин Франції А. приїхав до України з наміром створити сільськогосподарське ТОВ для виробництва товарної сільськогосподарської продукції. Надайте йому правову консультацію з таких питань:

- Як формується статутний фонд сільськогосподарського ТОВ?
- Який порядок створення та державної реєстрації сільськогосподарського ТОВ?
- Які відомості повинен містити установчий документ сільськогосподарського ТОВ?
- Які особливості ліквідації сільськогосподарського ТОВ передбачені національним законодавством?

Завдання 4

Складіть проєкт статуту сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Агромат».

Завдання 5

Визначте, який пакет документів необхідний для державної реєстрації акціонерного товариства «Акваплюс». Відтворіть у вигляді схеми послідовність дій державного реєстратора під час державної реєстрації АТ.

Завдання 6

З'ясуйте, які документи подаються для державної реєстрації змін до відомостей про розмір статутного капіталу, розміри часток у статутному капіталі чи склад учасників товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю.

Завдання 7

Складіть проєкт положення про загальні збори акціонерного товариства.

Завдання 8

Складіть проєкт положення про наглядову раду акціонерного товариства.

Завдання 9

Складіть проєкт положення про винагороду членів наглядової ради та виконавчого органу публічного акціонерного товариства.

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436- IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII із втратою чинності окремих положень від 17.06.2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/page>
5. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
7. Про Загальнодержавну Програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС: Закон України від 18.03.2004 №1629-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів: Закон України від 23.03.2017 №1984-VIII. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1984-19>
9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.03.2003 № 755 IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755->

Література

1. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів / А. В. Нижний, М. П. Ходеківський, Г. В. Юровська. / Під редакцією А. В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с.

2. Вінник О. Роль модельних установчих документів (шаблонів) у процесі цифровізації сфери господарювання // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 7. С. 62-68.

3. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Васильєва, В. В. Луць, Л. В. Сіщук [та ін.]; за заг. ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2018. 616 с.

4. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Пушкіна, С. В. Несинова, Т. М. Лежнєва, І. Б. Пробко, Т. А. Тодорошко; за заг. ред. С. В. Несиної. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 276 с.

5. Корпоративне право: навчальний посібник / О.В. Гарагонич, С.М. Грудницька, Л.М. Дорошенко та ін.; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К.: Видавн. Дім «Артек», 2018. 400 с.

6. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: практичний посібник / Д. В. Журавльов, К. І. Чижмарь, К. А. Бабенко, В. І. Журавель, О. В. Продивус. Вид-во «Центр учб. літератури». 2019. 152 с.

7. Корпоративне право: підручник / О. С. Яворська, І. І. Шпуганич, Л. Л. Тарасенко, М. О. Суханов, Ю. А. Самагальська, В. М. Мартин, Ю. О. Гладь. За заг ред. проф. О. С. Яворської. Л., 2020. 649 с.

8. Корпоративне право крізь призму судової практики: монографія / за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х.: ECUS, 2021. 512 с.

9. Гончаренко О. Статут господарського товариства як засіб саморегулювання // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 10. С. 37-42.

10. Шпомер А., Левченко М. Правові засади установчих документів суб'єктів господарювання // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 1. С. 48-63.

11. Щербина В., Боднар Т. Договори в товаристві з обмеженою відповідальністю // Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 81-87.

12. Корпоративне право (в схемах та таблицях): посіб. для підгот. до іспиту / О. М. Давидюк, Т. І. Швидка. Вид. 2-ге, змін. та допов. Харків : Право, 2022. 110 с.

13. Корпоративне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів. За ред. І. В. Тетарчук. Вид-во ЦУЛ, 2019. 256 с.

Тема 1.4. Корпоративне управління

1. *Поняття, стандарти та принципи корпоративного управління.*
2. *Європейська (німецька) модель корпоративного управління.*
3. *Англо-американська модель корпоративного управління.*
4. *Японська модель корпоративного управління.*

ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Проведіть порівняльно-правовий аналіз управління акціонерним товариством «Освіта» з однорівневою структурою управління та акціонерним товариством «Блиск» з дворівневою структурою управління. Відповідь викладіть у вигляді таблиці.

Завдання 2

Складіть проєкт звіту ради директорів акціонерного товариства «Вереск» із включенням інформації та дотриманням вимог, передбачених чинним законодавством. Визначте порядок оприлюднення звіту.

Завдання 3

Складіть проєкт статуту товариства з обмеженою відповідальністю, в якому визначте додаткові вимоги до незалежного члена наглядової ради та невиконавчого члена колегіального виконавчого органу товариства.

Завдання 4

Член наглядової ради товариства з обмеженою відповідальністю «Оскар», яке здійснювало переробку насіння соняшника та виробництво рослинної олії, Лисак А. паралельно здійснював господарську діяльність у цій же сфері як фізична особа-підприємець. Попередньо згоду загальних зборів учасників товариства на здійснення цієї діяльності отримано не було. На загальних зборах учасників було прийнято рішення про розірвання товариством контракту з Лисак А. без виплати компенсації у зв'язку із порушенням ним його обов'язків як члена наглядової ради.

Лисак А. вважає рішення загальних зборів товариства неправо-
мірним і має намір оскаржувати його у судовому порядку.

Дайте правову оцінку ситуації.

Нормативні акти

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із
змін. / Верховна Рада України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436- IV
із змін. / Верховна Рада України. URL:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

3. Про господарські товариства: Закон України від
19.09.1991 № 1576-XII із втратою чинності окремих положень від
17.06.2018 р. / Верховна Рада України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/page>

4. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022
р. № 2465-IX із змін. / Верховна Рада України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>

5. Про товариства з обмеженою та додатковою
відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VII /
Верховна Рада України. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>

6. Про Загальнодержавну Програму адаптації законодавства
України до законодавства ЄС: Закон України від 18.03.2004
№1629-IV із змін. / Верховна Рада України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>

7. Про управління об'єктами державної власності: Закон
України від 21.09.2006 № 185-V із змін. / Верховна Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16>

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо корпоративних договорів: Закон України від 23.03.2017
№1984-VIII. / Верховна Рада України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1984-19>

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо
підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних
товариствах: Закон України від 23.03.2017 № 1983-VIII із змін.
/ Верховна Рада України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1983-19>

Література

1. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Васильєва, В. В. Луць, Л. В. Сішук [та ін.]; за заг. ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2018. 616 с.
2. Корпоративне управління за законодавством України: теоретико-прикладні проблеми: монографія / О. А. Беляневич, А. В. Мякий. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2017. 320 с.
3. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Пушкіна, С. В. Несинова, Т. М. Лежнєва, І. Б. Пробко, Т. А. Тодорошко; за заг. ред. С. В. Несиної. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 276 с.
4. Корпоративне право: навчальний посібник / О.В. Гарагонич, С.М. Грудницька, Л.М. Дорошенко та ін.; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К.: Видавн. Дім «Артек», 2018. 400 с.
5. Корпоративне право України та країн Європейського Союзу: новели законодавства: Збірник наукових праць за матеріалами XVI Міжнародної науково-практичної конференції (5-6 жовтня 2018 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2018. 199 с.
6. Корпоративне право: підручник / О. С. Яворська, І. І. Шпуганич, Л. Л. Тарасенко, М. О. Суханов, Ю. А. Самагальська, В. М. Мартин, Ю. О. Гладь. За заг ред. проф. О. С. Яворської. Л., 2020. 649 с.
7. Корпоративне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів / За ред. І. В. Тетарчук. Вид-во ЦУЛ, 2019. 256 с.
8. Махінчук В. М. Субсидіарна відповідальність кінцевих бенефіціарних власників (засновників, учасників, акціонерів) і посадових осіб за зобов'язаннями юридичної особи – боржника: проблеми теорії і практики реалізації доктрини зняття корпоративної вуалі: монографія. Київ: Юрінком Інтер. 2020. 280 с.
9. Ватраль М., Оверко Г. Управління товариством з обмеженою відповідальністю // Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 31-35.

10. Кологойда О., Черненко О. Правовий статус незалежних членів наглядових рад державних підприємств // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 12. С. 62-69.

11. Корпоративне право (в схемах та таблицях): посіб. для підгот. до іспиту / О. М. Давидюк, Т. І. Швидка. Вид. 2-ге, змін. та допов. Харків : Право, 2022. 110 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Корпоративні права й обов'язки, їх захист, майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу та їх припинення

Тема 2.1. Корпоративні права та обов'язки

1. *Поняття, ознаки, правова природа корпоративних прав.*
2. *Види корпоративних прав.*
3. *Підстави набуття корпоративних прав.*
4. *Здійснення корпоративних прав.*
5. *Виконання корпоративних обов'язків.*

ЗАВДАННЯ

Завдання 1

У ТОВ «Ніколь» з розміром статутного капіталу 120000 грн. три засновники з рівними внесками та частками. Один із засновників не вніс свою частку в статутний капітал.

Які наслідки відсутності сплати коштів у статутний капітал? Хто, які дії і в які строки повинен вчинити в такому випадку? Якими можуть бути правові наслідки?

Завдання 2

Загальними зборами звільнено директора ТОВ «Мрія», який володів часткою в розмірі 0,2% статутного капіталу та був присутній на загальних зборах і проголосував проти звільнення. У подальшому колишній директор звернувся до суду з оскарженням рішення загальних зборів через несвочасне повідомлення про їх проведення.

Які, на Вашу думку, перспективи розгляду такого спору? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання 3

На загальних зборах ТОВ «Протранс», яке складається з трьох учасників, Учасник-1 із часткою 70% проголосував проти погодження відчуження частки Учасника-2 яка становить 15%.

У подальшому Учасник-2 подарував свою частку третій особі та нотаріально посвідчили акт прийому-передачі частки.

Чи має право третя особа увійти у склад учасників ТОВ «Протранс» в такому випадку? Якщо так, в якому порядку відбувається така дія? Якщо ні – чому?

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2021).

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436- IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.2001 № 1798-XII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>

5. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 №2597-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>

6. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII із втратою чинності окремих положень від 17.06.2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/page>

7. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>

8. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>

9. Про Загальнодержавну Програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС: Закон України від 18.03.2004 №1629-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>

10. Про внесення змін до деяких нормативних актів України щодо спрощення порядку ведення бізнесу: Закон України від 01.08.2016 № 1206-18 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1206-18>

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення господарської діяльності та залучення інвестицій емітентами цінних паперів: Закон України від 16.11.2017 № 2210-VIII. із змін. / Верховна Рада України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61673

12. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

13. Про депозитарну систему України: Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>

14. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 5.07.2012 р. № 5080 VI із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>

15. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ від 22.02.2012 № 282/20595 із змін. / Міністерство юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

Література

1. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів / А. В. Нижний, М. П. Ходаківський, Г. В. Юровська. / Під редакцією А. В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с.

2. Захист корпоративних прав: проблеми теорії та практики [Текст]: монографія / О. В. Бігняк.; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса: Вид-во «Юридична література», 2018. 408 с.

3. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Васильєва, В. В. Луць, Л. В. Сішук [та ін.]; за заг. ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2018. 616 с.

4. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Пушкіна, С. В. Несинова, Т. М. Лежнёва, І. Б. Пробко, Т. А. Тодорошко; за

заг. ред. С. В. Несиной. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 276 с.

5. Корпоративне право: навчальний посібник / О.В. Гарагонич, С.М. Грудницька, Л.М. Дорошенко та ін.; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К.: Видавн. Дім «Артек», 2018. 400 с.

6. Корпоративне право: підручник / О. С. Яворська, І. І. Шпуганич, Л. Л. Тарасенко, М. О. Суханов, Ю. А. Самагальська, В. М. Мартин, Ю. О. Гладь. За заг ред. проф. О. С. Яворської. Л., 2020. 649 с.

7. Шумейко І. П. Адміністративно-правова протидія порушенням корпоративних прав в Україні: монографія. Вид-во: Видавничий дім «Гельветика». 2020. 190 с.

8. Корпоративне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів / За ред. І. В. Тетарчук. Вид-во ЦУЛ, 2019. 256 с.

9. Корпоративне управління за законодавством України: теоретико-прикладні проблеми: монографія / О. А. Беляневич, А. В. Мякий. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2017. 320 с.

10. Цікало В. І. Засада пропорційності здійснення корпоративних прав: монографія. Львів: ЛНУ імені І. Франка. 2022. 588 с.

Тема 2.2. Майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу

- 1. Правовий режим майна юридичної особи корпоративного типу.*
- 2. Поняття «майна» у сфері господарювання.*
- 3. Статутний (складений) капітал юридичної особи корпоративного типу. Збільшення, зменшення статутного капіталу*
- 4. Способи (джерела) формування майна юридичної особи корпоративного типу*

ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Громадянин Польщі Кобан Р. приїхав в Україну з наміром створити товариство з обмеженою відповідальністю для виробництва добрив. У процесі утворення ТОВ в нього виникли питання щодо формування статутного капіталу товариства. Надайте Кобану Р. розгорнуту юридичну консультацію з таких питань:

- В якій формі і в який строк вноситься вклад при створенні товариства?
- Які правові наслідки прострочення внесення вкладу?
- Чи можна передбачити обмеження щодо зміни співвідношення часток учасників? Якщо так, то в якому порядку?
- Який порядок збільшення статутного капіталу товариства? В якому випадку воно допускається?
- Які способи збільшення статутного капіталу без додаткових вкладів передбачені чинним законодавством?

Завдання 2

Учасник ТОВ Грібляк М. при реєстрації товариства не вніс належну йому суму вкладу у розмірі 25000 грн., що становить 50% статутного капіталу. Після 6 місяців з моменту реєстрації ТОВ Грібляк М. вніс 10000 грн. Виконавчий комітет товариства виніс Грібляку М. попередження про прострочення внесення вкладу й зобов'язав протягом 14-денного строку погасити заборгованість та Грібляк М. заявив, що не погоджується із висунутими до

нього претензіями, адже планував повністю погасити заборгованість по вкладу протягом трьох років з моменту реєстрації ТОВ. Дайте правову оцінку ситуації.

Завдання 3

На момент створення ТОВ «Спартак» учасник Марчук С. узяв на себе зобов'язання сплатити 25% статутного капіталу, тобто 25000 грн. Під час державної реєстрації ТОВ залишок суми вкладу так і не був ним сплачений, а через 3 місяці Марчук С. вніс ще 5000 грн. Через рік після реєстрації ТОВ узагалі заявив, що не має грошей для погашення заборгованості і має намір вийти з ТОВ.

Визначте послідовність дій ТОВ «Спартак» у випадку прострочення внесення вкладу чи його частини учасником. Які органи управління ТОВ приймають рішення в даній ситуації? Які рішення можуть бути прийняті ТОВ «Спартак»? Дайте правову оцінку ситуації.

Завдання 4

«Скрипничук В. є членом фермерського господарства «Апельсин», яке здійснює виробництво, переробку та реалізацію товарної сільськогосподарської продукції та діє на підставі статуту. Через декілька років Скрипничук В. заявила про свій намір припинити спільну діяльність у фермерському господарстві та вийти зі складу його учасників (членів). У зв'язку з цим подала на розгляд загальних зборів відповідну заяву. Незважаючи на неодноразові звернення Скрипничук В., загальні збори так і не були скликані, заява її залишалась нерозглянутою, відповідно не було прийняте рішення про виключення її як учасника (члена) товариства. На думку Скрипничук В., така бездіяльність порушувала її права на вихід із фермерського господарства, яке не може бути обмеженим.

А фермерське господарство аргументувало свою позицію тим, що підстави виходу із господарства передбачені в статуті останнього. У своїй же заяві Скрипничук В. не посилається на жодну з підстав для виключення її зі складу учасників (членів) фермерського господарства, передбачених статутом.

З'ясуйте, які відносини виникли в даному випадку – корпоративні чи трудові? Визначте порядок і умови для вступу /виходу учасника (члена) до/з фермерського господарства. Як має вчинити господарство для того, щоб задовольнити заяву Скрипничук В.? Дайте правову оцінку ситуації.

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2021).
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.2001 № 1798-XII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
5. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 №2597-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>
6. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII із втратою чинності окремих положень від 17.06.2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/page>
7. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. №2465-IX із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
8. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
9. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973- IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
10. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від

15.03.2003 № 755 IV із змін. / Верховна Рада України.
URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

11. Про внесення змін до деяких нормативних актів України щодо спрощення порядку ведення бізнесу: Закон України від 01.08.2016 № 1206-18 / Верховна Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1206-18>

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення господарської діяльності та залучення інвестицій емітентами цінних паперів: Закон України від 16.11.2017 № 2210-VIII. із змін. / Верховна Рада України.
URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61673

13. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

14. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ від 22.02.2012 № 282/20595 із змін. / Міністерство юстиції України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

Література

1. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів / А. В. Нижний, М. П. Ходаківський, Г. В. Юровська. / Під редакцією А. В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с.

2. Захист корпоративних прав: проблеми теорії та практики [Текст]: монографія / О. В. Бігняк.; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса: Вид-во «Юридична література», 2018. 408 с.

3. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Васильєва, В. В. Луць, Л. В. Сішук [та ін.]; за заг. ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2018. 616 с.

4. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Пушкіна, С. В. Несинова, Т. М. Лежнєва, І. Б. Пробко, Т. А. Тодорошко; за заг. ред. С. В. Несиної. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 276 с.

5. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Гарагонич, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко та ін.; за заг. ред.

О. В. Гарагонича, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К.: Видавн. Дім «Артек», 2018. 400 с.

6. Махінчук В. М. Субсидіарна відповідальність кінцевих бенефіціарних власників (засновників, учасників, акціонерів) і посадових осіб за зобов'язаннями юридичної особи – боржника: проблеми теорії і практики реалізації доктрини зняття корпоративної вуалі: монографія. Київ: Юрінком Інтер. 2020. 280 с.

7. Корпоративне право: підручник / О. С. Яворська, І. І. Шпуганич, Л. Л. Тарасенко, М. О. Суханов, Ю. А. Самагальська, В. М. Мартин, Ю. О. Гладь. За заг ред. проф. О. С. Яворської. Л., 2020. 649 с.

8. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: практичний посібник / Д. В. Журавльов, К. І. Чижмарь, К. А. Бабенко, В. І. Журавель, О. В. Продивус. Вид-во «Центр учб. літератури». 2019. 152 с.

9. Щербина В., Боднар Т. Договори в товаристві з обмеженою відповідальністю // Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 81-87.

10. Корпоративне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів / За ред. І. В. Тетарчук. Вид-во ЦУЛ, 2019. 256 с.

Тема 2.3. Інформаційні відносини у корпоративному праві

- 1. Поняття та види інформації.*
- 2. Поняття відкритої інформації та доступ до неї.*
- 3. Поняття конфіденційної інформації та доступ до неї.*
- 4. Поняття службової інформації та доступ до неї.*
- 5. Поняття таємної інформації та доступ до неї.*

ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Проаналізуйте Постанову Вищої Палати Верховного Суду від 11.05.2021 р. у справі № 759/9008/19 за позовом Приватного акціонерного товариства «Спільне українсько-казахстансько-російське підприємство з виробництва ядерного палива», до колишнього генерального директора про витребування установчих, бухгалтерських та інших документів щодо діяльності та управління господарською організацією ПрАТ «СП УКРТВЗ».

З'ясуйте, яка юрисдикційність даного спору. Який порядок передачі установчих, бухгалтерських та інших документів щодо діяльності та управління товариства в разі зміни генерального директора товариства?

Завдання 2

На загальних зборах акціонерного товариства «Едельвейс» прийнято рішення про ліквідацію однієї із філій АТ та призначення нового директора. Акціонер Романюк О. пропустив загальні збори АТ через поважну причину (хворобу), тож із рішеннями загальних зборів ознайомлений не був. Романюк О. звернувся до корпоративного секретаря АТ із заявою, в якій вимагає більшої прозорості при прийнятті рішень в АТ і надання йому інформації щодо розміру заробітної плати новопризначеного директора, результатів фінансово-господарської діяльності товариства за минулий рік, штатного розпису товариства.

Який алгоритм дій органів управління АТ щодо оприлюднення інформації, яку вимагає акціонер? На яких підставах і з дотриманням яких вимог відповідно до чинного законодавства акціонеру може бути відмовлено?

Завдання 3

У вигляді інформаційної довідки надайте консультацію про те, який порядок надання інформації, що підлягає оприлюдненню, передбачено чинним законодавством для публічного акціонерного товариства.

Завдання 4

З'ясуйте, які види відповідальності передбачені за порушення зобов'язань з нерозголошення комерційної таємниці. Відповідь викладіть у вигляді схеми.

Завдання 5

Складіть проєкт Положення про комерційну таємницю ТОВ «Зірка».

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2021).
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.2001 №1798-XII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
5. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 №2597-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>
6. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII із втратою чинності окремих положень від 17.06.2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/page>

7. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>

8. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>

9. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973- IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

10. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.03.2003 № 755 IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

11. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII із змін. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

12. Про внесення змін до деяких нормативних актів України щодо спрощення порядку ведення бізнесу: Закон України від 01.08.2016 №1206-18 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1206-18>

13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення господарської діяльності та залучення інвестицій емітентами цінних паперів: Закон України від 16.11.2017 № 2210-VIII. із змін. / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61673

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних товариствах: Закон України від 23.03.2017 №1983-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1983-19>

15. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

16. Про депозитарну систему України: Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>

17. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ від 22.02.2012 № 282/20595 із змін. / Міністерство юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

18. Положення НКЦПФР Про провадження депозитарної діяльності: Положення від 23.04 2013 р. № 735 із змін. / НКЦПФР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1084-13>

Література

1. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів / А. В. Нижний, М. П. Ходаківський, Г. В. Юровська. / Під редакцією А. В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с.

2. Захист корпоративних прав: проблеми теорії та практики [Текст]: монографія / О. В. Бігняк.; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса: Вид-во «Юридична література», 2018. 408 с.

3. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Васильєва, В. В. Луць, Л. В. Сішук [та ін.]; за заг. ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2018. 616 с.

4. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Пушкіна, С. В. Несинова, Т. М. Лежнєва, І. Б. Пробко, Т. А. Тодорошко; за заг. ред. С. В. Несиної. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 276 с.

5. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Гарагонич, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко та ін.; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К.: Видавн. Дім «Артек», 2018. 400 с.

6. Корпоративне право: підручник / О. С. Яворська, І. І. Шпуганіч, Л. Л. Тарасенко, М. О. Суханов, Ю. А. Самагальська, В. М. Мартин, Ю. О. Гладьо. За заг. ред. проф. О. С. Яворської. Л., 2020. 649 с.

7. Корпоративні спори. Актуальне законодавство та судова практика / С. В. Петков, Д. В. Журавльов, О. Ю. Дрозд, В. Г. Дрозд. К. : ЦУЛ, 2021. 474 с.

8. Корпоративне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів / За ред. І. В. Тетарчук. Вид-во ЦУЛ, 2019. 256 с.

9. Корпоративне управління за законодавством України: теоретико-прикладні проблеми: монографія / О. А. Беяневич, А. В. Мягий. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2017. 320 с.

10. Корпоративні правовідносини: монографія / Жорнокуй Ю. М., Сліпченко С. О., Жорнокуй В.Г. Х.: Вид-во ECUS. 2021. 248 с.

Тема 2.4. Припинення юридичної особи корпоративного типу

1. Припинення діяльності та припинення юридичної особи корпоративного типу.
2. Підстави, способи та порядок припинення юридичної особи корпоративного типу.
3. Припинення юридичної особи корпоративного типу з правонаступництвом.
4. Припинення юридичної особи корпоративного типу без правонаступництва.
5. Припинення юридичної особи в процедурі банкрутства.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Учасниками ТОВ «Каскадас» прийнято рішення про ліквідацію товариства. Направлено листи кредиторам та опубліковано оголошення про прийняття вимог до розгляду протягом трьох місяців.

Кредитор звернувся до ТОВ через 4 місяці з вимогою про погашення 4 000 000 грн.

Які наслідки розгляду вимоги? Дайте правову оцінку ситуації.

Завдання 2

Учасниками ТОВ-1 прийнято рішення про створення ТОВ-2 шляхом виділу та передано останньому 50% майна. Кредитор ТОВ-1 вирішив повернути раніше надані кошти в розмірі 1 000 000 грн.

Визначте, до кого мають бути висунуті вимоги?

Завдання 3

Господарським судом ухвалено постанову про визнання ТОВ «Оскар» банкрутом і відкрито ліквідаційну процедуру.

Де і ким публікується відповідне оголошення? Який строк висунення вимог кредиторів? Які наслідки пропуску строку для подання заяви про визнання вимог для кредитора?

Нормативні акти

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.2001 № 1798-XII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
4. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>
5. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 №1576-XII із втратою чинності окремих положень від 17.06.2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/page>
6. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. №2465-IX із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
7. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. №2275-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
8. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 №973-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
9. Про Загальнодержавну Програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС: Закон України від 18.03.2004 №1629-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
10. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 № 1255-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15>
11. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 із

тлумаченням від 11.07.2013 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-вр>

12. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>

Література

1. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів / А. В. Нижний, М. П. Ходаківський, Г. В. Юровська. / Під редакцією А. В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с.

2. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Васильєва, В. В. Луць, Л. В. Сішук [та ін.]; за заг. ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2018. 616 с.

3. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Пушкіна, С. В. Несинова, Т. М. Лежнєва, І. Б. Пробко, Т. А. Тодорошко; за заг. ред. С. В. Несиної. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 276 с.

4. Корпоративне право: навчальний посібник / О.В. Гарагонич, С.М. Грудницька, Л.М. Дорошенко та ін.; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К.: Видавн. Дім «Артек», 2018. 400 с.

5. Корпоративне право: підручник / О. С. Яворська, І. І. Шпуганич, Л. Л. Тарасенко, М. О. Суханов, Ю. А. Самагальська, В. М. Мартин, Ю. О. Гладь. За заг ред. проф. О. С. Яворської. Л., 2020. 649 с.

6. Корпоративне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів / За ред. І. В. Тетарчук. Вид-во ЦУЛ, 2019. 256 с.

7. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: практичний посібник / Д. В. Журавльов, К. І. Чижмарь, К. А. Бабенко, В. І. Журавель, О. В. Продивус. Вид-во «Центр учб. літератури». 2019. 152 с.

8. Швидка Т. Регулювання та контроль за злиттям й поглинанням суб'єктів господарювання // Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 63-68.

9. Хоменко В. О. Припинення господарських товариств у цивільному праві України: монографія / В. О. Хоменко. Харків: Право, 2019. 256 с.

10. Корпоративне право крізь призму судової практики: монографія / за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х.: ECUS, 2021. 512 с.

11. Махінчук В. М. Субсидіарна відповідальність кінцевих бенефіціарних власників (засновників, учасників, акціонерів) і посадових осіб за зобов'язаннями юридичної особи – боржника: проблеми теорії і практики реалізації доктрини зняття корпоративної вуалі: монографія. Київ: Юрінком Інтер. 2020. 280 с.

12. Швидка Т. Регулювання та контроль за злиттям й поглинанням суб'єктів господарювання // Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 63-68.

13. Корпоративне право (в схемах та таблицях): посіб. для підгот. до іспиту / О. М. Давидюк, Т. І. Швидка. Вид. 2-ге, змін. та допов. Харків : Право, 2022. 110 с.

Тема 2.5. Захист корпоративних прав

1. *Форми, способи та засоби захисту корпоративних прав.*
2. *Корпоративні інтереси. Види корпоративних інтересів. Конфлікт корпоративних інтересів.*
3. *Поняття та причини виникнення корпоративних конфліктів. Класифікація корпоративних конфліктів.*
4. *Особливості національних корпоративних конфліктів.*

ЗАВДАННЯ

Завдання 1

25 січня на загальних зборах АТ «Оріон» прийнято рішення про виплату дивідендів акціонерам за результатами звітного фінансово-господарського року. Акціонер товариства Максимов М. 25 серпня отримав виплату дивідендів у вигляді соняшникової олії, яку виробляє товариство. Максимов М. вважає, що його права, як власника простих акцій, порушені і звертається до органів управління товариством із заявою про виплату належної йому суми дивідендів. Через кілька днів отримує лист від корпоративного секретаря, в якому зазначається, що товариство наразі не має вільних грошових коштів і виплата дивідендів у цьому році буде здійснюватися у вигляді продукції, яку виробляє АТ.

Який порядок виплати дивідендів за простими акціями? Який орган управління АТ наділений повноваженнями приймати рішення про виплату та розмір дивідендів? Дайте правову оцінку ситуації.

Завдання 2

23 березня (в понеділок) станом на 23.00 складений перелік акціонерів, які мають право взяти участь у загальних зборах АТ «Коста-факторі», що мають відбутися 26 березня об 11.00. 26 березня о 9.30 до корпоративного секретаря звернувся акціонер Плаксук О., який не отримав повідомлення про проведення загальних зборів і вимагав включити його до переліку акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах. Йому було відмовлено, посилаючись на те, що списки складені заздалегідь і

внесення змін до переліку акціонерів забороняється. Плаксюк О. вважає, що його право на участь у загальних зборах акціонерів порушено і має намір звертатися до юриста за роз'ясненнями законодавства.

Надайте розгорнуту юридичну консультацію Плаксюку О. щодо того, хто має право брати участь у загальних зборах акціонерів, порядку участі акціонерів у загальних зборах та їх скликання.

Завдання 3

На загальних зборах акціонерного товариства «Фарм» була сформована наглядова рада у строк, передбачений статутом АТ. Проте група акціонерів виявила порушення у формуванні наглядової ради й оскаржила в суді рішення загальних зборів АТ. На їх думку, мали місце такі порушення чинного законодавства: 1) частина членів наглядової ради не є акціонерами, 2) один з акціонерів уповноважив свого працівника за довіреністю здійснювати повноваження в наглядовій раді; 3) окремі особи вже неодноразово обиралися членами наглядової ради в минулі роки, що обмежувало право інших акціонерів бути обраними членами наглядової ради; 4) один із обраних членів наглядової ради є членом виконавчого органу АТ.

Який статус наглядової ради акціонерного товариства? Який порядок обрання членів наглядової ради? Хто має право входити до складу наглядової ради? Дайте правову оцінку ситуації.

Нормативні акти

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.2001 № 1798-XII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>

4. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 №2597-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>

5. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII із втратою чинності окремих положень від 17.06.2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/page>

6. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>

7. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>

8. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973- IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.03.2003 № 755 IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

10. Про внесення змін до деяких нормативних актів України щодо спрощення порядку ведення бізнесу: Закон України від 01.08.2016 № 1206-18 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1206-18>

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення господарської діяльності та залучення інвестицій емітентами цінних паперів: Закон України від 16.11.2017 №2210-VIII. із змін. / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61673

12. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 №3480-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

13. Про депозитарну систему України: Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>

14. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>

15. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 із тлумаченням від 11.07.2013 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-вр>

16. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ від 22.02.2012 № 282/20595 із змін. / Міністерство юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

Література

1. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів / А. В. Нижний, М. П. Ходаківський, Г. В. Юровська. / Під редакцією А. В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с.

2. Захист корпоративних прав: проблеми теорії та практики [Текст]: монографія / О. В. Бігняк.; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса: Вид-во «Юридична література», 2018. 408 с.

3. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Васильєва, В. В. Луць, Л. В. Сіщук [та ін.]; за заг. ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2018. 616 с.

4. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Пушкіна, С. В. Несинова, Т. М. Лежнєва, І. Б. Пробко, Т. А. Тодорошко; за заг. ред. С. В. Несинові. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 276 с.

5. Корпоративне право: навчальний посібник / О.В. Гарагонич, С.М. Грудницька, Л.М. Дорошенко та ін.; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К.: Видавн. Дім «Артек», 2018. 400 с.

6. Корпоративне право (в схемах та таблицях): посіб. для підгот. до іспиту / О. М. Давидюк, Т. І. Швидка. Вид. 2-ге, змін. та допов. Харків : Право, 2022. 110 с.

7. Корпоративне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів / За ред. І. В. Тетарчук. Вид-во ЦУЛ, 2019. 256 с.

8. Корпоративні спори: коментар судової практики / [І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Крат, Н. Ю. Філатова та ін.]; за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Право, 2018. 288 с.

9. Корпоративні спори: правові позиції Верховного Суду та коментарі науковців / [І. В. Спасибо-Фатєєва, Г.О. Вронська]; за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х: Вид-во ЕКУС, 2019. 280 с.

10. Вербіцька М., Вакіряк В. Теоретико-методологічне обґрунтування сутності корпоративного спору та особливостей його предметної юрисдикції // Актуальні проблеми правознавства. 2019. Вип. 2. С. 111-116.

11. Шумейко І. П. Адміністративно-правова протидія порушенням корпоративних прав в Україні: монографія. Вид-во: Видавничий дім «Гельветика». 2020. 190 с.

12. Галіян І. Визнання недійсними рішень органів управління господарським товариством як спосіб захисту корпоративних прав // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 5. С. 63-68.

13. Доценко О. Визнання недійсним правочину, вчиненого виконавчим органом господарського товариства з перевищенням своїх повноважень як спосіб захисту корпоративних прав // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 3. С. 69-76.

14. Коверзнев В. Ефективність судового захисту прав учасників економічних відносин як критерій забезпечення доступу до правосуддя // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 8. С. 82-86.

15. Прокорюк А. Поняття та ознаки корпоративної відповідальності // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 9. С. 75-81.

16. Чайковська А. В. Поняття й види конфліктів інтересів у господарському товаристві // Право та державне управління. 2018. № 1. Том 1. С. 94-98.

17. Корпоративні спори. Актуальне законодавство та судова практика / С. В. Петков, Д. В. Журавльов, О. Ю. Дрозд, В. Г. Дрозд. К. : ЦУЛ, 2021. 474 с.

ЗАДАЧІ

Задача 1

(визнання недійсним частини корпоративного договору)

23.03.2021 року між Учасник-1 (Позивач) та Учасник-2 (Відповідач) в письмовій формі було укладено Корпоративний договір. Згідно із пунктами 1.1, 1.2 Корпоративного договору від 23.03.2019 року його сторони визначили даним договором процедуру реалізації своїх прав та повноважень, а саме: придбання та відчуження часток у ТОВ визначених у пункті 2.1 договору, у яких сторони є учасниками, за заздалегідь визначеною ціною. Зміст договору містить оціночну вартість бізнесу, перелік корпоративних прав, розмір часток у даних товариствах і порядок вибуття з них на визначених умовах.

У пункті 2.1 Корпоративного договору від 23.03.2021 року зазначено, що сторони є власниками в рівних частках таких Товариств з обмеженою відповідальністю: ТОВ «ЕКО-ТЕРНОПІЛЬ», ТОВ «ЕКО-ЛЬВІВ», ТОВ «ЕКО-ЧЕРНІВЦІ». Частка кожного учасника (сторони договору) в статутному капіталі зазначених товариств становить 50% корпоративних прав. Сторони визначили, що вказані ТОВ надалі зазначаються у договорі як «Спільний бізнес Учасників».

Відповідно до пунктів 4.1, 4.2 Корпоративного договору від 23.03.2021 року сторони визначили загальну оціночну вартість корпоративних прав за всіма зазначеними у пункті 2.1 договору товариствам (оціночна вартість), що становить гривневий еквівалент 2 000 000,00 доларів США. Сторони домовились, що оціночна вартість бізнесу враховує суму отриманих на розвиток спільного бізнесу учасників позик товариствами, які входять до спільного бізнесу учасників і не враховує боргові зобов'язання Учасника-2 (Відповідача) за позиками, отриманими ним особисто від третіх осіб і спрямованими ним на розвиток спільного бізнесу учасників, у загальній сумі, що становить гривневий еквівалент 100 000,00 доларів США.

У пункті 4.3 Корпоративного договору від 23.03.2021 року сторони спільною згодою домовились, що боргові зобов'язання

Учасника-2 розподіляються рівними частками між Учасником-1 (Позивачем) та Учасником-2 (Відповідачем), а саме в сумі, що становить гривневий еквівалент 50 000,00 доларів США на кожную сторону. Отже, для цілей цього договору повна оціночна вартість спільного бізнесу учасників складає еквівалент 2 000 000,00 доларів США плюс еквівалент у гривнях 100 000,00 доларів США, загалом – еквівалент у гривнях 2 100 000,00 доларів США.

Відповідно до пункту 5.6 Корпоративного договору від 23.03.2021 року учасники дійшли спільної згоди, що у разі недотримання Учасником-1 (Позивачем) умов цього договору, всі корпоративні права, належні Учаснику-1 у товариствах, зазначених у пункті 2.1 договору, переходять за номінальною вартістю до Учасника-2 (Відповідача) без додаткової оплати (тобто, буде вважатись, що договірна вартість відчужуваних на користь Учасника-2 корпоративних прав вже сплачена Учасником-2 Учаснику-1 у повному обсязі до моменту підписання відповідних договорів купівлі-продажу) шляхом вибуття Учасником-1 на користь Учасника-2, з повною передачею йому 100% дольової участі у товариствах, зазначених у пункті 2.1 договору.

На забезпечення виконання зазначеного зобов'язання Учасник-1 зобов'язаний видати безвідкличну довіреність з корпоративних прав для представництва інтересів Учасника-1 у товариствах, зазначених у пункті 2.1 договору, терміном дії до 01.03.2023 року на особу, яка буде запропонована Учасником-2. У такій довіреності обов'язково має бути зазначено, що до закінчення її строку вона не може бути скасована без згоди представника або може бути скасована лише у випадках, передбачених у довіреності. До повноважень повіреного у зазначеній безвідкличній довіреності будуть включатись, у тому числі, але не виключно, повноваження представляти інтереси Учасника-1 на Загальних Зборах Учасників Товариств, визначених у пункті 2.1 договору, повноваження відчужувати належні Учаснику-1 корпоративні права шляхом підписання відповідних договорів купівлі-продажу за Учасника-1 та інше.

Учасник-1 (Позивач) вважає, що включенням в Корпоративний договір від 23.03.2021 року пункту 5.6 Учасник-2 (Відповідач) ввів його в оману щодо необхідності включення цього пункту, як

обов'язкової умови дійсності договору в цілому. При цьому Позивач зазначає, що не має юридичної освіти, не володіє знаннями в галузі права. Позивач зазначає, що Відповідач увів його в оману щодо необхідності внесення в Корпоративний договір від 23.03.2021 року пункту 5.6, пояснюючи необхідність цих пунктів тим, що законно і справедливо, якщо кожна зі сторін надасть іншій довіреність. Позивач вважає недійсною та такою, що суперечить законодавству вимогу пункту 5.6. Корпоративного договору від 23.03.2021 року, за яким він зобов'язаний видати довіреність, котра не може бути скасована без згоди представника.

На основі зазначеного Учасник-1 (Позивач) має намір звернутись до суду із позовом про визнання частково недійсним Корпоративного договору від 23.03.2021 року (пункт 5.6.).

Відповідач зазначає, що твердження Позивача про те, що під час підписання Корпоративного договору від 23.03.2021 його увели в оману, не відповідає дійсності, адже він також не має юридичної освіти, тому не мав фахових переваг перед Позивачем. Крім того, перед підписанням договору, його умови декілька тижнів обговорювались сторонами із залученням адвокатів. Також Відповідач указує, що перед посвідченням безвідкличної довіреності, яка видавалась Позивачем на виконання своїх зобов'язань за Корпоративним договором від 23.03.2021, Позивач додатково отримав роз'яснення з питань застосування законодавства у зв'язку з укладанням цього договору і виданням довіреності від приватного нотаріуса.

Відповідач наголошує, що під час укладення Корпоративного договору від 23.03.2021 не вводив в оману Позивача, а зобов'язання були взяті ним на себе на власний ризик, з повним усвідомленням їх наслідків. Відповідач зазначає, що не має правового значення помилка щодо розрахунку одержання користі від вчиненого правочину. Помилка внаслідок власного недбальства, незнання закону чи неправильного його тлумачення однією зі сторін не є підставою для визнання правочину (чи його частини) недійсним.

Завдання:

1. Розкрийте поняття й ознаки корпоративного договору за законодавством України.
2. Визначте підстави недійсності правочинів за законодавством України.
3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 2

(визнання недійсними рішення загальних зборів)

Луць Д.О. (Позивач) є власником 3 350 штук простих акцій приватного акціонерного товариства «Прут» (Відповідач), що складає 33,50 % статутного капіталу товариства. 29.05.2023 року проведено річні чергові загальні збори акціонерів ПрАТ, результати яких оформлені протоколом від 29.05.2023 року.

Відповідно до Протоколу, для участі в загальних зборах зареєструвались 15 осіб (акціонери та їх представники), яким належать 9 700 шт. простих іменних голосуючих акцій, що складає 97,00% від кількості голосуючих цінних паперів. Луць Д. О. брала участь у цих зборах через представника – Дахновського І.С.

Як убачається з порядку денного зборів, одним із питань (№7) був розподіл прибутку і збитків товариства за 2022 рік. З цього питання було прийнято рішення про спрямування прибутку в розмірі 400 365,45 грн. отриманого в 2018 році, на розвиток підприємства. За таке рішення проголосувало «за» – 6 200 голосів голосуючих акцій, що становить 62,00 % від кількості голосуючих цінних паперів, які зареєструвалися для участі у зборах. Дахновський І.С. як представник Луць Д.О., голосував проти прийняття вказаного рішення.

Рішення чергових загальних зборів акціонерів ПрАТ щодо розподілу прибутку і збитків (питання №7) прийнято більшістю голосів – 62,00 %, що відповідає умовам Статуту товариства та вимогам чинного законодавства. На вказаних загальних зборах не приймалося рішення про спрямування прибутку товариства на

виплату дивідендів та не розглядалось питання про виплату дивідендів.

Позивачка вказує, що її як акціонера ПрАТ «Прут», до підприємства не допускали, про фінансовий стан не повідомляли і про справжній стан товариства їй наразі невідомо. Указує, що адміністрацією товариства було вирішено провести загальні збори 29.05.2023 року, проте їй повідомлення про проведення таких зборів надіслано лише 20.05.2023 року (через що вона не мала змоги підготуватись до зборів і ознайомитись з документами), чим порушено вимоги законодавства.

Луць Д. О. посилається на те, що рішення загальних зборів щодо спрямування отриманого ПрАТ прибутку в 2022 році на розвиток підприємства, а не на виплату дивідендів акціонерам, прийняте з порушенням вимог чинного законодавства України та порушує її права. Стверджує, що упродовж лютого-березня 2023 року зверталася до керівництва ПрАТ і до ТОВ «Аудиторська фірма «Бест-Аудит» про проведення аудиту фінансової звітності ПрАТ «Прут» станом на рік, що закінчився 31.12.2022 року та за перший квартал 2023 року, однак посадові особи товариства відмовились отримувати відповідний запит, а керівники аудиторської фірми повідомили, що товариство про проведення аудиту фінансової звітності до них не зверталось.

Позивачка вважає, що ігнорування посадовими особами ПрАТ вимог акціонера, який володіє більше ніж 30% акцій товариства, про проведення аудиту фінансової звітності товариства, є порушенням чинного законодавства, має на меті замовчування реального фінансового стану товариства та є недопуском позивачки до управління товариством. З огляду на наведене вище, Луць Д. О. має намір звернутись до суду із позовом до ПрАТ «Прут» про:

- 1) скасування рішення річних чергових загальних зборів акціонерів ПрАТ «Прут» від 29.05.2023 року в частині спрямування на розвиток підприємства прибутку, отриманого у 2022 році в розмірі 400 365,45 грн.;

- 2) зобов'язання ПрАТ нарахувати та виплатити їй грошові кошти в сумі 134 122,43 грн у вигляді дивідендів за 2022 рік;

- 3) зобов'язання ПрАТ «Прут» забезпечити аудитору – ТОВ «Аудиторська фірма «Бест-Аудит» можливість проведення аудиту

фінансової звітності ПрАТ станом на рік, що закінчився 31.12.2022 року і за перший квартал 2023 року, на замовлення акціонера – Луць Д.О.;

4) зобов'язання ПрАТ надати аудитору в електронній формі усю податкову та бухгалтерську звітність за вказаний період.

Представник ПрАТ «Прут» указує, що Луць Д.О. вже двічі у 2022 році скористалася своїм правом вимагати проведення аудиторської перевірки. Обидва рази аудиторська перевірка була проведена. Результати фінансової діяльності ПрАТ відомі Луць Д.О., оскільки останній були надані для ознайомлення бухгалтерські звіти за 2022 рік і за перший квартал 2023 року. Представник ПрАТ «Прут» зауважує, що Луць Д.О. надала ПрАТ неналежним чином завірену копію договору про проведення аудиторської перевірки фінансово-господарської діяльності, що був укладений з аудитором.

Завдання:

1. Розкрийте поняття та види корпоративних прав акціонера за законодавством України.

2. З'ясуйте поняття й мету аудиту фінансової звітності акціонерного товариства за законодавством України.

3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 3

(визнання недійсним рішення благодійного фонду)

19.05.2002 року було здійснено державну реєстрацію юридичної особи – Благодійна організація «Благодійний фонд «Промінь» (Фонд). Відповідно до пункту 1.2. статуту Фонду (нова редакція), затвердженого протоколом № 22 загальних зборів учасників Фонду від 24.11.2014 року засновниками Фонду п'ять осіб, серед яких Дмитренко О. С. (Відповідач) і Залізняк І. К. (Позивач), який був обраний головою правління Фонду з 17.11.2015 року на три роки. Згідно із наказом № 7 від 17.11.2015 року «Про початок виконання обов'язків» Залізняк І.К. приступив до

виконання обов'язків голови правління Благодійного фонду «Промінь» з 18.05.2015 року.

Статутом Фонду передбачено, що вищим органом управління Фонду є Загальні збори Учасників Фонду, які скликаються Наглядовою радою не рідше ніж 1 раз на рік. Позачергові Загальні збори Учасників Фонду скликаються на вимогу одного із Учасників Фонду (пункт 4.1 статуту).

Відповідно до пункту 4.2 статуту загальні збори учасників Фонду визнаються правомочними, якщо в них беруть участь більше половини від загальної кількості учасників Фонду. Пунктом 4.3 статуту передбачено, що голосування на загальних зборах учасників Фонду проводиться за принципом: «один учасник – один голос». Рішення загальних зборів учасників Фонду приймаються простою більшістю голосів учасників Фонду, які беруть участь у них, крім випадків, прямо передбачених цим статутом.

Відповідно до підпункту «д» пункту 4.4 статуту до компетенції загальних зборів учасників Фонду належить, зокрема, призначення або обрання та зупинення повноважень (відкликання) голови правління та заступника голови правління. Пунктом 4.5 статуту передбачено, що рішення з питань, зазначених у підпунктах «в» – «з» пункту 4.4 цього статуту, належать до виключної компетенції загальних зборів учасників Фонду та приймаються не менше як половини голосів учасників, присутніх на загальних зборах Фонду.

Згідно із пунктом 4.7 статуту, правління Фонду є виконавчим органом, що забезпечує поточну діяльність Фонду, та обирається загальними зборами у складі трьох осіб. Підпунктом 4.7.2 пункту 4.7 статуту передбачено, що правління Фонду очолює голова, який призначається загальними зборами учасників Фонду терміном на три роки. Голова Фонду: організовує й виконує поточну роботу Фонду; забезпечує практичне виконання рішень загальних зборів Фонду та наглядової ради; представляє Фонд у стосунках з державними органами, підприємствами, установами, організаціями різних форм власності, органами місцевого самоврядування й об'єднаннями громадян; укладає без довіреності від імені Фонду цивільно-правові угоди; відкриває та закриває рахунки в установах банку; має право першого підпису документів;

приймає на роботу та звільняє штатних працівників Фонду, визначає умови оплати їх праці; в разі відсутності посади головного бухгалтера виконує його функції; в межах своїх повноважень здійснює господарське управління майном і коштами Фонду; виконує інші функції, що покладені на нього загальними зборами та наглядовою радою Фонду.

У зв'язку із закінченням терміну повноважень голови правління Фонду Залізняка І.К., 18.12.2018 року загальними зборами учасників Фонду прийнято рішення, оформлене протоколом №12/2018, яким було: «звільнено Залізняка І.К. з посади голови правління з 18.12.2018 року та призначено головою правління Фонду Чаплинського М.Ф. строком на три роки; виключено з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань інформацію про Залізняка І.К. як про особу, яка є підписантом Фонду.

Відповідно до протоколу № 12/2018 загальних зборів учасників Фонду, на загальних зборах учасників Фонду були присутні чотири учасники з п'яти. Згідно із витягом державним реєстратором внесено зміни до відомостей щодо юридичної особи стосовно керівника та зміни складу підписантів Благодійної організації «Благодійний фонд «Промінь».

За твердженням Позивача, Відповідачем були порушені його права та інтереси як учасника Благодійної організації «Благодійний фонд «Промінь», а саме: Позивач не був повідомлений про скликання та проведення зборів учасників фонду, а тому був позбавлений можливості взяти участь у Загальних зборах, що є порушенням законодавства. У зв'язку із наведеним Залізняка І.К. має намір звернутись у суд із позовом до Дмитренка О.С. про:

- 1) визнання незаконним та скасування рішення, оформленого протоколом загальних зборів учасників Благодійної організації «Благодійний фонд «Промінь» № 12/2018 від 18.12.2018 року, про зміну керівника Залізняка І.К. на Чаплинського М.Ф.;

- 2) скасування реєстраційної дії, проведеної державним реєстратором Макаровим О.В. 20.12.2018 року № 45679900130097447 щодо зміни керівника та зміни складу підписантів Благодійної організації «Благодійний фонд «Промінь».

Дмитренко О.С., заперечуючи проти наведених Залізняка І. К. порушень порядку скликання та проведення загальних зборів учасників Фонду, вказав на те, що ні Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», ані статутом Фонду порядок скликання та проведення загальних зборів учасників Фонду не визначені, тому саме голова правління Фонду як виконавчого органу відповідно до підпункту 4.7.2 пункту 4.7 статуту повинен безпосередньо організовувати й виконувати поточну роботу Фонду, забезпечувати практичне виконання рішень загальних зборів Фонду, у тому числі щодо обрання членів виконавчого органу Фонду (правління) та його голови.

Також Відповідач зауважив, що Позивач не спростував належними доказами, що йому не було відомо про закінчення його повноважень як голови правління Фонду 17.11.2018 року, тобто після спливу трьох років із дня прийняття на засіданні правління Фонду відповідного рішення, яким його обрано з 17.11.2015 року головою правління Фонду, оскільки, як вбачається із матеріалів справи, саме Позивачем видано та підписано наказ № 7 від 17.11.2015 року «Про початок виконання обов'язків», згідно із яким Позивач приступив до виконання обов'язків голови правління Благодійного фонду «Промінь» з 17.11.2015 року.

Завдання:

1. Розкрийте поняття та види благодійних організацій за законодавством України.
2. Обґрунтуйте можливість або неможливість застосування до спірних правовідносин законодавства у сфері корпоративних відносин, зокрема Закону України «Про господарські товариства».
3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 4 (виключення учасника з ТОВ)

25.08.2017 року відбулись загальні збори учасників ТОВ «Аврора-Авто» (Товариство, Відповідач). На зборах були присутні:

Жерновий І. І., представник учасника Товариства Білого О. В., який володіє 67% статутного капіталу Товариства, який діяв на підставі довіреності; Степанов О. О., який володіє 8 % статутного капіталу Товариства. Крім того, на збори був запрошений Полюлях П. П. На зазначених вище зборах одноголосно прийнято такі рішення:

1) у зв'язку з наявною вказівкою учасника, що володіє часткою у розмірі 67% статутного капіталу товариства Білого О. В., через систематичні порушення інтересів товариства та прав учасника, постійну неявку на загальні збори учасників товариства, керуючись чинним законодавством, учасника ТОВ «Аврора-Авто», який володіє часткою у розмірі 25% статутного капіталу товариства Василюка М. Р. (Позивач) виключити зі складу засновників товариства, виплатити Василюку М.Р. грошовий еквівалент його частки у розмірі 250000,00 грн. Статутний капітал товариства зменшити на частку виключеного учасника, встановити, що статутний капітал товариства становить 750000,00 грн; 2) про прийняття до складу учасників ТОВ Полюлях П.П.; 3) про припинення участі Білого О.В. у складі засновників ТОВ; 4) про затвердження нової редакції статуту товариства.» Прийняття перелічених рішень оформлене протоколом № 2 загальних зборів учасників Товариства від 25.08.2017 року.

25.08.2017 року між Білим О.В. (продавець) і Полюляхом П.П. (покупець) укладено договір купівлі-продажу корпоративних прав, відповідно до якого продавець відчужив на користь покупця корпоративні права на 67% статутного капіталу ТОВ «Аврора-Авто». Державним реєстратором відділу державної реєстрації 28.08.2017 року проведено реєстраційну дію щодо змін до установчих документів юридичної особи Товариства.

Василюк М. Р. (Позивач) стверджує, що Жерновий І. І. не мав права брати участь у загальних зборах учасників ТОВ «Аврора-Авто», оскільки не був учасником Товариства, а обсяг його повноважень за довіреністю, виданою Білим О.В., невідомий Василюку М.Р., оскільки оригінал довіреності йому не пред'являвся через відсутність на загальних зборах. Позивач указує, що він не отримував повідомлення про проведення загальних зборів

учасників Товариства 25.08.2017 року, а при проведенні загальних зборів товариства від 25.08.2017 року був відсутній кворум. На його думку рішення загальних зборів ТОВ, оформлене протоколом від 25.08.2017 року не містить обґрунтованих причин виключення позивача зі складу учасників товариства.

Як наслідок, Позивач має намір звернутись в суд з позовом до ТОВ «Аврора-Авто», де просити суд визнати недійсним рішення загальних зборів учасників ТОВ, оформлених протоколом Загальних зборів учасників Товариства № 2 від 25.08.2017 року та скасувати реєстраційну дію щодо змін до установчих документів юридичної особи ТОВ «Аврора-Авто».

Представник ТОВ «Люкс-Авто» щодо тверджень Позивача, що Жерновий І.І. не мав права брати участь у загальних зборах учасників Товариства 25.08.2017 року, зазначив, що учасники можуть брати участь у загальних зборах особисто або через представника. Довіреність представника повинна відповідати загальним вимогам, передбаченим цивільним законодавством. Довіреністю № 085/2015 від 22.04.2015 року, виданою Білим О.В. уповноважено Жернового І.І. виконувати всі дії та подавати всі передбачені законом заяви, що стосуються його частки у товаристві та представляти інтереси Білого О.В. перед товариством, у судах та інших відомствах, органах та перед усіма особами всіма можливими способами.

За вказаною довіреністю Жерновий І.І. може приймати будь-які рішення учасників товариства. Довіреність № 085/2015 від 22.04.2015 року уповноважує Жернового І.І. продати та уступити частку у розмірі 67% у компанії ТОВ «Аврора-Авто», якою володіє Білий О.В., отримати за неї гроші. Указана довіреність видана на 5 років та посвідчена нотаріусом.

Представник ТОВ «Аврора-Авто» щодо аргументів, що Позивач не отримував повідомлення про проведення загальних зборів учасників ТОВ «Аврора-Авто» 25.08.2017 року вказав, що на поштову адресу Василюка М.Р. двічі надсилавось повідомлення про проведення указаних зборів 11.07.2017 року та 18.07.2017 року, що підтверджується поштовими квитанціями. Також Васи-

люку М.Р. 22.07.2017 року було надіслано повідомлення про проведення загальних зборів Товариства на його електронну адресу в порядку, який передбачений Статутом ТОВ.

На думку представника ТОВ «Аврора-Авто, кворум на загальних зборах учасників Товариства 25.08.2017 року був, оскільки у цих зборах узяли участь учасники Товариства, що володіють 75% часток у статутному капіталі ТОВ «Аврора-Авто». А всі рішення на зборах приймалися учасниками одноголосно. Відповідно до пункту 5.3 статуту ТОВ, до компетенції зборів належить, зокрема, розгляд питання про виключення засновника з товариства, прийняття нових учасників. Рішення з цих питань приймаються учасниками, які володіють більше 51% голосів у товаристві».

Завдання:

1. Розкрийте та проаналізуйте підстави виключення учасника з ТОВ за законодавством України, чинним на час існування правовідносин у задачі.

2. З'ясуйте та піддайте аналізу підстави виключення учасника з ТОВ за Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 5 (інфляції втрати на суму дивідендів)

Відповідно до п. 3.1 Статуту ПАТ «Прикарпаття-Нафта» (Відповідач), акціонерами товариства є юридичні та фізичні особи, які набули право власності на акції відповідно до положень цього Статуту та вимог чинного законодавства України. Згідно з п. 3.3 Статуту ПАТ, кожною простою акцією товариства її власнику – акціонеру надається однакова сукупність прав, включаючи право на отримання дивідендів. А відповідно до п. 6.1 Статуту ПАТ, акція товариства посвідчує корпоративні права акціонера щодо цього товариства. Згідно з п. 6.18 Статуту ПАТ, підтвердженням права власності на акції є виписка з рахунку у цінних паперах,

яку зберігач зобов'язаний надавати власнику цінних паперів. Виписка з рахунку в цінних паперах не може бути предметом угод, що тягнуть за собою перехід права власності на акції.

Удовіченко С.М. (Позивач) є акціонером ПАТ «Прикарпаття-Нафта» з кількістю акцій 900 штук.

Рішенням загальних зборів акціонерів ПАТ, оформленим протоколом № 12 від 24.08.2015, вирішено, зокрема, затвердити такий порядок розподілу прибутку за 2014 рік: спрямувати на виплату дивідендів акціонерам 100% або максимально наближений до 100 відсотків, але не менший ніж 99,9% розмір чистого прибутку Товариства за 2014 рік за даними річної фінансової звітності, підтвердженої аудиторським висновком. Розмір дивідендів, що припадає на одну акцію, становить 23,32 грн., а решту чистого прибутку спрямувати на розвиток Товариства. Цим же рішенням встановлено дату складання переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів, – у строк до 03.09.2015 року, а виплату дивідендів здійснити у строк з 03.09.2015 року по 03.11.2015 року.

Відповідно до п. 6.20 Статуту ПАТ, дивіденди виплачуються за підсумками календарного року виключно грошовими коштами. Дивіденди виплачуються на акції, звіт про результати розміщення яких зареєстровано в установленому законодавством порядку. Рішення про виплату дивідендів приймається загальними зборами, якщо інше не встановлено законом.

Згідно з п. 6.21 Статуту ПАТ, дивіденди сплачуються акціонерам за рахунок чистого прибутку товариства пропорційно до загальної кількості належних їм акцій. Виплата дивідендів здійснюється з чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку у розмірі, встановленому рішенням загальних зборів. Виплата дивідендів акціонерам-юридичним особам здійснюється шляхом перерахування коштів на їх банківський рахунок, а акціонерам – фізичним особам – готівкою, поштовим переказом, банківським переказом. Спосіб виплати дивідендів визначається органом, що прийняв рішення про виплату дивідендів. Згідно з п. 6.22 Статуту ПАТ для кожної виплати дивідендів наглядова рада товариства встановлює дату складання переліку осіб, які мають право

на отримання дивідендів, порядок і строки їх виплати. Дата складення переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів, не може передувати даті прийняття рішення про виплату дивідендів.

Однак ПАТ «Прикарпаття-Нафта» не виплатило Удовіченко С.М. дивіденди за 2014 рік на суму 19 000,00 грн. Крім того, у зв'язку з простроченням виконання Відповідачем грошового зобов'язання Позивачем має намір заявити до стягнення з Відповідача 3% річних та інфляційні втрати за час прострочення виконання Відповідачем свого грошового зобов'язання.

ПАТ «Прикарпаття-Нафта» зазначило, що зобов'язання по виплаті дивідендів слід вважати визначеними лише тоді, коли Відповідачу відома сума грошових коштів, яка підлягає сплаті на користь певного акціонера, а не з моменту прийняття уповноваженим органом управління емітента рішення про порядок розподілу прибутку та виплату дивідендів за 2014 рік. Право на отримання частки прибутку – дивідендів має бути реалізоване акціонером (наприклад шляхом надсилання вимоги до ПАТ), а зобов'язання емітента по виплаті частки прибутку – дивідендів акціонеру виникає під час реалізації акціонером наданого права.

Позивач із вимогою про виплату йому дивідендів за 2014 рік до ПАТ «Прикарпаття-Нафта» не звертався, тому не реалізував своє право. Крім того, Відповідач зазначив, що ним здійснено нарахування відповідачу доходу у вигляді дивідендів за 2014 рік у розмірі 20 000,00 гривень, з яких, відповідно до положень Податкового кодексу України, утримано та сплачено до бюджету податок з доходів фізичних осіб, що становить 5%, у розмірі 1 000,00 грн. (за 2014 рік), а також військовий збір, що становить 1,5%, у сумі 300,00 грн. (за 2014 рік).

Також Відповідач заперечив щодо стягнення з нього 3% річних та інфляційних втрат, оскільки виплата дивідендів не є грошовим зобов'язанням, адже між сторонами виникли не договірні зобов'язання, за неналежне виконання яких до відповідача може бути застосована відповідальність, передбачена Цивільним кодексом України, а організаційно-господарські, які виникли між суб'єктом господарювання та суб'єктом організаційно-господарських повноважень.

Завдання:

1. Розкрийте поняття та види акцій акціонерного товариства за законодавством України.
2. Проаналізуйте природу відповідальності за порушення грошового зобов'язання, що передбачена статтею 625 Цивільного кодексу України.
3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 6

(відмова у виплаті частини прибутку ТОВ)

Відповідно до пункту 1.4. статуту ТОВ «Агрофірма «Бут» (Товариство, Відповідач) учасниками товариства є громадяни України, в тому числі, Романюк І.Р. (Позивач). Товариство створено для здійснення підприємницької діяльності з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками. Товариство має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається статутом.

Учасники товариства, відповідно до п. 5.1 статуту, мають право, зокрема: брати участь в управлінні справами товариства шляхом участі у вищому органі товариства; брати участь у розподілі прибутку товариства та одержувати його частку (дивіденди); вийти в передбаченому цим статутом порядку зі складу товариства; інші права передбачені чинним законодавством і цим статутом.

Для забезпечення діяльності товариства за рахунок вкладів учасників формується статутний капітал у розмірі 10 000,00 грн, який поділений на 100 (сто) часток. Розмір однієї частки становить 100,00 грн. (п. 6.1 статуту). Згідно із положеннями п. 6.2 статуту учасники товариства беруть участь у створенні статутного капіталу в таких частках, зокрема: Романюк І.Р. – 1200,00 грн, що становить 12 часток статутного капіталу – 12%. На дату підписання цього статуту статутний капітал внесено учасниками повністю.

Пунктом 8.1 статуту передбачено, що чистий прибуток товариства, за винятком коштів, які спрямовуються на сплату податків та інших обов'язкових платежів, ... розподіляється між учасниками пропорційно їх часткам у статутному капіталі у 90-денний термін після закінчення фінансового року. Якщо по завершенні календарного року в результаті господарської діяльності у товариства виявився прибуток, то учасники мають право на отримання дивідендів. Відповідно до п. 9.1 статуту органами управління товариства є загальні збори учасників (вищий орган); директор (виконавчий орган). Вищим органом товариства є загальні збори учасників. Вони складаються з учасників або призначених ними представників.

14.02.2017 року Романюк І.Р. як учасник Товариства звернувся до ТОВ «Агрофірма «Буг» з пропозицією про внесення до порядку денного загальних зборів учасників Товариства, призначених на 23.04.2017 року, питання щодо виплати дивідендів за 2010-2016 роки учасникам ТОВ, яке було внесено до порядку денного зборів.

23.04.2017 року відбулися загальні збори учасників ТОВ «Агрофірма «Буг», оформлені протоколом № 6 від 23.04.2017 року на яких, окрім іншого, розглянуто питання (№ 5) про виплату дивідендів за 2010-2016 роки учасникам ТОВ. За результатами розгляду третього питання зборами прийнято рішення – виплатити дивіденди учасникам товариства в розмірі 700 000,00 гривень. Голосували – однотайно. З протоколу вбачається присутність на зборах учасників, частки яких складають 100% голосів.

24.05.2017 року відбулися загальні збори учасників ТОВ «Агрофірма «Буг» (оформлено протоколом №7 від 24.05.2017 року), на яких, окрім іншого, розглянуто питання (№ 2 порядку денного) стосовно розгляду заяви учасника товариства Романюк І.Р., про вихід зі складу учасників товариства, виплату йому вартості частини майна товариства та частину прибутку товариства. Зборами прийнято рішення: задовольнити заяву Романюк І.Р. про вихід зі складу учасників товариства та провести розрахунки з Романюк І.Р. відповідно до чинного законодавства України.

10.06.2017 року на позачергових загальних зборах учасників ТОВ, які оформлені протоколом №8 від 10.06.2017 року, прийнято рішення про скасування рішення загальних зборів учасників Товариства, яке оформлене протоколом №6 від 23.04.2017 року в частині виплати дивідендів учасникам товариства з нерозподіленого прибутку в розмірі 700 000,00 гривень. На цих же зборах вирішено спрямувати прибуток на поповнення матеріально-технічної бази ТОВ «Агрофірма «Буг». Романюк І.Р. участі у зборах не брав.

Оскільки Відповідачем зобов'язання щодо виплати дивідендів не було виконано, Позивач звертався до Відповідача з листами від 10.03.2017 року та 08.06.2017 року, із вимогою про виплату дивідендів. Листом від 11.06.2017 року Відповідачем відмовлено у виплаті дивідендів Позивачеві з посиланням на подану заяву про вихід зі складу учасників Товариства, у зв'язку з чим Товариство вважає, що право на отримання дивідендів відсутнє. Окрім того, у відповіді Товариство вказало про прийняття 10.06.2017 року зборами учасників рішення, яким скасовано рішення від 23.04.2017 року в частині виплати учасникам дивідендів».

Позивач вважає, що з боку Товариства мало місце порушення прав учасника товариства внаслідок недотримання вимог закону та статуту товариства та має намір звернутися в суд з позовом, у якому просити визнання недійсним рішення загальних зборів учасників ТОВ «Агрофірма «Буг», оформленого протоколом №8 від 10.06.2017 року, яким скасовано рішення загальних зборів учасників Товариства, оформлене протоколом № 6 від 23.04.2017 року в частині виплати дивідендів учасникам Товариства з нерозподіленого прибутку в розмірі 700 000,00 гривень.

Представник Відповідача заперечив проти позову, зазначивши, що заява Позивача про вихід з Товариства отримана Товариством 10.05.2017 року, тож, на думку Відповідача датою виходу позивача з Товариства є 10.05.2017 року. Зазначає, що на дату прийняття рішення загальних зборів учасників ТОВ «Агрофірма «Буг», оформленого протоколом №8 від 10.06.2017 року, Позивач не був учасником Товариства».

Завдання:

1. Розкрийте зміст права на мирне володіння майном враховуючи практику Європейського суду з прав людини.
2. З'ясуйте порядок і правові наслідки виходу учасника з ТОВ, враховуючи законодавство, чинне на момент існування правовідносин у задачі.
3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 7

(переважне право на купівлю частки ТОВ)

Відповідно до розділу 5 статуту ТОВ «Айстра», учасниками ТОВ «Айстра» є Гуйван А. М. (Позивач) і ТОВ «Бук-Інвест» (Відповідач). Згідно з розділом 8 Статуту, розмір статутного капіталу ТОВ «Айстра» складає 1 000 000,00 грн, Гуйван А. М. володіє часткою у статутному капіталі на суму – 500 000,00 грн, що становить 50% статного капіталу, ТОВ «Бук-Інвест» володіє часткою у статутному капіталі у розмірі 500 000,00 грн, що становить 50% статутного капіталу.

Відповідно до пунктів 8.15, 8.16 Статуту, учасник має право при згоді зборів учасників товариства уступити свою частку (її частини) одному або декільком учасникам, а також третім особам. При цьому учасники товариства користуються переважним правом придбання частки (її частини), яку уступає учасник, пропорційно до їх часток у статутному капіталі товариства. Частка учасника товариства може бути відчужена до повної її сплати лише у тій частині, в якій її вже сплачено.

ТОВ «Бук-Інвест» направило на адресу Гуйван А.М. лист-повідомлення № 1 від 30.10.2019 року, у якому поінформувало про намір продати свою сформовану частку у розмірі 250 000,00 грн ТОВ «Фортуна» за ціною 1 500 000,00 грн, і просило повідомити про намір скористатись переважним правом на викуп указаної частки.

У вказаному листі-повідомленні № 1 ТОВ «Бук-Інвест» зазначило лише ціну та розмір частки, а інших умов продажу,

таких як строки розрахунків та інших умов, досягнення згоди яких необхідні для укладення договору, не було зазначено.

У відповідь на вказаний лист-повідомлення № 1 Гуйван А.М. направив ТОВ «Бук-Інвест» заяву від 20.11.2019 року про намір скористатися своїм переважним правом із запрошенням на зустріч (на 10.12.2019) для узгодження всіх деталей купівлі-продажу пропонуваної до продажу сформованої частки (частини частки).

На вказану заяву Гуйван А.М. ТОВ «Бук-Інвест» надіслало Гуйван А.М. лист № 2, в якому зазначало, що в ході перемовин з потенційним покупцем досягнуто домовленості про продаж указаної частки третій особі за ціною 2 000 000,00 грн, та просило повідомити про намір скористатися переважним правом на придбання вказаної частки.

10.12.2019 року у зв'язку з неявкою представників ТОВ «Бук-Інвест» на запрошення, Гуйван А.М. складено акт неприбуття та повторно ТОВ «Бук-Інвест» запрошення для укладення договору купівлі-продажу пропонуваної до продажу частки на 22.12.2019. 22.12.2019 року представники ТОВ «Бук-Інвест» повторно не з'явилися на запрошення Гуйвана А.М. для укладення договору купівлі-продажу, у зв'язку з чим, Гуйван А.М. склав акт неприбуття, одноособово підписав договір купівлі-продажу та подав його до суду разом з позовною заявою про визнання такого договору укладеним.

Позовні вимоги обґрунтовуються Гуйван А.М. так: 1) Позивач заявив намір скористатися своїм переважним правом на купівлю частки відповідача; 2) Відповідач ухилився від підписання договору купівлі-продажу частки ТОВ «Айстра» з позивачем; 3) у зв'язку з ухиленням Відповідача від підписання договору Позивач в односторонньому порядку підписав указаний договір на запропонованих ним умовах і звернувся до суду про визнання такого договору укладеним».

Заперечуючи проти позову Відповідач зазначає:

1) правом Відповідача у даних правовідносинах є довільне (на власний розсуд) формування ціни, за якою останній бажає відчужити свою частку у статутному капіталі товариства, в той же час правом Позивача у цих правовідносинах є погоджуватись із запропонованою Відповідачем ціною чи ні;

2) збільшення продавцем розміру ціни за товар (майно), яке пропонується до продажу є природним процесом для повсякденних ринкових відносин, що пов'язано зі зростанням рівня інфляції, курсом валют та іншими важливими макроекономічними процесами;

3) у Статуті не встановлено спеціального порядку реалізації переважного права учасників товариства, розподілу відчужуваної частки (частини частки) між іншими учасниками товариства;

4) між сторонами не було погоджено основних умов продажу частки у статутному капіталі ТОВ «Айстра» та не надіслано один одному проекти договорів купівлі-продажу частки;

5) Позивач і Відповідач не погодили всіх істотних умов договору;

6) корпоративні права Позивача порушені не були, оскільки Відповідач так і не продав своєї частки (частини частки) статутного капіталу ТОВ «Айстра» третій особі, тому Позивач і на даний час має право скористатись своїм переважним правом на купівлю частки у статутному капіталі товариства на умовах запропонованих Відповідачем.

Завдання:

1. Розкрийте зміст і механізм реалізації переважного права учасника ТОВ на придбання частки (частини частки) іншого учасника товариства, що продається третій особі, за законодавством України.

2. Розкрийте порядок та особливості укладення господарських договорів за законодавством України. Чи може господарський договір бути укладеним за рішенням суду?

3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 8

(вклад в статутний капітал ТОВ за рахунок позики)

Відповідно до Витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань учасниками ТОВ «Фрегат» були Вавілов Р. Г. (розмір внеску

до статутного фонду – 1 600 000 грн) та Остапов Б.А. (розмір внеску до статутного фонду – 1 600 000 грн), 06.03.2019 року – дата закінчення формування статутного капіталу – 3 200 000 грн.

Остапов Б.А. (Позивач) посилається на те, що, як видно із виписки за особовими рахунками ТОВ «Фрегат», 03.05.2016 року Вавіловим Р.Г. (Відповідач-1), як фізичною особою отримано від ТОВ «Фрегат» (Відповідач-2), де Вавілов Р.Г. був директором, грошові кошти в сумі 730 000 грн у якості надання поворотної фінансової допомоги.

Але 02.06.2016 року Вавіловим Р.Г. як фізичною особою внесено на банківський рахунок ТОВ «Фрегат» грошові кошти у сумі 750 000 грн., у графі «призначення платежу» платіжного доручення вказано «поповнення статутного фонду ТОВ «Фрегат» від учасника Вавілова Р.Г.

Остапов Б.А. вважає, що Вавілов Р.Г. протизаконно вчинив правочин із поповнення статутного фонду ТОВ «Фрегат», оскільки грошові кошти для його вчинення були взяті Вавіловим Р.Г. у ТОВ «Фрегат» у якості поворотної фінансової допомоги, а отже, такі грошові кошти є кредитними, а відтак в силу положень законодавства не можуть використовуватися для формування статутного капіталу, а правочин із внесення грошових коштів першим відповідачем до статутного капіталу другого відповідача недійсний.

Також указує на те, що правочин із внесення грошових коштів Вавіловим Р.Г. до статутного капіталу ТОВ «Фрегат» не був спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним, оскільки, здійснюючи оплату свого вкладу до статутного капіталу ТОВ «Фрегат» із грошових коштів ТОВ «Фрегат», які були взяті першим Вавіловим Р.Г. в якості поворотної фінансової допомоги, Вавілов Р.Г. не мав наміру створювати правові наслідки цього правочину, що свідчить про його фіктивність і недійсність з огляду на положення Цивільного кодексу України.

Вавілов Р.Г. та представник ТОВ «Фрегат» указали, що чинне законодавство України не забороняє вносити кошти, отримані у якості поворотної фінансової допомоги до статутного капіталу ТОВ. Вони зазначили, що Остаповим Б.А. не доведено, що

внесені 02.06.2016 року Вавіловим Р.Г. на рахунок ТОВ «Фрегат» грошові кошти у сумі 750 000,00 грн як поповнення статутного капіталу є кредитними коштами у розумінні цивільного законодавства України.

Окрім указанного вище Вавілов Р. Г. і представник ТОВ «Фрегат» звернули увагу на той факт, що Остапов Б.А. не наводить жодних фактів і доказів на їх підтвердження щодо використання Вавіловим Р.Г. отриманих від ТОВ «Фрегат» грошових коштів у вигляді поворотної фінансової допомоги у розмірі 730 000,00 грн саме для внесення 02.06.2016 року до статутного капіталу ТОВ «Фрегат» грошових коштів у сумі 750 000,00 грн.

Попри усе вказане вище, Остапов Б.А. має намір звернутись у суд із позовом до Вавілова Р.Г. і ТОВ «Фрегат» про визнання недійсним правочину із внесення коштів до статутного капіталу.

Завдання:

1. З'ясуйте поняття й особливості поворотної фінансової допомоги за законодавством України.
2. Розкрийте поняття усіх видів майна та майнових прав, що можуть бути вкладом учасника (засновника) до статутного (складеного) капіталу господарського товариства.
3. З'ясуйте поняття усіх видів майна, що не може бути вкладом учасника (засновника) до статутного (складеного) капіталу господарського товариства.
4. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 9 (збільшення статутного капіталу ТОВ)

23.06.2019 року відбулись позачергові загальні збори учасників ТОВ «Продтранс», на яких прийняті рішення, оформлені протоколом № 12. На загальних зборах учасників ТОВ «Продтранс» були присутні учасники товариства, що володіють у сукупності 75% голосів, а саме: Величко С.Т. (директор), який володіє часткою у статутному капіталі у розмірі 24 500 грн, що складає

24,5% загального розміру статутного капіталу; Семерак О.Р., який володіє часткою у статутному капіталі у розмірі 26 000 грн, що складає 26% загального розміру статутного капіталу; Вербицький Б.Ю., який володіє часткою у статутному капіталі у розмірі 24 500 грн, що складає 24,5% загального розміру статутного капіталу.

Зі змісту протоколу загальних зборів ТОВ «Продтранс» видно, що, згідно з порядком денним загальних зборів учасників ТОВ 23.06.2019 року, серед інших питань учасниками одноголосно вирішено: прийняти від учасника ТОВ Величка С.Т. додатковий особистий грошовий внесок до статутного капіталу у розмірі 10 000 грн; збільшити на цю суму (10 000 грн) загальний розмір статутного капіталу ТОВ; затвердити новий розмір статутного капіталу ТОВ – 110 000 грн; затвердити новий розподіл часток учасників ТОВ у статутному капіталі: Величко С.Т. – 34 500 грн, що складає 31,36% загального розміру статутного капіталу, Семерак О.Р. – 26 000, що складає 23,6 % загального розміру статутного капіталу, Вербицький Б.Ю. – 24 500 грн, що складає 22,27% загального розміру статутного капіталу та Поворознюк Д.О. – 25 000 грн, що складає 22,73% загального розміру статутного капіталу.

Указаний протокол підписаний головою зборів Величко С.Т.

Надалі 28.06.2019 року за наслідками прийнятого рішення вчинено реєстраційну дію у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань щодо змін статутного або складеного капіталу, змін складу або інформації про засновників.

На думку Поворознюк Д.О. (Позивач), скликання та проведення загальних зборів учасників ТОВ здійснені з порушенням законодавчо визначеної процедури, а прийняте рішення незаконне у зв'язку з таким. Відповідно до пункту 23.4. Статуту ТОВ «Продтранс», про проведення зборів учасники товариства повідомляються письмово із зазначенням місця та часу проведення зборів і питань, внесених до розгляду. Повідомлення повинно бути надіслане не пізніше 30 днів до скликання зборів. Не пізніше як за 7 днів до скликання зборів учасникам товариства повинні бути подані документи, внесені до розгляду.

Позачергові загальні збори учасників товариства були проведені без участі та належного повідомлення Поворознюк Д.О., тобто з порушенням порядку скликання загальних зборів учасників товариства, що вплинуло на можливість реалізації нею права на управління справами товариства шляхом участі в загальних зборах. Окрім того, Поворознюк Д.О. зазначає, що прийняте рішення про перерозподіл розмірів часток учасників товариства прийняті з порушенням процедури та порядку збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових вкладів, що визначений у законодавстві України, оскільки загальними зборами до цього не приймалось рішення про збільшення статутного капіталу товариства, а рішенням, що оскаржується, лише констатовано факт прийняття додаткового особистого внеску від Величко С.Т. у розмірі 10000,00 грн і збільшення на цю суму статутного капіталу.

Також стверджує, що її корпоративні права були порушені, оскільки внаслідок позбавлення її права зробити додатковий вклад у межах суми збільшення статутного капіталу пропорційно до її частки у статутному капіталі та перерозподілу часток, її частка у відсотковому відношенні зменшилась з 25 % до 22,73%. Окрім того, вказує, що державним реєстратором допущено порушення статей законодавства України, оскільки зареєстровані зміни на підставі протоколу загальних зборів, який не підписаний засновниками (учасниками) та секретарем загальних зборів і не був нотаріально посвідчений.

Величко С.Т. (Відповідач-2) заперечував проти позову, стверджуючи, що 16.04.2019 позивачці надсилалось письмове повідомлення про скликання позачергових загальних зборів учасників товариства на 23.06.2019 року. Підтверджує цю обставину, на його думку, копія фіскального чека, на якому зафіксовано вартість поштового відправлення. Відповідач-2 вважає, що порядок збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових вкладів і переважне право позивачки зробити додатковий вклад у межах суми збільшення статутного капіталу пропорційно до її частки у статутному капіталі не було порушено, оскільки таке право за нею залишається завжди.

З огляду на вище вказане Поворознюк Д.О. (Позивач) має намір звернутись у суд із позовною заявою до ТОВ «Продтранс»

(Відповідач-1), Величко С.Т. (Відповідач-2), Семерака О.Р. (Відповідач-3), Вербицького Б.Ю. (Відповідач-4) про визнання недійсними рішення позачергових загальних зборів учасників ТОВ, оформленого протоколом № 12 від 23.06.2019 року та до державного реєстратора (Відповідач-5) про скасування державної реєстрації змін статутного або складеного капіталу ТОВ «Продтранс», змін складу або інформації про засновників ТОВ «Продтранс».

Завдання:

1. Розкрийте можливі способи збільшення статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю та їхні особливості за законодавством України.

2. Визначте перелік документів, котрий повинен бути поданий державному реєстратору для державної реєстрації змін відомостей про юридичну особу, які відбулися в даному разі.

3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 10 (вихід учасника з ТОВ)

ТОВ «Комета» зареєстроване 18.12.2014 року. Одним із його учасників був зазначений Логвінов Б.І. (розмір внеску до статутного капіталу – 50 000,00 грн, 50% статутного капіталу; розмір статутного капіталу товариства – 100 000,00 грн), що підтверджується відомостями з ЄДР і Статутом товариства. Другим із учасників ТОВ «Комета» був зазначений Романчук І.О. (розмір внеску до статутного капіталу – 50 000,00 грн, тобто 50% статутного капіталу), що підтверджується відомостями з ЄДР і Статутом товариства.

Відповідно до протоколу № 4 загальних зборів учасників ТОВ «Комета» від 13.03.2015 року, учасниками ТОВ «Комета» прийнято рішення про обрання головою цього товариства Навроцького О.М.

Відповідно до змісту заяви Логвінова Б.І. від 26.12.2017 року, адресованої загальним зборам учасників ТОВ «Комета», останній заявив про вихід зі складу учасників ТОВ і про припинення своєї участі у складі учасників цього товариства. Ця заява посвідчена приватним нотаріусом 26.12.2017 року та зареєстрована в реєстрі за № 3576. 28.12.2017 року заяву Логвінова Б.І. від 26.12.2017 року надіслано на адресу місцезнаходження ТОВ «Комета», що підтверджується описом вкладення в цінний лист з відміткою відділення поштового зв'язку, фіскальним чеком, повідомленням про вручення з відміткою про дату отримання представником відповідача за довіреністю 02.01.2018 року.

04.01.2018 року Романчук О.І. направила на адресу Логвінова Б.І. та ТОВ «Комета» лист про розгляд заяви Логвінова Б.І. щодо виходу зі складу учасників ТОВ і вжиття відповідних заходів.

Згідно з пунктом 9.8 статуту ТОВ «Комета», загальні збори учасників вважаються повноважними, якщо на них присутні учасники (їх представники), які володіють у сукупності більш як 60% голосів. Відповідно до пункту 9.11 статуту ТОВ учасники товариства, які володіють більш як 20% голосів, можуть вимагати скликання загальних зборів у будь-який час і з будь-якого приводу, що стосується діяльності товариства. Якщо протягом 25 днів голова товариства не виконав зазначеної вимоги, вони вправі самі скликати загальні збори учасників.

Відповідно до витягу з протоколу №7 загальних зборів учасників ТОВ «Комета» від 20.05.2018 року в порядку денному загальних зборів були, зокрема, питання розгляду заяви Логвінова Б.І. від 26.12.2017 року про вихід зі складу учасників товариства, про зменшення статутного капіталу товариства на суму вкладу учасника, який вийшов, про внесення відповідних змін до ЄДР. Разом із цим, з усіх учасників ТОВ присутнім на вказаних зборах був лише представник Логвінова Б.І., у зв'язку з чим жодне рішення з питань порядку денного не було прийняте.

Логвінов Б.І. (Позивач) має намір звернутися в суд із позовом до ТОВ «Комета» (Відповідач), у якому просити: визнати Логвінова Б.І. таким, що вийшов зі складу засновників (учасників) ТОВ з 26.12.2017 року; зобов'язати ТОВ внести зміни до

відомостей про товариство, що містяться в ЄДР, у зв'язку зі зміною у складі його учасників, а саме виходом Логвінова Б.І. зі складу учасників.

Вимоги позивача обґрунтовані тим, що він як учасник ТОВ «Комета» вийшов зі складу його учасників на підставі нотаріально засвідченої заяви про вихід із цього товариства, однак останнє на порушення права позивача на вихід з учасників товариства та всупереч вимогам чинного законодавства в належний строк не вчинило дій з реєстрації змін до ЄДР щодо складу своїх учасників.

За доводами ТОВ «Комета», застосований Позивачем спосіб захисту не передбачений чинним законодавством, а у Відповідача відсутній обов'язок і можливість учиняти дії відносно Позивача щодо реєстрації змін до відомостей про склад учасників товариства, тому в цій справі відсутній спір про право та предмет позову».

Завдання:

1. Розкрийте порядок виходу учасника із ТОВ відповідно до законодавства, яке було чинним на момент існування правовідносин.
2. Розкрийте порядок виходу учасника із ТОВ відповідно до актуального законодавства України.
3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 11

(недійсність договору дарування частки в приватному підприємстві)

Згідно з пунктом 1.1 статуту Приватного підприємства «Варна», затвердженого рішенням загальних зборів учасників засновників (протокол від 04.05.2009 року), вказане підприємство створене Богдановою Н.І. з метою здійснення ринкових взаємовідносин і отримання прибутку на основі задоволення потреб громадян, колективних, державних та інших підприємств і організацій у виконанні робіт і наданні послуг у сферах, визначених предметом діяльності.

Відповідно до пункту 1.2 статуту ПП «Варна», засновниками підприємства є Богданова Н.І. (дружина), Богданов П.П. (чоловік) та Богданова К.П. (донька). Відповідно до пункту 3.2 Статуту ПП для забезпечення діяльності цього підприємства створюється статутний капітал у розмірі 10 000 000 грн, який складається з вартості вкладів його засновників, а вклади засновників у статутному капіталі становлять:

- Богданова Н.І. – вклад на суму 6 000 000 грн, що відповідає частці у статутному капіталі у розмірі 60 %;

- Богданов П.П. – вклад на суму 2 000 000 грн, що відповідає частці у статутному капіталі у розмірі 20 %;

- Богданова К.П. – вклад на суму 2 000 000 грн, що відповідає частці у статутному капіталі у розмірі 20 %.

15.07.2015 року між Богдановою Н.І. (Дарувальниця) та Богдановою К.П. (Обдаровувана) в письмовій формі укладено Договір дарування частини частки у статутному капіталі приватного підприємства (далі – Договір від 15.07.2015 року).

Згідно із пунктами 1.2, 1.3 Договору від 15.07.2015 року Дарувальниця безоплатно передає Обдаровуваній належну їй частину частки у статутному капіталі ПП «Варна» у розмірі 40%, що складає 4 000 000,00 грн.

Рішенням районного суду від 09.11.2015 розірвано шлюб між Богдановим П.П. та Богдановою Н.І. (дошлюбне прізвище «Чкалова»), зареєстрований 23.12.1995 року.

Отже, на момент створення ПП «Варна» (державна реєстрація 12.09.2001 року) і укладення оспорюваного Договору від 15.07.2015 року Богданов П.П. та Богданова Н.І. перебували у шлюбі.

Богданов П.П. (Позивач) має намір звернутися із позовом у суд до Богданової Н.І. (Відповідачка-1) та Богданової К.П. (Відповідачка-2) про визнання недійсним Договору від 15.07.2015 року на підставі відсутності його згоди на розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Для обґрунтування своєї позиції Богданов П.П. посиляється на рішення Конституційного Суду України від 19.09.2012 року №17-рп/2012 у справі №1-8/2012, яким вирішено, що статутний капітал і майно приватного підприємства є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Богданов П.П. указує на те, що 15.07.2015 року без його відома Богдановою Н.І. укладено оспорюваний договір дарування частини частки у статутному капіталі, відповідно до якого, Богданова Н. І. подарувала їх спільній дочці Богдановій К. П. частину частки статутного капіталу ПП «Варна» у розмірі 40%, що дорівнює сумі 4 000 000,00 грн. Тобто, за твердженням Позивача, Відповідачка-1 за Договором від 15.07.2015 року без його згоди розпорядилася майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. А отже, на думку Позивача, цей правочин щодо розпорядження спільним майном може бути визнаний судом недійсним через відсутність необхідних повноважень у співвласника, який його вчинив.

Богданова Н.І. заперечує проти позову та із посиланням на частину четверту статті 75 Господарського процесуального кодексу України, зазначає, що у постанові господарського суду від 13.04.2016 у справі № 1045/1899/16 було досліджено правовий статус майна, що було набуто під час шлюбу Богданової Н.І. та Богдановим П.П. у розрізі з корпоративними правовідносинами, які виникли під час створення підприємства та його діяльності. Зокрема, вказано на те, що учасник господарського товариства має право розпорядження належною йому часткою в статутному капіталі товариства без згоди другого з подружжя.

Також, на думку Богданової Н.І., під час укладення Договору від 15.07.2015 року, було дотримано вимоги Сімейного кодексу України щодо наявності письмової згоди другого з подружжя для укладення договору стосовно цінного майна, що підтверджується протоколом загальних зборів засновників ПП «Варна» від 15.05.2015 року. У цьому протоколі міститься текст спільної заяви Богданова П.П. та Богданової Н.І., за яким Богданов П.П. дав згоду Богдановій Н.І. на відчуження її частки на користь доньки Богданової К.П., а Богданова Н.І. дала згоду Богданову П.П. на відчуження його частки на користь сина – Богданова І.П.

За словами Відповідач-1 та Богданова Н.І., і Бенюк П.П., які були засновниками ПП «Варна», мали на меті схожі наміри щодо своїх часток, а отже, й розуміння, що кожен з них здійснив односторонній правочин, але у зв'язку з їх подібністю й одним похідним заяви про надання згоди були оформлені протоколом

від 15.05.2015 року, що кореспондується з приписами цивільного та сімейного законодавства.

Завдання:

1. Розкрийте підстави недійсності правочину згідно з чинним законодавством України.
2. Розкрийте особливості права одного із подружжя на розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя за законодавством України.
3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 12

(відповідальність керівника ТОВ)

ПАТ «ЛАЗ» (Позивач) в особі представника – акціонера Бобровнік С.В. звернулося до суду з позовом до Васечко Н.П. (Відповідач) про стягнення збитків у розмірі 3 000 000,00 грн, завданих (посадовою особою, повноваження якої припинені) ПАТ «ЛАЗ».

З 15.08.2014 року по 10.04.2016 року Васечко Н.П. (Відповідач) займав посаду генерального директора ПАТ «ЛАЗ». Після розірвання трудових відносин з Васечко Н.П., акціонеру ПАТ «ЛАЗ» Бобровнік С.В., який володіє 22,00 % акцій ПАТ «ЛАЗ», стало відома інформація, що відображена у звіті аудиторської фірми ТОВ «Прогрес-Аудит». Відповідно до цієї інформації за результатами аналізу касових операцій та операцій з підзвітними особами ПАТ «ЛАЗ» за період з 01.04.2015 року по 08.03.2016 року, виявлено витрати у розмірі 3 000 000,00 гривень, здійснені підзвітною особою Васечко Н.П. на відрядження, на придбання товарів, робіт, послуг для господарських потреб, реальність яких і зв'язок з господарською діяльністю товариства сумнівні.

На думку Бобровнік С.В., розмір витрат на 20 відряджень Васечко Н.П. у сумі 700 000,00 грн необґрунтовано завищені у порівнянні з витратами інших підзвітних осіб. Стосовно витрачання грошових коштів у розмірі 2 300 000,00 гривень на господарські

операції, реальність і зв'язок яких з господарською діяльністю позивача сумнівні, Бобровнік С.В. зазначив таке:

Згідно з аналізом електронних реєстрів програмного забезпечення «ІТ-Підприємство», виконаного ТОВ «Прогрес-Аудит», Васечко Н.П. за період з 01.04.2015 року до 08.03.2016 року придбано роботи, товари та послуги у суб'єктів підприємницької діяльності, більшість з яких є фізичними особами-підприємцями. Бобровнік С.В. указує, що у нього є сумніви щодо необхідності укладення відповідних угод з суб'єктами підприємницької діяльності з придбання товарів, робіт і послуг.

Зокрема, за вказаний період ПАТ «ЛАЗ» придбало у ФОП Бабін О.В. товарів, робіт і послуг на суму 800 000,00 грн. Основним видом діяльності ФОП Бабін О.В. є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур та насіння масляних культур (код КВЕД 01.11.). У той же час основним видом діяльності ПАТ «ЛАЗ» є виробництво машин та устаткування для сільського та лісового господарства (код КВЕД 28.30). Отже, понесення підприємством, основним видом діяльності якого є виробництво машин та устаткування для сільського та лісового господарства, витрат на придбання товарів, робіт та послуг у фізичної особи-підприємця, основним видом діяльності якого є вирощування зернових культур є сумнівним.

Аналогічно Позивач вважає сумнівним придбання товарів, робіт і послуг у ФОП Патрюк А.С., ФОП Зеленюк П.А., ФОП Захарюк та ін., оскільки роботи, товари та послуги, які надають вказані суб'єкти підприємницької діяльності, згідно з КВЕД безпосередньо не пов'язані з основним видом діяльності ПАТ «ЛАЗ».

Враховуючи значний розмір сум та види діяльності контрагентів, у яких були придбані товари, роботи, послуги, Бобровнік С.В. як акціонер, який володіє більше 10% акцій товариства, вважає, що в період скрутного фінансового становища витрачання грошових коштів у розмірі 700 000, 00 грн на одну особу лише на відрядження та витрачання грошових коштів у розмірі 2 300 000,00 грн на господарські операції, реальність та зв'язок яких з господарською діяльністю ПАТ «ЛАЗ» сумнівні – суперечить інтересам товариства.

Усе зазначене стало підставою для звернення до суду з позовом про стягнення збитків, завданих господарському товариству його посадовою особою.

Васечко Н.П. указує, що ПАТ «ЛАЗ» не доведено усіх чотирьох умов відповідальності за завдання шкоди, а саме: не зазначено в чому саме полягає протиправність його поведінки як відповідача, в чому саме полягає завдана шкода, не доведено причинно-наслідковий зв'язок між діями відповідача щодо здійснення господарських операцій з контрагентами і перебування у відрядженнях з наявністю збитків у позивача, не доведено вини відповідача. Позивачем не надано доказів того, що дії відповідача щодо здійснення господарських операцій з контрагентами і перебування його у службових відрядженнях виходили за межі нормального виробничо-господарського ризику.

Васечко Н.П. зазначає, що Позивачем не доведено як наявність причинно-наслідкового зв'язку між діяльністю його як відповідача та завданими збитками, так і самого факту понесення позивачем збитків у заявленому до стягнення розмірі. Крім того, за словами Васечко Н.П., Позивачем не було визначено, якими саме збитками, в розумінні приписів Цивільного кодексу України, є заявлена до стягнення сума, а саме: реальними збитками чи упущеною вигодою.

Завдання:

1. З'ясуйте умови юридичної відповідальності посадової особи за збитки, завдані нею господарському товариству.
2. Розкрийте поняття та правову природу фидуціарних обов'язків керівника господарського товариства.
3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 13

(виребування частки з чужого незаконного володіння)

Починаючи від дати заснування (10.06.1999 року) і станом на 06.01.2019 року до переліку засновників юридичної особи – ТОВ «Панда» (входив єдиний засновник (учасник) Жук В.В. з

розміром внеску до статутного фонду – 130 000,00 грн, що дорівнює 100% розміру статутного капіталу названої юридичної особи. Однак станом на 14.01.2019 року у переліку засновників юридичної особи з тим же кодом ЄДРПОУ зазначено вже Пилип А.П., з розміром внеску до статутного фонду 130 000,00 грн.

Жук В.В. зазначав, що жодних дій, спрямованих на відчуження частки у статутному капіталі ТОВ «Панда», не вчиняв, чим указав на порушення його прав як єдиного власника юридичної особи – ТОВ «Панда», яке було перейменоване на ТОВ «Сюзанна» з ідентифікаційним кодом юридичної особи: 46789233.

Як стверджує Жук В.В., в період його відсутності з 06.01.2019 року до 14.01.2019 року за місцем реєстрації та знаходження у м. Кам'янець-Подільській (Хмельницька область) жодних рішень щодо зміни керівника, засновника, назви, юридичної адреси товариства загальними зборами учасників ТОВ «Панда» не приймалось, будь-які довіреності представляти інтереси ТОВ чи самого Жук В.В. нікому не надавались. Відповідно до Акта приймання-передачі частки у статутному капіталі ТОВ «Панда» від 10.01.2019 року видно, що він складений у зв'язку з продажем частки у статутному капіталі цього товариства відповідно до договору купівлі-продажу частки від 10.01.2019 року. Тож, через незаконне переоформлення частки у статутному капіталі товариства та призначення незаконного керівника Жук В.В. втратив свою частку.

16.01.2019 року відділенням поліції за заявою Жук В.В. до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено відомості про кримінальне провадження з правовою кваліфікацією частина 3 статті 190 Кримінального кодексу України – «шахрайство, вчинене у великих розмірах або шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки».

У рамках зазначеного кримінального провадження проведено експертизу документів. Згідно з висновком експерта, відбиток круглої гербової печатки «*Міністерство юстиції України* Україна м. Київ* Київська Державна нотаріальна контора*», розташований на зворотному боці Акта приймання-передачі частки у статутному капіталі ТОВ «Панда» від 10.01.2019 року нанесено за допомогою кліше печатки та виконаний не круглою

гербовою печаткою «*Міністерство юстиції України* Україна м. Київ* Київська Державна нотаріальна контора*», наданою на експертизу у якості порівняльного матеріалу.

У цьому ж висновку експерта зазначається, що підпис від імені Жук В.В., розташований у графі «частку передав» в Акті приймання-передачі частки у статутному капіталі ТОВ «Панда» від 10.01.2019 року виконано, ймовірно, не Жук В.В.

Також у висновку експерта від 11.03.2019 року встановлено, що підпис від імені державного нотаріуса в Акті приймання-передачі частки у статутному капіталі ТОВ «Панда» від 10.01.2019 року в рядку «Державний нотаріус К.» виконаний рукописним способом без попередньої технічної підготовки чи технічних засобів, іншою особою з наслідуванням справжнього підпису К.

Виходячи з таких установлених експертом обставин, Жук В. В. вкотре стверджує, що станом на 10.01.2019 року він не продавав і не передавав за актом своєї частки в ТОВ «Панда» Пилип А. П., а всі наступні реєстраційні дії з ТОВ «Панда» вчинені незаконно та безпідставно.

На основі усього вище зазначеного Жук В. В. (Позивач) має намір звернутись в суд із позовом до Пилип А. П. (Відповідач) про витребування з незаконного володіння частки у статутному капіталі ТОВ «Панда».

Пилип А.П. заперечує проти позову з посланням на факт укладання 10.01.2019 року договору купівлі-продажу між ним і Жук В.В., за яким Пилип А.П. передано 100% частки у статутному капіталі ТОВ «Панда». Указує, що відсутній будь-який спір щодо права власності на предмет укладеного договору. Тому, Пилип А.П. вважає себе добросовісним набувачем частки у статутному капіталі ТОВ «Панда».

Надані Жук В.В. письмові докази (висновок експерта у кримінальному провадженні) Пилипів А. П. вважає недопустимими, оскільки вони здобуті органами досудового розслідування у кримінальному провадженні та не можуть розголошуватися учасниками цього досудового розслідування до моменту його завершення, а тим більше використовуватись як докази у відкритому й гласному судовому процесі.

Завдання:

1. З'ясуйте особливості відчуження частки у статутному капіталі ТОВ іншим учасникам товариства або третім особам.
2. Розкрийте перелік документів, що повинні бути подані для державної реєстрації змін до відомостей про розміри часток у статутному капіталі чи склад учасників ТОВ у зв'язку з відчуженням частки у статутному капіталі такого товариства.
3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 14 **(незаконна ліквідація ТОВ)**

Відповідно до п. 2.2. та ст. 4 статуту ТОВ «Тутті-Фрутті» його учасниками є: Папюк І.Д. (розмір внеску до статутного капіталу 48 000,00 грн, що відповідає частці учасника у статутному капіталі 48%); Плужник Є.Д. (розмір внеску до статутного капіталу 23 000,00 грн, що відповідає частці учасника у статутному капіталі 23%); Буйнов А.В. (розмір внеску до статутного капіталу 25 000, 00 грн, що відповідає частці учасника у статутному капіталі 25%); Ференц І.Я. (розмір внеску до статутного капіталу 4 000,00 грн, що відповідає частці учасника у статутному капіталі 4%).

За змістом п. 7.3.10., 7.3.12. статуту ТОВ, до виключної компетенції зборів учасників Товариства (вищий орган управління) належать у тому числі: призначення та звільнення директора та визначення обсягу заробітної плати, премій та інших винагород, що йому надаються; прийняття рішення про ліквідацію Товариства, визначення процедур ліквідації Товариства й усіх питань, які виникають унаслідок такої ліквідації; призначення ліквідаційної комісії, ухвалення її звітів та ухвалення остаточного ліквідаційного балансу Товариства.

Засідання зборів учасників скликаються Головою зборів учасників. Повідомлення про такі збори, дату та місце їхнього проведення, порядок денний повинні бути доведені до учасників Товариства не пізніше як за 30 (тридцять) днів до дня проведення засідання (п. 8.2. статуту ТОВ «Тутті-Фрутті»).

Кожен учасник Товариства має кількість голосів, пропорційну розміру його частки у Статутному капіталі. Збори Учасників вважатимуться чинними, якщо на них присутні учасники Товариства (як особисто, так і через представників), які володіють у сукупності понад 86 відсотків голосів (п. 8.7. статуту ТОВ). Товариство ліквідується за рішенням зборів учасників (п. 18.6. статуту ТОВ».

Відповідно до протоколу загальних зборів учасників ТОВ «Тутті-Фрутті» від 24.01.2019 року у зазначену дату проведено загальні збори учасників Товариства. За змістом цього протоколу на зборах були присутні учасники Товариства: Папюк І.Д., Плужник Є.Д., Ференц І.Я., тобто учасники, які володіють у сукупності 75 відсотками голосів.

За результатами розгляду питань порядку денного зборами учасників Товариства від 24.01.2019 року були прийняті одногосно, зокрема такі рішення: 1) призначити директором Товариства Папюк І.Д. з 21.01.2019 року; 2) затвердити статут Товариства в новій редакції; 3) припинити Товариство шляхом ліквідації; 4) призначити комісію з припинення Товариства у складі голови комісії – Мотриченко Я.П. (головна бухгалтерка) та членів комісії – Плужника Є.Д., Ференца І.Я.; 5) установити строк заявлення кредитором своїх вимог до Товариства у два місяці з дня оприлюднення повідомлення про рішення про припинення юридичної особи шляхом направлення вимог на юридичну адресу Товариства.

Відповідно до витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, сформованого станом на 14.04.2019 року, стало відомо, що юридичну особу ТОВ «Тутті-Фрутті» за рішенням засновників припинено 30.03.2019 року. Дані про юридичних осіб- правонаступників у вказаному витязі відсутні.

Буйнов А.В. (Позивач) має намір звернутись у господарський суд з позовною заявою до Папюк І.Д., Плужник Є.Д., Ференц І.Я. та міської ради в особі відділу реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (усі разом – Відповідачі), в якій просити суд:

1) визнати рішення загальних зборів учасників ТОВ «Тутті-Фрутті», оформлене протоколом загальних зборів учасників від 24.01.2019 року, недійсним;

2) зобов'язати міську раду в особі відділу реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців скасувати державну реєстрацію змін до установчих документів ТОВ «Тутті-Фрутті», реєстраційну дію щодо внесення змін до відомостей про юридичну особу, а саме про зміну керівника ТОВ, реєстраційну дію щодо внесення рішення учасників ТОВ про припинення юридичної особи в результаті ліквідації, котрі були здійснені на підставі рішення загальних зборів учасників ТОВ «Тутті-Фрутті», оформленого протоколом загальних зборів учасників від 24.01.2019 року, а також скасувати державну реєстрацію припинення юридичної особи ТОВ «Тутті-Фрутті» в результаті ліквідації, здійснену 30.03.2019 року державним реєстратором.

Позовні вимоги Буйнова А.В. мотивовані тим, що рішення загальних зборів учасників ТОВ «Тутті-Фрутті», оформлене протоколом від 24.01.2019 року, були прийняті з порушенням порядку скликання і проведення загальних зборів, за відсутності визначеного у статуті кворуму для вирішення відповідних питань.

Папюк І.Д. зазначає, що Буйнов А.В. був належним чином повідомлений про дату й час проведення зборів, і порядок денний зборів. Він звертає увагу, що відповідачем у справі про визнання недійсним рішення загальних зборів повинно бути господарське товариство, а не його учасники, як указує Буйнов А.В. Папюк І.Д. вважає, що позовна заява подана до нього як до неналежного відповідача.

Міська рада в особі відділу реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців вважає, що позовні вимоги до неї повинні розглядатись у порядку адміністративного судочинства.

Завдання:

1. З'ясуйте шляхи припинення ТОВ за законодавством України.

2. Розкрийте перелік документів, що повинні бути подані для державної реєстрації рішення про припинення юридичної особи,

прийнятого її учасниками, та для державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті її ліквідації на підставі рішення про припинення юридичної особи, прийнятого учасниками юридичної особи.

3. Здійснить правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 15 **(розрахунки з учасником ТОВ при виході)**

Каспрук О.Л., як учасник (власник) ТОВ «Колос» 27.08.2013 року звернувся з заявою до зборів учасників товариства, якою повідомив про свій вихід зі складу учасників цього товариства. У зв'язку із виходом з складу учасників Каспрук О. Л. просив визначити та сплатити вартість частини майна пропорційно частці у статутному капіталі ТОВ, а також належну йому частку прибутку товариства у 2013 році, кошти просив перерахувати на власний рахунок у ПАТ «ПриватБанк». Каспрук О.Л. просив розглянути заяву та здійснити всі необхідні юридично значущі дії у порядку та строки, передбачені статутом товариства та встановлені чинним законодавством України.

Загальними зборами засновників ТОВ «Колос» 03.09.2013 року прийнято рішення, оформлене відповідним протоколом про виведення із засновників Каспрука О.Л., повернення йому 805,00 грн внеску до статутного фонду після державної реєстрації змін до статуту, визначення вартості майна, що пропорційна частці Каспрука О.Л. у статутному фонді, та частини прибутку за 2013 рік із виплатою після затвердження звіту товариства за 2013 рік.

Загальними зборами засновників ТОВ «Колос» 01.03.2014 року прийнято рішення, оформлене протоколом від 01.03.2014 року, про затвердження річного звіту товариства за 2013 рік з балансом станом на 01.01.2014 у сумі 13 048 300,00 грн, нарахування засновникам по результатам роботи господарства за 2013 рік дивідендів у сумі 500 000 грн з виплатою їх у березні 2014 року.

Загальними зборами засновників ТОВ 09.09.2014 року прийнято рішення, оформлене протоколом від 09.09.2014 року, про

затвердження розрахунку виплат вибулому засновнику ТОВ Каспруку О.Л. частки майна ТОВ і частини прибутку за 2013 рік без виплачених дивідендів у березні 2014 року та без поверненої частки Каспруку О.Л. (805,00 грн) у статутному фонді в сумі 1 034 916,74 грн.

Після виходу Каспрука О.Л. зі складу учасників ТОВ «Колос», затвердження товариством звіту за фінансовий рік, ним протягом вересня 2013 року – вересня 2014 року отримано вартість частки у статутному капіталі (фонді) юридичної особи – 705 грн, дивіденди – 30 425,65 грн, вартість частини майна – 817 293 грн, суму прибутку за 2013 рік – 217 623,74 грн, всього – 1 066 047,39 грн.

До закінчення річного строку, встановленого статтею 54 Закону України «Про господарські товариства», 22.08.2014 року Каспрук О. Л. (Позивач) подав до суду позов про стягнення недоплаченої вартості частини майна товариства, пропорційно до частки у статутному капіталі товариства, в якому, посилаючись на чинне законодавство та судову практику Вищого господарського суду України, наполягав на праві вимагати від ТОВ «Колос» (Відповідач) проведення розрахунків, виходячи з дійсної (ринкової), а не балансової вартості майна ТОВ «Колос», і просив стягнути з ТОВ «Колос» недоплачену вартість 9,53% майна та недоплачену частину 9,53% прибутку товариства за 2013 рік;

Оскільки заборгованість у розмірі 29 726,39 грн Каспрук О.Л. з боку ТОВ «Колос» не була погашена вчасно, він просить стягнути з ТОВ інфляційні втрати в розмірі 284 971,52 грн та 3% річних у розмірі 29 667,77 грн за період з 31.08.2014 по 01.03.2019 року.

Представник ТОВ «Колос» указав на необхідність застосування судом строку позовної давності до вимог позивача про стягнення інфляційних втрат і 3% річних. Окрім цього, він стверджує про відсутність підстав стягнення інфляційних втрат і трьох відсотків річних, оскільки лише у 2018 році Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку, викладеного в «постанові Верховного суду України від 18.11.2014 року у справі №910/10168/13, зазначивши, що «за наявності спору між учасником товариства та товариством щодо визначення вартості майна останнього, учасник має право вимагати проведення ним розрахунків на підставі дійсної (ринкової) вартості майна товариства, а не на підставі вартості, зазначеній в балансі. До прийняття вказаної постанови

Великої Палати Верховного Суду вартість частини майна товариства для здійснення її виплати вибулому учаснику підлягала визначенню саме на підставі балансу, складеного на дату виходу (виключення).

Тож саме на підставі даних балансу ТОВ «Колос», з урахуванням затвердження рішенням загальних зборів засновників річного звіту товариства за 2013 рік з балансом станом на 01.01.2014 у сумі 13 048 300,00 грн. (протокол від 01.03.2014) та рішення загальних зборів засновників ТОВ та частини прибутку за 2013 рік (протокол від 09.09.2014 року) позивачу протягом періоду вересень 2013 року – вересень 2014 року виплачено вартість частини майна і частини прибутку, пропорційно частці позивача у статутному капіталі на дату виходу на загальну суму 1 066 047,39 грн.

За твердженням представника ТОВ «Колос», виплата вартості частини майна та частини прибутку Каспрук О.Л. у зв'язку з виходом його з товариства була проведена відповідно до роз'яснень «пленуму Верховного Суду України в постанові від 24.10.2008 року №13 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» та правових висновків Верховного суду України в постанові від 18.11.2014 року у справі № 910/10168/13».

Завдання:

1. Розкрийте правові наслідки виходу учасника з ТОВ за законодавством України.
2. Поясніть різницю між правовим регулюванням обов'язку ТОВ провести розрахунки зі своїм колишнім учасником за Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та за законодавством, що діяло до набрання чинності цим законом.
3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 16

(укладення правочинів з перевищенням повноважень)

У жовтні 2019 року Чкалюк О. Л. (Позивач) звернувся в суд з позовом до Сафронова О.М. (Відповідач-1), ТОВ «Бьюті-Таймз», (Відповідач-2) про:

1) зобов'язання ТОВ «Бьюті-Таймз» провести державну реєстрацію змін у Статуті ТОВ у зв'язку із виходом Чкалюк О. Л. зі складу учасників ТОВ на підставі заяви про вихід учасника від 31.07.2019;

2) зобов'язання виключити Чкалюк О.Л. зі складу учасників ТОВ «Бьюті-Таймз» та провести державну реєстрацію змін до відомостей в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців про зміну складу учасників.

Для обґрунтування позову Позивач посилається на такі обставини:

Учасниками ТОВ «Бьюті-Таймз» є: Сафонов О.М. (Відповідач-1), із часткою учасника у розмірі 250 000,00 грн, що становить 50% статутного капіталу товариства та Чкалюк О.Л. (Позивач) із часткою учасника у розмірі 250 000,00 грн, що становить 50% статутного капіталу товариства.

Згідно з пунктом 11.1. Статуту ТОВ «Бьюті-Таймз», учасник товариства має право вийти з товариства, повідомивши товариство про свій вихід не пізніше, ніж за три місяці до виходу.

31.07.2019 року Позивач підписала заяву про вихід зі складу учасників ТОВ, просила припинити свою участь у складі учасників товариства та просила іншого учасника прийняти рішення про надання згоди на її вихід зі складу учасників. Справжність підпису Чкалюк О. Л. засвідчена приватним нотаріусом Іващенко О.В. Указана заява 23.08.2019 року направлена на адресу ТОВ «Бьюті-Таймз» рекомендованим листом. Поштове відправлення не було вручено адресату, у зв'язку з чим лист з зворотнім повідомленням повернувся 29.08.2019 року відправникові.

23.08.2019 року Позивачка також направила на адресу іншого учасника повідомлення, в якому просила терміново вирішити питання виходу її зі складу учасників товариства та повернути їй частину майна, пропорційну частці статутного капіталу. Проте зазначене поштове відправлення також не було вручене адресату, про що зроблено напис: «не вручено під час доставки: інші причини».

Згідно зі Свідоцтвом від 04.09.2019 року приватний нотаріус Іващенко О.В. засвідчила, що заяву позивачки про вихід зі складу учасників ТОВ «Бьюті-Таймз», передано ТОВ рекомендованим

листом з зворотним повідомленням, який було повернуто 29.08.2019 за закінченням терміну зберігання.

За таких обставин Чкалюк О.Л. вважає, що її права щодо припинення участі в товаристві порушені, оскільки, незважаючи на подану нею заяву про вихід зі складу учасників товариства, рішення про надання згоди на вихід іншим учасником ТОВ «Бьюті-Таймз» прийнято не було. Чкалюк О.Л. зазначає, що як Відповідач-1, так і Відповідач-2 в особі директора ТОВ «Бьюті-Таймз» ухиляються від отримання документів, не вирішують питання щодо надання згоди іншого учасника на вихід позивача з учасників товариства, не скликають загальні збори, які ініціюються позивачем, ігнорують звернення позивача, а також не вчиняють дії стосовно проведення державної реєстрації змін у Статуті.

У відзивах на позовну заяву Відповідачі проти задоволення позовних вимог заперечували, зазначаючи, що, відповідно до вимог законодавства, вихід учасника товариства можливий лише на підставі виключно письмової згоди іншого учасника, якої на теперішній час немає. Відповідачі вказали, що в позовній заяві Позивач безпідставно просить його виключити зі складу учасників, оскільки виключення учасника товариства можливе у разі прострочення внесення ним вкладу до статутного капіталу товариства та належить виключно до компетенції загальних зборів учасників.

Заперечуючи проти заявлених позовних вимог, представник відповідачів наполягав на відсутності правових підстав для зобов'язання ТОВ «Бьюті-Таймз» на проведення державної реєстрації змін у Статуті у зв'язку з виходом Чкалюк О.Л. зі складу учасників саме на підставі заяви про вихід з учасників Товариства, посилаючись на те, що внесення змін є компетенцією Загальних зборів учасників, тоді як зміни у Статут не приймалися та не оформлювалися у порядку, визначеному самим Статутом і чинним законодавством України.

Завдання:

1. Розкрийте обмеження щодо свободи виходу учасника із ТОВ, які містить законодавство України.

2. Поясніть різницю у процедурі та правових наслідках між виходом учасника з ТОВ і відчуженням ним своєї частки повністю в такому товаристві третій особі.

3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 17 **(виключення з ТОВ померлого учасника)**

У березні 2016 року Рябко Я.Р. (Позивач) звернулася до суду з позовом до ТОВ «Джерело» (Відповідач) про скасування рішень, прийнятих загальними зборами учасників ТОВ, оформлених протоколами №2 від 16.12.2014 року та №1 від 26.03.2015 року.

Позовна заява мотивована тим, що після смерті 06.08.2014 року її чоловіка – Рябка Д. І. відкрилась спадщина, зокрема на 44% у статутному капіталі ТОВ «Джерело»; – Позивач прийняла спадщину і отримала свідоцтво про право на спадщину за законом від 12.02.2015 року; – на час смерті Рябка Д.І., відповідно до рішення загальних зборів учасників ТОВ від 28.02.2013 року (протокол № 2), розміри часток учасників у статутному капіталі даного товариства розподілялися так: Рябко Д.І. – 44%, Саманчук О.О. – 5%, Бурий С.П. – 2%, Козак С.К. – 5%, Плінська Н.А. – 44%.

У лютому 2015 року Рябко Я.Р. стало відомо про проведення загальних зборів учасників ТОВ «Джерело» з порушенням вимог чинного законодавства та статуту ТОВ, за результатами яких прийняті рішення про перерозподіл розміру часток учасників у статутному капіталі товариства та затвердження нових редакцій статуту 16.12.2014 року (протокол № 2 від 16.12.2014 року); прийняті рішення про виключення Плінської Н.А. зі складу учасників товариства у зв'язку з її смертю 05.04.2014 року, виплати Плінському Г.Р. (чоловік) у грошовій формі частки у майні 44%, яка належала спадкодавцю Плінської Н.А.; затверджено новий розподіл часток учасників у статутному капіталі товариства, відповідно до якого Саманчуку О.О. належить 23%, Бурому С.П. – 23%, Козак С.К. – 10%, Рябко Д.І. – 44%; затверджено статут у новій редакції, який відображає новий склад учасників товариства та нові розміри часток учасників у статутному капіталі.

26.03.2015 року (протокол №1 від 26.03.2015 року) загальними зборами учасників ТОВ «Джерело» прийнято рішення про виключення Рябко Д.І. зі складу учасників товариства у зв'язку з його смертю, виплати Рябко Я.Р. (дружина) у грошовій формі частки у майні 44%, яка належала спадкодавцю Рябко Д.І., затверджений новий розподіл часток учасників у статутному капіталі товариства, відповідно до якого Саманчуку О.О. належить 23%, Бурому С.П. – 67%, Козак С.К. – 10%, затверджений статут товариства у новій редакції, який відображає новий склад учасників товариства та нові розміри часток учасників у його статутному капіталі.

На переконання Рябко Я.Р., загальні збори, проведені 16 грудня 2014 року, не були повноважними, оскільки на них були присутні учасники, що володіли у сукупності 12% голосів (Саманчук О.О. – 5%, Бурій С.П. – 2%, Козак С.К. – 5%), на той час учасники, які у сукупності володіли 88% голосів, а саме Плінська Н.А. – 44% та Рябко Д.І. – 44% вже були померлими; всі наступні рішення, прийняті загальними зборами, зокрема про відмову прийняття позивача до складу учасників товариства, прийняті неповноважним органом.

Також Рябко Я.Р. вказує, що рішення загальних зборів учасників товариства від 16.12.2014 року, оформлене протоколом №2, та рішення загальних зборів учасників товариства від 26.03.2015 року, оформлене протоколом №1, є такими, що не відповідають чинному законодавству України та порушують її майнові права, оскільки за життя Рябко Д.І. мав право на збільшення розміру своєї частки в результаті перерозподілу часток учасників товариства у зв'язку зі смертю Плінської Н.А., і, як спадкоємець Рябко Я.Р. могла успадкувати більше ніж 44%, окрім того, Рябко Я.Р. вважає, що цими рішеннями порушено її право та законний інтерес на участь у ТОВ «Джерело».

Рябко Я.Р. наголошує, що загальні збори учасників товариства від 16.12.2014 року та від 26.03.2015 року були неправомочними, прийняті за відсутності кворуму, оскільки на загальних зборах були присутні учасники, які володіли у сукупності 12% голосів, на той час як учасники, які у сукупності володіли 88%

голосів – Плінська Н.А. – 44% та Рябко Д.І. – 44% вже були померлими, тому всі рішення загальних зборів учасників товариства від 16.12.2014 року та від 26.03.2016 року з підстав їх неправо-мочності мали бути визнані судом недійсними.

Представник ТОВ «Джерело» указав, що факт одержання Рябко Я.Р. статусу спадкоємця Рябка Д.І., як учасника товариства, лише засвідчує перехід до позивача, як спадкоємця, майнових прав померлого (частки у статутному капіталі, яка належала померлому учаснику товариства) та дає спадкоємцю право на вступ до товариства. Право ж безпосередньої участі в управлінні товариством (корпоративні права) спадкоємці набувають тільки з моменту вступу до товариства, що має бути підтверджено відповідним рішенням загальних зборів учасників товариства. Прийняття рішення про вступ спадкоємця (правонаступника) учасника до товариства належить до компетенції загальних зборів учасників товариства, при цьому пункт 8.1. статуту ТОВ «Джерело», затвердженого рішенням загальних зборів учасників від 16.12.2014 року, регламентує порядок прийняття до товариства нового учасника, в тому числі спадкоємця чи правонаступника учасника, лише за згодою інших учасників товариства, які рішенням загальних зборів від 26.03.2015 року відмовили Рябко Я.Р. у прийнятті до учасників товариства.

За словами представника ТОВ «Джерело», враховуючи, що на час проведення загальних зборів учасників товариства 16.12.2014 року та 26.03.2015 року учасники товариства Плінська Н.А. та Рябко Д.І. померли, їх голоси, із урахуванням часток у статутному капіталі, не повинні враховуватись у визначенні правомочності загальних зборів, виходячи із наявності голосів усіх інших присутніх учасників товариства, що мають враховуватися під час визначення кворуму, тому оскаржувані рішення загальних зборів учасників прийняті за наявності необхідного кворуму, що є підставою для відмови у задоволенні позову.

Завдання:

1. З'ясуйте, чи входять до складу спадщини корпоративні права померлого учасника господарського товариства за законодавством України.

2. Поясніть, які особливості переходу частки до спадкоємця або правонаступника учасника ТОВ зафіксовані у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 18 **(звільнення керівника ПАТ)**

22.12.2004 року рішенням установчих зборів засновників акціонерного товариства утворено Приватне акціонерне товариство «Кошик». Пунктами 7.24, 7.27 Статуту ПрАТ визначено, що правління є виконавчий орган товариства, який здійснює керівництво його поточною діяльністю. Права й обов'язки членів правління товариства визначаються законодавством, Статутом і трудовим договором (контрактом), що укладається з кожним членом правління. Від імені товариства трудовий договір (контракт) підписує голова наглядової ради чи особа, уповноважена на те наглядовою радою.

01.11.2013 року між ПрАТ «Кошик» в особі голови спостережної ради Наконечного Т.Р. та Паніним А.Д. укладено контракт про обрання Паніна А.Д. на посаду голови правління ПрАТ на строк з 01.11.2013 року по 31.12.2018 року. Цей контракт є трудовим договором. На підставі контракту між керівником і вищим органом товариства виникають трудові відносини, які з боку останнього реалізуються виконавчим органом товариства (правлінням) (п. 1.2. контракту).

За умовами контракту (пункти 1.1, 2.1.3), Панін А.Д. зобов'язався безпосередньо і через сформований ним апарат здійснювати поточне управління (керівництво) товариством, забезпечувати його високоприбуткову діяльність, ефективно використовувати, зберігати майно товариства та майно, що не увійшло до статутного фонду, а вищий орган товариства зобов'язався створювати необхідні умови для роботи керівника (пункт 1.1 контракту). Вищий орган товариства через свій виконавчий орган (правління) зобов'язався не обмежувати компетенцію та права керівника, які передбачені Статутом товариства та цим контрактом.

Рішенням наглядової ради ПрАТ «Кошик» у складі членів ради Дудника К.В., Цаплюка П.Р. та Єрмоленка Д.А., яке оформлене протоколом від 08.07.2015 року, вирішено усунути Паніна А. Д. від виконання повноважень голови правління ПрАТ з 08.07.2015 року у зв'язку з невиконанням ним своїх повноважень, що призвело до грубого порушення законних прав акціонерів товариства, і призначено Тимківа І. С. на цю посаду тимчасово виконуючим обов'язки з дорученням йому проведення всіх необхідних дій щодо цього в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, інших установах.

У грудні 2015 року Панін А.Д. (Позивач) звернувся до суду з позовом до ПрАТ «Кошик» (Відповідач), де оскаржує вище вказане рішення наглядової ради від 08.07.2015 року. Вважає, що вищевказане рішення наглядової ради ПрАТ є незаконним і таким, що порушує його трудові права, оскільки він належно виконував обов'язки голови правління товариства і ніяких законних прав акціонерів не порушував, будь-яких претензій до нього з приводу невиконання або неналежного виконання обов'язків ПрАТ «Кошик» не висував.

За словами Паніна А. Д., члени наглядової ради товариства Дудник К. В., Цаплюк П. Р. та Єрмоленко Д. А. не мали права на здійснення повноважень членів наглядової ради товариства щодо прийняття рішень про усунення Паніна А. Д. від виконання посадових обов'язків голови правління товариства, оскільки, згідно з пунктом 7.16 статуту товариства, члени наглядової ради здійснюють повноваження на підставі договору з товариством, який має бути підписано від імені товариства Головою правління ПрАТ «Кошик» або іншою особою, уповноваженою на те загальними зборами. Разом з тим із зазначеними особами ПрАТ відповідних договорів не укладалось.

Крім того, Панін А.Д. не був повідомлений про проведення засідання наглядової ради товариства, участі в засіданнях не брав, пояснень не надавав. Жодних документів наглядової ради стосовно усунення його від виконання посадових обов'язків голови правління до товариства не надходило, а про оскаржуване рішення йому стало відомо при ознайомленні з матеріалами реєстраційної справи ПрАТ «Кошик».

У протоколі засідання наглядової ради товариства від 08.07.2015 року не зазначено, які саме права акціонерів порушив Панін А. Д. Призначений тимчасово виконуючим обов'язки голови правління товариства Тимків І. С. до ПрАТ «Кошик» до цього часу не звертався, справи щодо діяльності товариства від Паніна А. Д. не приймав.

З урахуванням викладеного Панін А. Д. просив суд: «поновити порушені трудові права шляхом визнання незаконним усунення (відсторонення) його від виконання обов'язків голови правління ПрАТ «Кошик» та призначення на цю посаду тимчасово виконуючим обов'язки Тимківа І.С.; визнати незаконним рішення наглядової ради ПрАТ «Кошик», оформлене протоколом від 08.07.2015 року, про усунення (відсторонення) його від виконання повноважень голови правління ПрАТ з 08.07.2015 року та призначення Тимківа І.С. на посаду тимчасово виконуючого обов'язки голови правління товариства та доручення йому проведення всіх необхідних дій щодо цього в ЄДР, інших установах; скасувати у ЄДР запис про відсторонення Паніна А.Д. від виконання обов'язків голови правління ПрАТ «Кошик» і запис про призначення керівником цього товариства Тимківа І.С. (виконуючий обов'язки голови правління на період усунення від обов'язків Паніна А.Д.); державному реєстратору реєстраційної служби внести до ЄДР запис, що Панін А.Д. є підписантом, керівником ПрАТ «Кошик».

Представник ПрАТ «Кошик» заперечує проти позовних вимог Паніна А.Д. і вказує, що Панін А.Д. обрав неналежний спосіб захисту своїх прав. До компетенції судів не належить вирішення спору про включення учасника (акціонера) товариства до складу наглядової ради чи його виключення, оскільки, відповідно до законодавства обрання та відкликання членів наглядової ради належить до виключної компетенції загальних зборів товариства. Не підвідомчі судам також спори про визнання недійсним протоколу засідання наглядової ради товариства.

Завдання:

1. На основі аналізу чинного законодавства України дайте визначення наглядової ради акціонерного товариства та розкрийте її функції.

2. Поясніть відмінності між усуненням члена виконавчого органу товариства від виконання обов'язків або голови виконавчого органу товариства від виконання повноважень, з одного боку, від усунення працівника від роботи на підставі Кодексу законів про працю України, з іншого боку.

3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 19 **(позбавлення корпоративних прав)**

Відповідно до Статуту дитячого оздоровчого закладу «Дзвіночок» (ДОЗ «Дзвіночок»), зареєстрованого 19.02.1998 року, ДОЗ є діючим дитячим оздоровчим закладом, який створений сільськогосподарськими підприємствами шляхом добровільного об'єднання членами – засновниками частки своїх фінансових і матеріальних ресурсів для організації оздоровлення та відпочинку для працівників агропромислового комплексу та дітей інших категорій населення (п. 1.1. Статуту).

Згідно із п. 1.3. Статуту ДОЗ в редакції 1998 року, членами-засновниками ДОЗ є сільськогосподарські підприємства, які затвердили даний Статут. Управління ДОЗ здійснюють його органи, а саме: а) збори членів ДОЗ; б) директор ДОЗ (п. 9.1. Статуту ДОЗ «Дзвіночок» у редакції 1998 року).

Відповідно до п. 9.2. Статуту в редакції 1998 року, збори членів ДОЗ делеguють свої повноваження по управлінню ДОЗ «Дзвіночок» Раді обласного об'єднання міжгосподарських здравниць «Лікбарви» (ОО «Лікбарви»). Повноваження делеguються на невизначений строк в повному об'ємі, крім повноважень, передбачених підпункті «д» п. 9.4. Статуту.

Вищим органом ДОЗ є збори членів. Вони створюються з членів ДОЗ або призначених ними представників (п. 9.3. зазначеного Статуту). Згідно із підпунктом «д» п. 9.4. Статуту в редакції 1998 р., до компетенції зборів членів ДОЗ «Дзвіночок» належить:

- прийняття рішення про припинення діяльності,
- призначення ліквідаційної комісії,
- затвердження ліквідаційного балансу;

- встановлення розміру, форми і порядку внесення членами додаткових вкладів;
- ліквідація або реорганізація ДОЗ;
- виключення члена з ДОЗ.

Відповідно до п. 11.2. Статуту в редакції 1998 р., реорганізація ДОЗ «Дзвіночок» відбувається за рішенням вищого органу ДОЗ.

Згідно із п. 1.1. Статуту ОО «Лікбарви» в редакції 2006 року, ОО «Лікбарви» утворене на підставі чинного законодавства України на добровільних засадах, з метою координації діяльності учасників об'єднання, для вирішення спільних економічних і соціальних завдань. Відповідно до п.п. 2 п. 1.2. Статуту ОО «Лікбарви» в редакції 2006 року, до складу об'єднання входить ДОЗ «Дзвіночок». Вищим органом ОО «Лікбарви» є загальні збори уповноважених представників (Збори), які здійснюють управління об'єднанням та обирають виконавчий орган (п. 3.1. Статуту).

У п.п. 9 п. 3.2. Статуту ОО «Лікбарви» в редакції 2006 року зазначено, що Вищий орган об'єднання приймає рішення про припинення (реорганізацію) діяльності об'єднання й оздоровчих закладів (учасників), що входять до його складу. Згідно із п. 3.4. Статуту ОО «Лікбарви» в редакції 2006 року, в об'єднанні з числа уповноважених на участь у зборах осіб створюється Рада ОО «Лікбарви», яка представляє інтереси учасників об'єднання в перерві між проведенням Зборів і в межах компетенції, визначеної цим статутом, контролює і регулює діяльність виконавчого органу.

У 2009 році було внесено зміни та доповнення до Статуту ОО «Лікбарви». Зокрема, у п.п. 8 п. 3.2. даного Статуту зазначено, що Вищий орган ОО «Лікбарви» приймає рішення про припинення (реорганізацію, ліквідацію) діяльності ОО «Лікбарви» й оздоровчих закладів (учасників), які входять до його складу.

01.12.2015 року відбулися загальні збори учасників (уповноважених представників) ОО «Лікбарви», на яких прийнято рішення, оформлені протоколом № 34, відповідно до яких: 1) розглянуто та затверджено зміни щодо установчих документів ДОЗ «Дзвіночок», змінено повне найменування ДОЗ «Дзвіночок» на Дитячий центр «Кідс тайм» (ДЦ «Кідс тайм») та розглянуто нову редакцію статуту; 2) передано членам ДОЗ «Дзвіночок» усі права засновників (учасників); 3) затверджено статут ДЦ «Кідс тайм» у новій

редакції; 4) уповноважено Капущака П. В. на підготовку та подання документів до Реєстраційної служби щодо державної реєстрації статуту ДЦ «Кідс тайм» у новій редакції.

Відповідно до Статуту ДЦ «Кідс тайм» у редакції від 01.12.2015 р. ДЦ «Кідс тайм» має організаційно-правову форму «Приватна організація (установа, заклад)» та діє на підставі Статуту, Цивільного та Господарського кодексів України іншого чинного законодавства України. ДЦ «Кідс тайм» є правонаступником ДОЗ «Дзвіночок».

Відповідно до п. 1.6. Статуту ДЦ «Кідс тайм» засновниками закладу є: 1) члени трудового колективу ДЦ «Кідс тайм»; 2) юридична особа ОО «Лікбарви».

Петрик І.А. (Позивач), вважаючи вищевказані рішення загальних зборів, оформлені протоколом № 34 від 01.12.2015 року, такими, що порушують норми чинного законодавства та її корпоративні права як працівника ДОЗ «Дзвіночок» (головний бухгалтер) звернулася з позовом до суду про їх визнання недійсними.

Позовні вимоги Петрик І.А. обґрунтовані тим, що спірне рішення загальних зборів учасників (уповноважених представників) прийняте не вищим органом підприємства, порушує права членів трудового колективу, зокрема Петрик І.А. на виникнення корпоративних прав. На думку Петрик І.А., збори не могли бути проведені без її участі, оскільки рішення які на них приймалися стосуються її прав та обов'язків.

За словами представника ОО «Лікбарви» (Відповідач), законодавець визначає статус учасника господарського товариства лише за особою, яка є власником частки у його статутному капіталі. Відповідно до Єдиного державного реєстру юридичних осіб-підприємців і громадських формувань, станом на дату проведення зборів ОО «Лікбарви» (01.12.2015 року) Петрик І.А. не була засновником (учасником) ні ДОЗ «Дзвіночок», ні ОО «Лікбарви» та, що нею не було доведено, що спірним рішенням загальних зборів (уповноважених представників) ОО «Лікбарви» були порушенні її права як учасника вказаних юридичних осіб, яким вона не була».

Завдання:

1. На основі аналізу чинного законодавства України визначте момент часу, коли особа набуває корпоративні права.
2. Поясніть відмінності між засновником та учасником господарського товариства.
3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

Задача 20

(виключення учасника приватного підприємства за рішенням суду)

Відповідно до Статуту ПП «ПМК», затвердженого загальними зборами учасників, протокол № 1 від 29.10.2010 року, ПП «ПМК» створене на кошти громадян України. Учасниками підприємствами є чотири фізичні особи, а саме:

- Колосюк В.В. – частку в 9750,00 грн., що складає 32,5% у статутному фонді;
- Василенко О.П. – частку в 9750,00 грн., що складає 32,5% у статутному фонді;
- Павлюк Д.О. – частку в 5250,00 грн., що складає 17,5% у статутному фонді;
- Веклицький Д.Л. – частку в 5250,00 грн., що складає 17,5% у статутному фонді.

Пунктом 5.1. Статуту ПП «ПМК» визначено, що внеском учасників у майно ПП «ПМК» можуть бути грошові кошти, цінні папери, а також будівлі, споруди, устаткування, право користування землею, а також інше майно на розсуд учасників підприємства, а також майнові права, в тому числі інтелектуальна власність.

За результатами проведеної ревізії фінансово-господарської діяльності ПП «ПМК» з питання формування статутного фонду за період з 15.11.2010 року по 01.08.2017 року за наданими документами ПП «ПМК» встановлено, що учасниками сплачено частки в загальній сумі 10 500, 00 грн., в т.ч.:

- Павлюк Д.О. – за прибутковим касовим ордером №5 від 16.03.2011 в сумі 5 250,00 грн з призначенням платежу «внески до статутного фонду», кореспондуючий рахунок 46;

– Веклицький Д.Л. – за прибутковим касовим ордером №5 від 16.03.2011 в сумі 5 250,00 грн з призначенням платежу «внески до статутного фонду», кореспондуючий рахунок 46;

– Колосюк В.В. і Василенко О.П. відповідно до даних бухгалтерського обліку ПП «ПМК» не сплачували вартості своїх часток у статутному фонді ПП «ПМК».

Відповідно до п. 3.5 Статуту ПП «ПМК», вищим органом підприємства є загальні збори учасників. Підпунктом «в» пункту 3.9 Статуту передбачено, що до компетенції загальних зборів підприємства віднесено питання виключення учасника з підприємства.

ПП «ПМК» є приватним корпоративним підприємством, за своєю організаційно-правовою формою є господарським товариством. Після спливу одного року учасники мають кількість голосів виключно пропорційну розміру їх фактично внесених часток.

22.09.2017 року відбулися загальні збори учасників ПП «ПМК», на яких прийнято рішення про виключення з складу учасників ПП «ПМК» Колосюка В.В. та Василенко О.П., зменшення статутного фонду та перерозподіл часток у статутному фонді ПП «ПМК». Однак виконати зазначені рішення загальних зборів учасників ПП «ПМК», на думку Павлюк Д.О. та Веклицького Д.Л. (Позивачі), неможливо, оскільки контроль за діяльністю ПП «ПМК» належить директору Найдю В.В., у зв'язку із чим права позивачів підлягають захисту в судовому порядку. За словами Позивачів, лише директор має повноваження представляти інтереси ПП «ПМК» для здійснення відповідних реєстраційних дій.

Павлюк Д.О. зазначає, що 17.08.2017 року відбулися загальні збори ПП «ПМК», про час і місце проведення яких його не було повідомлено. У зборах взяли участь тільки Колосюк В.В. та Василенко О.П. На цих зборах було прийнято рішення про обрання директором ПП «ПМК» Найдю В.В., який є близьким другом Колосюка В.В., що, на думку Павлюк Д.О., свідчить про те, що Колосюк В.В. і Василенко О.П., не виконавши свої обов'язки щодо внесення внесків до статутного фонду ПП «ПМК», враховуючи відсутність у них прав щодо управління підприємством, усвідомлюючи протиправність своїх дій, вчинили певні дії з метою зміни керівництва підприємства й отримання контролю над ним.

Ураховуючи усе вказане вище, Павлюк Д.О. та Веклицький Д.Л. мають намір звернутися в суд із позовом до ПП «ПМК», Колосюк В.В. і Василенко О.П. (Відповідачі) про виключення Колосюк В.В. і Василенко О.П. з складу учасників юридичної особи ПП «ПМК».

Відповідачі вказали, що прийняття рішення про виключення учасника зі складу ПП «ПМК» Статутом віднесено до компетенції загальних зборів підприємства, а не суду. Виключення учасника зі складу підприємства є втручанням у господарську діяльність підприємства, тому суд не має права брати на себе функції органів управління ПП «ПМК»; суд може лише перевіряти обґрунтованість і законність прийняття рішення про виключення учасника у разі подання ним позову про визнання такого рішення недійсним».

Завдання:

1. На основі аналізу чинного законодавства України визначте поняття виключної компетенції загальних зборів учасників господарського товариства.

2. Поясніть особливості правового статусу приватного підприємства за законодавством України.

3. Здійсніть правовий аналіз ситуації та запропонуйте спосіб вирішення спору.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

**Поняття, джерела корпоративного права,
види та порядок створення юридичних осіб
корпоративного типу. Моделі корпоративного управління**

Тема 1.1. Корпоративне право в системі права України

Вивчення першої теми варто розпочати із з'ясування поняття «корпорація», яке походить від латинського «corporatio» (об'єднання, товариство). Уперше терміни «об'єднання», «товариство» з'явилися на законодавчому рівні з прийняттям Закону України від 19 вересня 1991 року «Про господарські товариства». Відтоді такі поняття як «корпорація», «учасник корпорації», «корпоративні права», «корпоративний спір» стали широко вживатися як у доктринальній літературі, так і правозастосовній практиці. Зверніть увагу на те, що з тих пір питання про місце корпоративного права в системі права України, його сутнісні властивості та правову природу залишається дискусійним. Представниками науки таких галузей як цивільне, господарське та адміністративне право сформовані абсолютно різні за своєю суттю позиції щодо правової природи корпоративного права. Вони різняться залежно від того, як автори інтерпретують корпоративне право та до якого структурного елементу системи права його відносять. Зокрема, вчені розглядають корпоративне право як: «особливий сегмент приватноправового регулювання, що є цивільно-правовим інститутом; «як комплексний міжгалузевий правовий інститут, норми якого регулюють приватно-правові і публічно-правові відносини, що складаються у зв'язку зі створенням, діяльністю та ліквідацією господарських товариств, у тому числі відносини внутрішньо-фірмового характеру»; «як галузь права, що регулює суспільні відносини, які виникають між учасниками, юридичними особами та їх органами, у зв'язку зі створенням, управлінням і припиненням юридичних осіб». Деякі з них вважають, що «корпоративні відносини є різновидом господарських, а відтак корпоративне

право – це інститут господарського права». Ця наукова дискусія триває і по сьогодні, підвищений інтерес до цього питання є свідченням його актуальності, великого теоретичного та практичного значення.

Зауважте, що у своїй сутності корпоративне право має дуальну приватно-правову та публічно-правову природу. Учасники корпоративних відносин перебувають у відносинах горизонтального та вертикального типу. Так, нормами приватного права регулюються: «відносини власності у юридичних особах корпоративного типу, визначається правовий статус юридичних осіб, їх засновників, учасників корпорації, правовий режим цінних паперів як об'єктів цивільних прав, припинення юридичних осіб корпоративного типу та ін». Нормами публічного права регулюються відносини: «державної реєстрації юридичних осіб корпоративного типу, ліцензування їхньої діяльності, відносини, пов'язані з створенням і функціонуванням професійних учасників ринку цінних паперів, депозитарної системи, відносини управління господарським товариством у процесі банкрутства, управління державними корпоративними правами тощо». Наприклад: «за основу створення юридичної особи корпоративного типу взята вільна воля її засновників, які не підпорядковані один одному, тобто знаходяться у горизонтальних відносинах. У корпоративному праві використовується такі категорії цивільного права, як «юридична особа», «власник «майна», «статутний (складений) капітал», «засновник», «договір» тощо. В той же час юридичні особи корпоративного типу вступають і у відносини підпорядкування та контрольні відносини, пов'язані, наприклад, із отриманням ліцензій на провадження різних видів підприємницької діяльності, прийняттям локальних актів відповідно до чинного законодавства, наданням визначеної законом інформації про свою фінансову діяльність тощо».

Зверніть увагу на таку особливість корпоративного права як «високий рівень локального регулювання корпоративних відносин, яка впливає із прав та обов'язків корпорації на прийняття власних локальних актів». Отже, на сьогодні корпоративне право переважно визначається як «система правових норм, які в поєднанні приватно-правових і публічно-правових засобів і прийомів

впливу регулюють майнові, особисті немайнові, організаційні відносини, які виникають, змінюються та припиняються у зв'язку зі створенням, діяльністю та припиненням юридичних осіб корпоративного типу». Учасниками корпоративних відносин є фізичні особи, юридичні особи, їх органи, держава, територіальні громади в особі уповноважених ними органів. Корпоративні відносини – одні із об'єктивно існуючих видів суспільних відносин, що існують у зв'язку зі створенням, функціонуванням і припиненням юридичних осіб корпоративного типу. Будучи врегульованими нормами права, корпоративні відносини набувають характеру корпоративних правовідносин. Майте на увазі, що питання правової природи корпоративних відносин також дискусійне в науці і напряду пов'язане із загальною дискусією про суть і місце корпоративного права у системі права України.

З'ясуйте характерні риси корпоративних правовідносин: «1) сферу, в якій такі відносини виникають, зокрема щодо набуття, реалізації, охорони та захисту корпоративних прав; 2) спеціальне правове регулювання, оскільки до корпоративних відносин застосовуються як окремі положення Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Кодексу України з процедур банкруства, так і спеціальні нормативно-правові акти; 3) суб'єктний склад, зокрема суб'єктами є особи, які володіють корпоративними правами, юридичні особи, в яких виникають корпоративні права, їх органи, держава, територіальні громади в особі їх органів тощо; 4) спеціальний зміст, оскільки корпоративні відносини виникають щодо майнових та немайнових корпоративних прав». Визначте структурні елементи корпоративних відносин, до яких традиційно відносять: «суб'єктів, об'єкт, зміст (майнові та немайнові права суб'єктів)».

Далі доцільно дослідити класифікацію корпоративних правовідносин. Так корпоративні відносини піддаються класифікації за різними критеріями. Зокрема: *«залежно від моменту виникнення корпоративні відносини поділяють на три види:*

- відносини, які виникають при заснуванні юридичної особи корпоративного типу;
- відносини, які виникають під час діяльності юридичної особи корпоративного типу;

– відносини, які виникають на стадії припинення юридичної особи корпоративного типу».

Залежно від виду корпоративних прав, щодо яких виникають майнові корпоративні відносини, їх розділяють на:

«– майнові корпоративні відносини (наприклад, відносини, які виникають з приводу отримання дивідендів, отримання виплат у разі виходу учасника зі складу товариства, отримання активів при ліквідації товариства тощо);

– немайнові (управлінські) корпоративні відносини (наприклад, відносини щодо отримання різних видів інформації, участі у виконавчих і контролюючих органах товариства тощо)».

Поширена також класифікація корпоративних правовідносин *залежно від суб'єктного складу*. Відповідно виділяють:

«– внутрішні корпоративні правовідносини, які виникають між учасниками товариства, між учасниками та товариством, між органами товариства;

– зовнішні корпоративні відносини, які виникають між учасниками товариства та третіми особами, між товариством та органами державної влади, між товариством та третіми особами».

Або ж:»

– відносини між учасниками корпорації;

– відносини між учасниками та самою корпорацією;

– відносини між учасниками та органами корпорації;

– відносини між органами корпорації, її посадовими особами». А на думку окремих авторів: «зовнішні корпоративні відносини, поділяються на відносини приватно-правового характеру (цивільні і трудові) або публічно-правового характеру (адміністративні, фінансові, кримінально-правові тощо)».

Залежно від змісту вчені поділяють корпоративні відносини на організаційні (наприклад, здійснення права на участь в управлінні акціонерним товариством); майнові (право на дивіденди акціонера – власника простих акцій), особисті немайнові (право на інформацію про діяльність товариства за поточний рік).

Доцільно перейти до аналізу взаємозв'язку корпоративного права з іншими галузями права. Корпоративне право тісно пов'язане з такими галузями права як цивільне, адміністративне, трудове, господарське. Але насамперед слід з'ясувати зв'язок

корпоративного права з конституційним. Адже саме в Конституції України закріплюються основоположні соціально-економічні права, серед яких фундаментальні для корпоративного права: «свобода підприємницької діяльності, не забороненої законом і право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності».

Юридичні особи корпоративного типу укладають різноманітні договори, спрямовані на набуття, зміну, припинення майнових прав та обов'язків. Тому для регулювання цих відносин застосовуються норми цивільного права. Зв'язок корпоративного права з адміністративним спостерігається через згадувані вище вертикальні відносини, які врегульовуються нормами адміністративного права. Так, на етапі створення юридичної особи корпоративного типу її засновники вступають у відносини з відповідними державними органами, вчиняючи дії, необхідні для створення юридичної особи. Крім того, у процесі господарювання виникає необхідність отримання відповідних ліцензій, дозволів на провадження окремих видів діяльності юридичної особи.

Як суб'єкт господарювання юридичні особи сплачують визначені законом податки і збори, оприлюднюють в установленому порядку фінансову звітність, отже, застосовують норми фінансового права.

Не менш тісний зв'язок корпоративного та трудового права, який проявляється при укладенні юридичною особою корпоративного типу трудових договорів з працівниками відповідно до порядку, встановленого нормами законодавства про працю, прийняттям власних актів локальної нормотворчості.

На завершення розгляду теми зупиніться на аналізі еволюції становлення та розвитку корпоративного права України. Зокрема вчені виділяють у цьому процесі такі часові етапи:

1) з 1991 по 2004 роки. Це етап становлення корпоративного права, пов'язаний із прийняттям базових для корпоративного права законів, а саме: «Про господарські товариства», «Про підприємництво», «Про цінні папери та фондову біржу», «Про Національну депозитарну систему», «Про інститути спільного інвестування» тощо;

2) з 2004 по 2014 роки. На цьому етапі відбувається оновлення корпоративного законодавства, приймаються нові кодекси, необхідні для врегулювання діяльності суб'єктів господарювання, вносяться зміни та доповнення в існуючі нормативно-правові акти, зокрема Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закони України «Про цінні папери і фондовий ринок», «Про акціонерні товариства»; «Про інститути спільного інвестування», «Про Депозитарну систему України»;

3) з 2014 року по сьогодні день. Важливим фактором для ефективного регулювання корпоративних відносин стало прийняття в цей період нових Законів України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» 2018 року, «Про акціонерні товариства» 2022 року. Також характерною ознакою цього етапу є триваючий процес гармонізації корпоративного законодавства нашої держави із правом Європейського Союзу, поштовхом до якого стало підписання Україною Угоди про асоціацію. Окремі положення Угоди присвячені питанням корпоративного законодавства і стосуються зокрема корпоративних договорів, підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних товариствах, спрощення ведення бізнесу, залучення інвестицій емітентами цінних паперів тощо. Відтак проводиться робота по внесенню змін і доповнень у відповідні нормативно-правові акти.

Тема 1.2. Форми правового регулювання корпоративних відносин

Під час вивчення цієї теми зверніть увагу, що на корпоративні відносини впливають різні регулятори, такі як законодавство, локальні корпоративні акти, корпоративні звичаї. Звісно, базовим регулятором є законодавство. Правове регулювання корпоративних відносин ґрунтується на конституційних засадах, закріплених в Основному законі держави та приватно-правових, визначених Цивільним і Господарським кодексами України, а також актами корпоративного законодавства. Фундаментом корпоративного законодавства є Конституція України, а саме положення статті 42, в якій закріплюється: «право кожної людини на заняття підприємницькою діяльністю, не забороненої законом»; базові положення, якими регулюються відносини власності та створюються можливості для функціонування різних форм власності в Україні. Зокрема стаття 13 передбачає: «обов'язок держави захищати права усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки, рівність усіх суб'єктів права власності перед законом»; стаття 15 встановлює, що: «суспільне життя в Україні ґрунтується, у тому числі, і на засадах економічної багатоманітності»; стаття 41 визначає: «порядок, підстави примусового відчуження об'єктів права приватної власності, обсяги та порядок конфіскації майна за рішенням суду». Не менш важливі положення статей 21, 23, 24, 27, 28 Конституції, в яких закладаються основи регулювання особистих немайнових відносин.

Визначте та розкрийте зміст найважливіших загальних засад приватно-правового регулювання, актуальних і для корпоративних відносин. Серед них: «свобода договору; свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом; принцип судового захисту цивільного права та інтересу; принципи справедливості, добросовісності та розумності», які мають універсальний характер. Далі перейдіть до дослідження класифікації приватно-правових засад, які в науковій доктрині прийнято поділяти на: «загальні, на яких базується правове регулювання усіх приватних відносин та спеціальні, що стосуються корпоративних відносин». До загальних засад відносять ті, які встановлюються нормами статей 3

Цивільного кодексу України і визначають: «загальні засади цивільного законодавства та правового регулювання усього спектру майнових та особистих немайнових відносин» та статей 43, 44 Господарського кодексу України, в яких: «закріплюється свобода та принципи підприємницької діяльності», визначаються поняття корпоративних прав, відносин та види господарських товариств». Спеціальні ж засади «закріплюються в актах корпоративного законодавства, Принципах корпоративного управління».

Закцентуйте увагу на тому, що в наукових дослідженнях до джерел системи корпоративного права насамперед відносять законодавство (закони та підзаконні нормативні акти), локальні акти юридичних осіб корпоративного типу, норми яких регулюють корпоративні відносини. Корпоративне законодавство характеризується комплексністю, тісно взаємодіє з іншими галузями законодавства. Відмінною рисою законодавчого регулювання останніх років став значний вплив європейської практики корпоративного управління, загальновизнаних світових стандартів, принципів і доктринальних напрацювань у цій сфері. Зауважте, що однією з нерозв'язаних проблем сучасного національного правового регулювання корпоративних відносин є дублювання та суперечності між нормами Цивільного та Господарського кодексів.

Досліджуючи джерела корпоративного права, особливу увагу приділіть нормативно-правовим актам, які поділяються в навчально-методичній літературі на: «дві основні категорії: загальні та спеціальні (ті, які регулюють виключно корпоративні відносини)». Так, основу системи корпоративного законодавства складають: «Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, закони України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців». Спеціальними актами у сфері регулювання є: Закони України «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» тощо. Окремі сфери діяльності акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю регулюють спеціальні закони, наприклад, «Закон України «Про банки та банківську діяльність», Закон України «Про страхування», Закон України «Про холдингові компанії в Україні» тощо.

Важливу роль у забезпеченні правового регулювання корпоративних відносин та ефективної реалізації корпоративних прав у акціонерних товариствах відіграють «Принципи корпоративного управління» або «Посібник з корпоративного управління» (така назва впливає з термінології, вживаної в даному документі, а саме в підрозділі 5 Розділу I), затверджені рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Тому доцільно буде проаналізувати зміст цього документа. За своєю природою «Принципи корпоративного управління» мають рекомендаційний характер, а їх застосування віднесено на власний розсуд юридичних осіб-корпорацій. Та, незважаючи на добровільність їх застосування, вони були прийняті з метою успішного, економічно вигідного функціонування учасників корпоративних відносин в умовах ринкової економіки та залучення інвестицій. У зв'язку з цим дотримання зазначених принципів юридичними особами у процесі фінансово-господарської діяльності економічно доцільне, адже в рамках корпоративного управління визначається; «як саме інвестори здійснюють контроль за діяльністю призначених менеджерів; як саме використовуються інвестиції для фінансово-господарської діяльності; яку відповідальність несуть менеджери перед інвесторами за результатами діяльності товариства». У документі містяться конкретні рекомендації суб'єктам господарювання щодо: «забезпечення прав акціонерів, формування та компетенції органів акціонерного товариства, розкриття інформації та прозорості у діяльності товариства». Також визначаються: «межі, в яких визначаються завдання юридичної особи, засоби виконання цих завдань, здійснення моніторингу за її діяльністю».

З'ясуйте місце підзаконних нормативних актів у системі корпоративного законодавства, «основним призначенням яких є створення ефективних правових механізмів для функціонування законодавчих актів». Для цього дослідіть підзаконні нормативні акти, що приймаються уповноваженими державними органами відповідно до їх компетенції. До них належать: «постанови Кабінету Міністрів України, акти міністерств, відомств, таких державних регуляторів корпоративних відносин як Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку», рішеннями якої затверджено ряд підзаконних актів у розвиток законів, які

стосуються діяльності юридичних осіб корпоративного типу.

Далі перейдіть до аналізу природи та значення локальних корпоративних актів в механізмі правового регулювання корпоративних відносин. Локальне правове регулювання корпоративних відносин є особливістю корпоративного права. Як один із проявів диспозитивного підходу воно відіграє важливу роль у регулюванні корпоративних відносин. У багатьох випадках законодавець відносить урегулювання тих чи інших відносин до локального регулювання, яке доповнює законодавче, деталізує його відповідно до конкретної юридичної особи чи заповнює існуючі прогалини. Локальні акти юридичної особи приймаються її органами виключно у межах їх компетенції. Тому, приймаючи установчі документи, учасники юридичних осіб корпоративного типу повинні відповідально підходити до формулювання змісту статуту та інших засновницьких документів для того, щоб у майбутньому не виникало суперечностей і прогалин у регулюванні тих чи інших відносин.

Дія локальних актів поширюється на юридичну особу та її учасників упродовж всього її існування. Забезпечення виконання актів локальної нормотворчості здійснюється суб'єктом, що його прийняв, також порушення приписів локальних актів може забезпечуватися примусовою силою держави. У корпоративному праві «в регулюванні діяльності господарських товариств, реалізації корпоративних прав їх учасників, визначенні повноважень органів управління важливе значення мають локальні акти юридичних осіб, а саме установчі документи (статуту та засновницькі договори, меморандуми)». У процесі своєї діяльності юридична особа через утворювані нею органи приймає різні за своєю зовнішньою формою вираження акти локального значення, серед них, наприклад, «Положення про окремі органи юридичної особи, Правила внутрішнього трудового розпорядку, Положення про винагороду членів виконавчого органу акціонерного товариства» тощо. За своїм змістом локальні акти можуть бути такими, що врегульовують безпосередньо корпоративні відносини та такими, що регулюють інші відносини, до прикладу трудові, фінансові тощо.

Далі перейдіть до вимог щодо змісту установчих документів юридичних осіб. Згідно з чинним законодавством вони можуть

бути поділені на дві групи: «обов'язкові (які також поділяються на загальні – для всіх юридичних осіб та спеціальні – для окремих юридичних осіб корпоративного типу); факультативні, які закріплюються у статутах і засновницьких договорах за рішенням засновників (учасників) товариства, на розсуд їх засновників (учасників)». Після закріплення в установчих документах факультативні положення набувають обов'язковий характер.

Потрібно пам'ятати, що приписи локальних корпоративних актів обов'язкові для юридичної особи, яка їх приймає, в тому числі і для її учасників і посадових осіб. Крім того, норми локальних актів беруться до уваги як контрагентами юридичної особи, так і судом у випадку корпоративного спору.

Розглядаючи питання про корпоративні звичаї, необхідно пам'ятати, що норми про звичай як регулятора цивільних відносин вперше з'явилися в статті 7 Цивільного кодексу України, відповідно до якої: «цивільні відносини можуть регулюватися звичаєм, зокрема звичаєм ділового обороту». Зверніть увагу, що зазначена стаття подає розуміння звичаю як одного з соціальних регуляторів цивільних відносин. Тому при трактуванні поняття «звичай ділового обороту» треба виходити із визначення, наведеного в Інформаційному листі Вищого Господарського Суду України від 7.03.2008 року «Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України», в якому зазначається, що: «звичаєм ділового обороту є правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є усталеним у сфері ділового обороту». Звичай ділового обороту має регуляторний вплив на корпоративні відносини, але не забезпечується примусовою силою держави.

Потрібно розуміти природу та значення корпоративних договорів, які стали важливим елементом у механізмі корпоративного управління. Це зумовлено тим, що укладення та виконання корпоративних договорів здійснює неабиякий вплив на локальне регулювання корпоративних відносин. Найперше необхідно провести системний аналіз практики зарубіжного регулювання корпоративних договорів в тих країнах, де вони вперше з'явилися: Великобританії та США. Далі дослідити положення нормативних

актів, якими визначається правовий режим корпоративних договорів і сучасну бізнес-практику таких країн ЄС, як Франція, Німеччина, Швейцарія, Італія. При цьому не забувайте про те, що важливою особливістю регулювання порядку укладення та реалізації положень корпоративного договору в країнах ЄС є те, що загальні принципи його правового режиму та практичної дії визначаються не лише на національному рівні законодавством країн-членів ЄС, але і на загальноєвропейському рівні – нормами права ЄС.

Важливо з'ясувати національні особливості регулювання процедури укладення, виконання та розірвання корпоративного договору. В Україні чинним законодавством можливість укладення корпоративних договорів закріплена за учасниками товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю (відповідно до статті 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю») та акціонерами (відповідно до статті 29 Закону України «Про акціонерні товариства»). Щодо інших видів товариств – юридичних осіб корпоративного типу – укладення корпоративних договорів законодавцем не передбачене. У навчальній літературі корпоративні договори прийнято класифікувати залежно від суб'єктного складу. На підставі цього критерію останні поділяють на:

- договори між акціонерами акціонерного товариства;
 - між кредиторами акціонерного товариства та акціонерами товариства;
- договори між учасниками товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю». Щодо корпоративних договорів між учасниками (засновниками) товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю, то виходячи зі змісту статті 7 відповідного Закону, вони поділяються на: «договори, за яким учасники товариства зобов'язуються реалізовувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації;
- договори, якими встановлюються умови або порядок визначення умов, на яких учасник має право або зобов'язаний купити чи продати частку (її частину) у статутному капіталі товариства, а також визначаються випадки, коли таке право або обов'язок виникає».

Корпоративні договори укладаються у загальному порядку, передбаченому чинним законодавством, а саме статтями 638-646 Цивільного кодексу України. «Зміст корпоративного договору не підлягає розкриттю і є конфіденційною інформацією. Він має відповідати загальним вимогам щодо змісту договору, визначеним статтею 628 Цивільного кодексу України, загальним засадам цивільного законодавства та вимогам спеціального законодавства». Також корпоративний договір за своїм змістом не може суперечити локальним актам юридичної особи корпоративного типу.

Насамкінець варто зупинитися на значенні та ролі судової практики в механізмі правового регулювання корпоративних відносин. Враховуючи ту обставину, що корпоративне законодавство на сьогоднішній день перебуває на етапі формування й остаточно цей процес не завершений, існує потреба в уточненні окремих положень законів задля їх однакового застосування, ефективного регулювання корпоративних відносин і вирішення корпоративних конфліктів. Тому важливого практичного значення набувають рекомендації судових органів та узагальнення судової практики. Судова практика вирішення корпоративних спорів виражається у рішеннях судів щодо конкретних справ, узагальненнях судової практики, що здійснюється різними судовими інстанціями, правових позиціях вищих судових інстанцій, Постановках Пленуму Верховного Суду. Не менш корисним при опрацюванні даного питання є дослідження практики ЄСПЛ щодо вирішення корпоративних спорів. У цьому контексті важливо з'ясувати ті тлумачення, підходи та позиції, які в різні роки ЄСПЛ висловив у своїх рішеннях. Візьміть до уваги тлумачення поняття «майно», право власності на майно», сформульовані ЄСПЛ у відповідних правових позиціях. Адже практика ЄСПЛ є «офіційною формою інтерпретації основоположних прав кожної людини, закріплених і гарантованих Європейською Конвенцією з прав людини, яка є частиною національного законодавства та джерелом законодавчого правового регулювання і правозастосування в Україні». Крім того, національні суди, розглядаючи корпоративні спори, не можуть обмежуватися при трактуванні поняття «майно» винятково тими підходами, які передбачені чинним українським законодавством.

Тема 1.3. Поняття, види та порядок створення юридичних осіб корпоративного типу

Приступаючи до вивчення даної теми, зверніть увагу, що в законодавстві України немає визначення поняття юридичної особи корпоративного типу. Проте частина 5 статті 63 Господарського кодексу України містить поняття «корпоративне підприємство», яке визначається законодавцем, виходячи з кількості його учасників, а не особливостей відносин між ними та юридичною особою. Так, зазначеною статтею встановлюється, що «корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів і ризиків підприємства». До корпоративних підприємств належать «кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб».

Розгляньте сучасні підходи до розуміння юридичної особи – суб'єкта корпоративних відносин. Науковці, характеризуючи юридичну особу корпоративного типу, зазвичай використовують поняття «корпорація» та «корпоративне товариство». На визначення поняття корпорації в науковій літературі існує кілька точок зору. «Корпорації розглядаються як господарські організації, статутний капітал яких поділено на частки. При цьому така господарська організація може існувати або у формі унітарного підприємства, або у формі підприємства, яке не має статутного капіталу (повне і командитне товариства), або виробничого кооперативу». Саме поняття «корпорація», що визначається як: «об'єднання юридичних осіб», виступає в ролі узагальнюючої категорії для характеристики організаційно-правової форми корпоративних відносин у межах однієї юридичної особи». Серед її істотних ознак вчені називають: «мету, яка виражається в отриманні прибутку з його наступним перерозподілом між учасниками такої юридичної особи; наявність корпоративної власності (корпоративних

прав)». А у статті 120 Господарського кодексу України, де встановлюються організаційно-правові форми об'єднань підприємств, «корпорацією визнається договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації».

Щодо поняття «корпоративне товариство», то чинним законодавством воно не передбачене, а в науковій доктрині визначається вченими як «підприємницьке товариство, у статутному (складеному) капіталі якого визначаються частки його засновників (учасників, членів), які управляють справами товариства на основі корпоративних прав та беруть участь у розподілі його доходів і ризиків. Корпоративне товариство може діяти у складі одного учасника, якщо інше не встановлено законом». Відповідно виокремлюють такі характерні риси корпоративного товариства як: 1) утворення шляхом об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників, 2) за загальним правилом кількість засновників-два або більше осіб, але допускається можливість створення однією особою, 3) учасники наділяються низкою прав – «корпоративних прав».

Зверніть увагу на те, що з метою «запобігання подвійному трактуванню поняття «корпорація: і як юридичної особи корпоративного типу, і як господарського об'єднання» вченими запропонований термін «юридична особа корпоративного типу». Цей термін, як більш доцільний для характеристики юридичної особи – суб'єкта корпоративних правовідносин, уведений колективом авторів юристів-науковців у складі Ю. О. Гладьо, В. М. Мартин, Ю. А. Смагальська, М. О. Суханов, Л. Л. Тарасенко, І. І. Шпуганич, О. О. Яворська, які визначають «юридичну особу корпоративного типу як «таку юридичну особу, яка має статутний капітал (складений капітал, пайовий фонд), що поділений на частки між учасниками (членами), які наділені корпоративними правами щодо такої юридичної особи».

Далі зупиніться на аналізі загальних і спеціальних ознак юридичної особи корпоративного типу. У доктрині цивільного

права традиційно серед загальних ознак, властивих усім юридичним особам, прийнято виділяти «організаційну єдність; створення та реєстрацію в установленому законом порядку; володіння цивільною правоздатністю та дієздатністю; майнову відокремленість; самостійність як суб'єкта відповідальності; наявність власного найменування, під яким юридична особа бере участь у цивільних відносинах; можливість бути позивачем та відповідачем у суді».

Не менш важливий аналіз спеціальних ознак, які є істотними з точки зору характеристики юридичної особи як суб'єкта корпоративного типу. До них належать такі ознаки: «1) створення на договірних засадах одним або кількома засновниками шляхом об'єднання майна та/або участі; 2) наділення учасників корпоративними правами, які набуваються на підставі внесення вкладів до статутного (складеного) капіталу, пайового фонду та можуть по-свідчуватися цінним папером (акція акціонерного товариства); наявність статутного (складеного) капіталу, пайового фонду; правовий режим майна – право власності; 5) локальна нормотворчість всередині юридичної особи; 6) особлива структура корпоративного управління».

Зауважте, що відповідно до загальних положень про юридичну особу, встановлених у главі 7 Цивільного кодексу України «юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку» (стаття 80). Цей порядок визначається вимогами Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань». З моменту реєстрації юридична особа набуває усіх інших ознак, що притаманні суб'єкту права: правосуб'єктність, здатність нести самостійну відповідальність за власними зобов'язаннями, бути позивачем та відповідачем у суді та ін». «Юридичні особи корпоративного типу є суб'єктами господарювання, основною метою підприємницької діяльності яких є отримання прибутку та подальше його розподілення між учасниками або членами. Усі учасники (члени) такої юридичної особи володіють корпоративними правами щодо неї. Підставою для цього є їх участь у статутному (складеному) капіталі (чи пайовому фонді). Це надає їм такі «корпоративні права: «1) право на участь в управлінні юридичною особою (через участь в загальних зборах та в інших формах,

передбачених законом та установчими документами); 2) право на отримання певної частки прибутку (дивідендів) від діяльності юридичної особи й активів у разі її ліквідації; 3) низку інших правомочностей, передбачених законом і статутними документами такої юридичної особи залежно від її виду».

На етапі створення юридичної особи корпоративного типу учасники такої юридичної особи передають їй у власність майно, внески як вклад, в результаті чого формується статутний (складений) капітал або пайовий фонд. У подальшому статутний (складений) капітал, пайовий фонд може бути збільшений за рахунок додаткових внесків учасників і третіх осіб, за рахунок нерозподіленого прибутку, а також в інший законний спосіб. Юридична особа корпоративного типу є «власником майна, переданого їй учасниками як вклад до статутного (складеного) капіталу, продукції, виробленої у результаті господарської діяльності, одержаних доходів, іншого майна, набутого на підставах, що не заборонені законом». Отже, візьміть до уваги, що «єдиним правовим режимом майна юридичної особи корпоративного типу є право власності».

Кожна юридична особа корпоративного типу в силу вимог чинного законодавства видає локальні акти. До локальних регуляторів корпоративних відносин належать різні установчі документи, внутрішні положення, правила, які визначають особливості корпоративного управління організації та приймаються з метою подальшої деталізації нормативно-правових актів, прийнятих на централізованому рівні. Крім деталізації здійснення корпоративних прав і виконання корпоративних обов'язків учасників, в окремих дозволених законом випадках, локальні акти юридичної особи можуть передбачати й інші способи врегулювання корпоративних відносин, відмінні від законодавчих. Тож доцільно буде проаналізувати зміст найбільш поширених у практиці локальної нормотворчості актів, серед яких: «положення про загальні збори акціонерного товариства, положення про наглядову раду акціонерного товариства, положення про винагороду членів наглядової ради та виконавчого органу публічного акціонерного товариства та інші».

Кожна юридична особа корпоративного типу має: «комерційне найменування та інші поіменовані і непоіменовані засоби індивідуалізації, серед яких торговельні марки, доменні імена, фірмовий стиль надання послуг, оформлення товарів та ін.».

До юридичних осіб корпоративного типу (незалежно від кількості їх учасників/засновників) можна віднести такі: «господарські товариства; виробничі кооперативи; фермерські господарства; приватні підприємства, засновані на власності двох або більше осіб; інші юридичні особи, які відповідають ознакам юридичної особи корпоративного типу». Зазначений підхід, сформульований у теорії, збігається з позицію, висловленою Вищим Господарським Судом України. Зокрема в Постанові Пленуму ВГС України «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» від 25.02.2016 року №4 викладено, що: «системний аналіз положень статті 84 Цивільного кодексу України, ч. 5 ст. 63, ч. 1 та 3 ст. 167 Господарського Кодексу України, Закону України «Про господарські товариства», Закону України «Про акціонерні товариства», статей 1, 19 і ч. 1, 6 ст. 20 Закону України «Про фермерське господарство», статей 6, 8, 19 та 21 Закону України «Про кооперацію»: «дає підстави стверджувати, що корпоративні відносини виникають, зокрема, у господарських товариствах, виробничих кооперативах, фермерських господарствах, приватних підприємствах, заснованих на власності двох або більше осіб». Отже, необхідно проаналізувати зміст нормативно-правових актів, якими регулюються організаційно-правові форми юридичних осіб корпоративного типу та визначається їх правовий статус.

Тепер перейдіть до вивчення порядку створення юридичної особи корпоративного типу. Візьміть до уваги, що це питання врегульовано цивільним, господарським законодавством та законодавством про державну реєстрацію юридичних осіб. Крім зазначеного законодавства питання, що стосуються вимог до змісту установчих документів, порядку проведення установчих зборів, формування статутного капіталу, додатково регламентуються спеціальним законодавством, яке визначає правовий статус окремих видів юридичних осіб корпоративного типу. Процес створення юридичних осіб корпоративного типу проходить у кілька етапів,

які науковці поділяють на: «1) етап заснування; 2) проведення державної реєстрації як юридичної особи; 3) післяреєстраційний етап». Варто детально зупинитися на аналізі кожної дії, що відбувається на відповідному етапі. Зокрема, на етапі заснування розгляньте «порядок проведення установчих зборів, на яких вирішуються питання про створення юридичної особи, визначається її організаційно-правова форма та повне/скорочене найменування, розмір статутного (складеного) капіталу, пайового фонду, структура органів управління та їх компетенція, їх персональний склад, затверджується установчий документ і вирішується низка інших питань, визначених законодавством». Завершується цей етап складенням протоколу установчих зборів із детальною фіксацією прийнятих рішень. Зверніть увагу на особливості заснування передбачені для акціонерних товариств, а саме на те, що «проведення установчих зборів відбувається у формі зборів засновників, які приймають рішення про створення акціонерного товариства та про закриті (приватне) розміщення акцій».

Згодом перейдіть до етапу державної реєстрації, суть якої в офіційному визнанні юридичної особи шляхом засвідчення державою факту її створення. Дані про державну реєстрацію юридичної особи вносяться до єдиного державного реєстру, де зазначаються відомості: «про організаційно-правову форму юридичної особи, її найменування, місцезнаходження, органи управління, філії та представництва, мету установи, а також інші відомості, встановлені законом». Для юридичних осіб передбачена можливість на власний розсуд подавати документи для державної реєстрації в електронній або в паперовій формі. Відтак, державному реєстратору подаються: «1) заява про державну реєстрацію створення юридичної особи; 2) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення засновників про створення юридичної особи (протокол установчих зборів, зокрема); 3) установчий документ (статут, засновницький договір)». Також додатково може подаватися заява про обрання юридичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника ПДВ. Зауважте, що юридична особа вважається створеною саме з дня державної реєстрації.

Третій, так званий післяреєстраційний етап, пов'язаний з

учиненням юридичною особою інших дій, необхідних для забезпечення ефективної, поточної діяльності останньої як суб'єкта господарювання. Наприклад, це може бути: «формування статутного капіталу (крім акціонерних товариств, в яких оплата акцій відбувається до проведення установчих зборів), відкриття рахунку в банку, виготовлення печатки, обрання системи оподаткування, закупівля обладнання» тощо. Тому їх також необхідно проаналізувати.

Не менш важливо у контексті теми усвідомлення значення установчого документа для юридичної особи корпоративного типу. Оскільки установчі документи є локальними регуляторами корпоративних відносин, в їх змісті можуть бути передбачені положення, які «деталізують нормативно-правові акти централізованого рівня, а також врегульовують корпоративні відносини по-іншому, ніж це встановлено в законодавчих актах». Доцільним буде з'ясування загальних вимог до змісту установчих документів юридичної особи корпоративного типу, визначених чинним законодавством, та їх видів. До установчих документів юридичних осіб корпоративного типу залежно від організаційно-правової форми відносять: 1) статут (для акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, виробничого кооперативу, приватного підприємства та фермерського господарства); 2) засновницький договір (для повного товариства та командитного товариства з двома і більше повними учасниками); 3) меморандум (для командитного товариства з одним повним учасником).

Особливу увагу слід звернути на засоби індивідуалізації юридичних осіб корпоративного типу, які, як і для будь-яких інших юридичних осіб, вітчизняний законодавець передбачив у двох видах позначень: «1) офіційних засобах індивідуалізації; 2) позначеннях, що є одночасно об'єктами права інтелектуальної власності». Як визначається у статті 88 Цивільного кодексу України «офіційними засобами індивідуалізації є найменування та адреса (місцезнаходження), які вказуються в установчих документах юридичних осіб». Визначте вимоги до найменування юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів, передбачені нормами відповідних законодавчих актів. Зауважте, що «найменування юридичної особи, її організаційно-правова форма та місцезнаходження

фіксуються в Єдиному державному реєстрі. У тому випадку, якщо юридична особа змінює своє найменування чи місцезнаходження, вона відповідно до закону зобов'язана помістити оголошення про це в друкованих засобах масової інформації, де публікуються відомості про державну реєстрацію юридичної особи, та повідомити про це всіх своїх кредиторів». Закцентуйте увагу на другому виді засобів індивідуалізації юридичних осіб – позначеннях, що є одночасно об'єктами права інтелектуальної власності. У своїй діяльності суб'єкти господарювання використовують різні комерційні позначення, які науковці умовно поділяють на: товарів, послуг, учасників цивільних відносин) і непоіменовані (ті, які прямо не визначені законом як комерційні позначення)». До поіменованих комерційних позначень відносять: «знаки для товарів і послуг (торговельні марки), комерційні найменування, географічні зазначення». А до непоіменованих комерційних позначень належать: «доменні імена, комерційні позначення, які використовуються суб'єктами господарювання без оформлення прав інтелектуальної власності на них, фірмовий стиль». Належної уваги потребує визначення основного призначення та завдань, які виконує кожен із зазначених видів поіменованих і непоіменованих комерційних позначень. Указане має значення і для отримання правової охорони позначень.

Тема 1.4. Моделі корпоративного управління

Розгляд цієї теми варто розпочати з визначення поняття корпоративного управління (Corporate Governance). Під ним розуміють «систему виборних і призначених органів, які здійснюють управління діяльністю підприємницького товариства (корпорації), що відображає баланс інтересів усіх учасників корпоративних відносин (акціонерів, АТ), а також його менеджерів і кредиторів і спрямоване на одержання максимально можливого прибутку від діяльності товариства». Такий підхід розкриває корпоративне управління не тільки як управління діяльністю окремої юридичної особи, а й взаємодії інших суб'єктів корпоративних правовідносин.

У науці корпоративного права існують такі основні способи трактування явища корпоративного управління:

1. Корпоративне управління суто як управління корпораціями.
корпоративне управління як управління корпоративними правами.
корпоративне управління як система відносин.

корпоративне управління як система контролю акціонерів над компанією.

корпоративне управління як сукупність норм, принципів поведінки учасників корпоративних правовідносин.

корпоративне управління як особливий вид управління, об'єктом якого є товариство.

Корпоративне управління розрізняють у вузькому та у широкому розумінні. У вузькому: – «як систему відносин між органами товариства, акціонерами та іншими зацікавленими особами». У широкому розумінні під корпоративним управлінням розуміють: «систему, за допомогою якої спрямовують і контролюють діяльність товариства».

При вивченні цієї теми проаналізуйте те, що з метою уніфікації підходів до корпоративного управління Організація Економічного розвитку та співробітництва (ОЕСР) розробила Принципи корпоративного управління, які погоджені членами урядів усіх країн-членів у 1999 році та з того часу стали ключовими міжнародними критеріями для керівних кадрів, інвесторів, корпорацій та інших акціонерів у всьому світі. Ці Принципи не носять

обов'язкового характеру та не мають на меті давати детальні приписи для національного законодавства. Вони швидше допомагають ідентифікувати цілі та запропонувати різні засоби для їх досягнення. Принципи запроваджені передусім для акціонерних товариств, але у них зазначається, що Принципи можуть бути управління» в інших товариствах.

Ознайомтеся із принципами корпоративного управління, прийнятими ОЕСР, які розбиті на шість блоків: 1) «основа структури ефективного корпоративного управління»; 2) «права акціонерів та ключові функції власників»; 3) «рівне ставлення до акціонерів»; 4) «роль зацікавлених осіб у корпоративному управлінні»; 5) «розкриття інформації та прозорість»; 6) «обов'язки управління».

Далі необхідно звернути увагу на те, що з метою уніфікації єдиних підходів до корпоративного управління Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) також розробила та 22 липня 2014 року затвердила Принципи корпоративного управління. Ці принципи так само, як і наведені принципи ОЕСР, розділені на декілька основних блоків: 1) «права акціонерів»; 2) «наглядова рада і виконавчий орган»; 3) «розкриття інформації та прозорість»; 4) «контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства»; 5) «заінтересовані особи».

Для належного опанування цієї теми варто детально дослідити зміст перелічених вище блоків принципів корпоративного управління.

Після описаного вище з'ясуйте зміст явища «модель корпоративного управління» та головні критерії розмежування таких моделей між собою, якими є: «статус основних учасників корпоративних відносин, їх вплив, авторитет і поведінка; основні групи акціонерів конкретного товариства; структура володіння акціями; організаційна структура корпорації; склад правління і наглядової ради; вимоги до інформації, що надається, для товариств, цінні папери яких включаються в лістинг на біржах; корпоративні дії, що вимагають схвалення акціонерів; механізмів взаємодії між основними учасниками».

Надалі важливо зрозуміти особливості інсайдерської та аутсайдерської моделей корпоративного управління. Під інсайдерської моделлю корпоративного управління розуміють таку «систему, при якій власність сконцентрована в руках кількох осіб (як юридичних, так і фізичних), які володіють великими частками корпоративного майна; цими особами здійснюється значна кількість управлінських функцій і менеджмент перебуває під їх прямим впливом; інсайдери, як правило, водночас є акціонерами та менеджерами». Аутсайдерська модель характеризується широкою кількістю акціонерів у зв'язку з чим їх вплив на прийняття рішень більше залежить від менеджерів, застосування різних форм перехоплення контролю за корпорацією.

Слід запам'ятати, що за «територіальною ознакою моделі корпоративного управління поділяються на: європейську (німецьку), англо-американську, японську та інші моделі корпоративного управління».

Після цього доцільно перейти до аналізу європейської (німецької) моделі корпоративного управління, яка характерна для таких країн, як-от: Німеччина, Австрія, Бельгія (частково), Нідерланди, Франція, країни Скандинавії. Потрібно запам'ятати, що німецька модель корпоративного управління характеризується висококонцентрованим акціонерним капіталом і невеликим розподілом акцій серед приватних інвесторів. Основним законом, який у Німеччині регулює діяльність і ключові питання корпоративного управління акціонерних товариств, є «Закон про акціонерні товариства» (Aktiengesetz), прийнятий 6 вересня 1965 року зі змінами.

Надалі необхідно проаналізувати окремі особливості німецької моделі корпоративного управління, зокрема дворівневий характер управління товариствами. Дворівнева система управління, яка передбачає наявність правління та наглядової ради, забезпечує ефективне керування корпорацією та захист прав акціонерів. Крім цього, у випадку виникнення проблем у діяльності того чи іншого органу товариства їх функція полягає у виявленні недоліків і налагодженні ефективної роботи.

У німецькій моделі корпоративного управління основним органом, який наділений функціями керування товариством, є

загальні збори учасників. Відповідно до ст. 118 Закону «Про акціонерні товариства», якщо інше не передбачено законом, «акціонери повинні здійснювати свої права, що стосуються компанії, на загальних зборах. Участь у загальних зборах допускається через засоби зв'язку». Приділіть увагу компетенції загальних зборів учасників товариства в німецькій моделі корпоративного управління. Вони приймають рішення у випадках, прямо визначених законом щодо «призначення членів наглядової ради; затвердження чистого доходу; затвердження заходів, вжитих членами правління та наглядової ради; звільнення членів правління чи наглядової ради; призначення аудитора річних звітів; внесення змін до актів товариства; збільшення та зменшення капіталу; призначення аудиторів у процесі формування компанії або управління нею; розпуск товариства».

Не менш важливою особливістю німецької моделі корпоративного управління є вимоги до розкриття інформації, які характеризуються суворістю. Така інформація розкривається один раз на півріччя. Зокрема, питання звітності у Німеччині регулюються Господарським кодексом (Handelsgesetzbuch). Особливістю європейської моделі корпоративного управління можна також назвати дотримання чітких принципів у сфері корпоративного управління. З цього приводу нагадаємо, що 9 травня 2019 року Урядова комісія прийняла нову редакцію Німецького кодексу корпоративного управління.

Вивчаючи дану тему, зверніть увагу на переваги та недоліки німецької (європейської) моделі корпоративного управління порівняно з іншими моделями. До її переваг належать «орієнтація на довгострокові цілі; висока фінансова стійкість компаній; забезпечення збалансованості інтересів різних учасників діяльності компанії». Водночас дослідники відзначають, що «німецька модель корпоративного управління має певні недоліки, серед яких інсайдерські змови посадових осіб щодо діяльності компанії». Тому законодавчі вимоги до відповідальності за таку діяльність посилюються.

Англо-американська модель корпоративного управління характеризується великою кількістю учасників товариства та мен-

шою кількістю домінуючих інвесторів. Використовується у Великій Британії, США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії та інших країнах. Для ознайомлення з даною моделлю доречно висвітлити її на прикладі Великої Британії та США.

На сьогодні корпоративне управління у Великій Британії регулюється: «нормами загального права «Common law rules»; Законами (наприклад, Законом про компанії 2006 року); Статутами та меморандумами компаній; Правилами лістингу (для компаній, акції яких котируються на фондовій біржі); Кодексом корпоративного управління».

Потрібно дослідити історію створення та зміст Кодексу корпоративного управління Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, який у 2018 році затверджено у новій редакції. Цей кодекс застосовується до компаній, цінні папери яких перебувають у лістингу. Кодекс розділений на блоки: 1) Керівництво ради директорів і мета компанії; 2) Розподіл повноважень; 3) Склад, правонаступництво та оцінка; 4) Аудит, ризик і внутрішній контроль; 5) Винагорода».

У Великій Британії виділяють таких суб'єктів управління компанією: акціонери/власники часток, які поділяються на простих і привілейованих; посадові особи компанії (виконавчий директор, члени ради директорів, корпоративний секретар); загальні збори. Більшість рішень щодо діяльності компаній приймаються шляхом голосування на загальних зборах та шляхом письмового опитування. Рішення загальних зборів публічних компаній приймаються тільки шляхом голосування на загальних зборах.

Зверніть увагу, що за законодавством Великої Британії вирізняють прості рішення, які приймаються простою більшістю голосів та спеціальні рішення, які приймаються більшістю не менш як 75% голосів. «Прості рішення – це всі рішення, які приймаються загальними зборами та до яких немає вимоги в Законі про компанії 2006 року про їх прийняття шляхом оформлення спеціального рішення. Спеціальні рішення приймаються, наприклад, про внесення змін до статуту компанії чи зменшенні розміру статутного капіталу».

Надалі необхідно дослідити специфіку статуту як установ-

чого документа в компаніях Великої Британії. «Статут – це сукупність правил, що затверджується товариством. Він також регулює роботу компанії і може містити норми, які відмінні від Закону про компанії. Зокрема, Модельний статут, передбачений Законом про компанії 2006 року, діє як набір правил для тих, хто створює компанії. Важливою особливістю є те, що статuti можуть урегулювати корпоративні відносини по-іншому, ніж це передбачено законом. У таких випадках суди зазначають, що статут не суперечить закону, якщо про це прямо не зазначено в законі».

Корпоративне управління у США як ще однієї країни англо-американської моделі характеризується великою кількістю акціонерів (учасників) компаній, які впливають на управління компанією. Зауважте, що в той час як системи корпоративного управління в інших країнах часто спрямовані на досягнення балансу інтересів між заінтересованими особами щодо корпоративного управління, корпоративне управління у США та Великій Британії робить більший наголос на отриманні інвестиційних доходів для учасників компаній, залишаючи відносини інших зацікавлених сторін (наприклад, співробітників) і кредиторів компанії у прямій залежності від укладених з ними контрактів.

Особливістю англо-американської моделі корпоративного управління у США є саме правове регулювання корпоративного управління, яке в основному базується на федеральних законах і законах штатів. Корпоративне право на рівні штатів регулює формування приватних і публічних корпорацій та встановлює фідучіарні обов'язки директорів. Так, штат Делавер найпоширеніший для реєстрації корпорацій.

Федеральними законами, якими урегульовано основу корпоративного управління у США, є Закон про цінні папери 1933 року (Закон про цінні папери) та Закон про фондову біржу 1934 року (Закон про біржі). «Перший закон регулює продаж акцій та порядок здійснення пропозиції щодо продажу акцій. Другий же стосується організації фінансового ринку загалом, діяльності брокерів, дилерів та інших учасників фінансового ринку, а також корпоративного управління. Він містить специфічні вимоги, що стосуються періодичного розкриття публічної інформації». Компанія є підзвітною згідно із Законом про біржі, коли «її цінні

папери котируються на національній біржі цінних паперів або коли вона має загальні активи, що перевищують 10 млн. дол. США». Обидва Закони про цінні папери та про біржі вирішують питання корпоративного управління, переважно в контексті розкриття інформації щодо діяльності компанії, а не через пряме нормативне регулювання.

Проаналізуйте основні форми ведення бізнесу, які існують у США: «індивідуальне підприємництво, партнерство, компанія з обмеженою відповідальністю, бізнес-корпорація». Закцентуйте свою увагу на тому, що індивідуальне підприємництво є найпростішою формою діяльності, яка здійснюється однією особою. Ця особа несе персональну відповідальність за таку діяльність. Реєстрація цієї форми діяльності здійснюється відповідно до законів одного зі штатів.

На відміну від попередньої форми ведення бізнесу, «товариство (партнерство) – це об'єднання двох або більше осіб для одержання прибутку (спільна діяльність)». Розрізняють: «повне товариство (базується на рівності партнерів та рівності власності; кожен партнер відповідає за зобов'язаннями товариства), товариство з обмеженою відповідальністю (є два або більше партнери, які несуть повну відповідальність за діяльність товариства та кілька учасників, які відповідають у межах своїх вкладів) і спільне підприємство (об'єднання двох чи більше осіб, яке створюється на певний строк для реалізації певного проекту)».

Зауважте, що «компанія з обмеженою відповідальністю – це гібрид корпорації (з можливістю обмеження особистої відповідальності) і партнерства (з можливістю оцінювати прибутки і збитки для фізичних осіб), даний тип організації забезпечує гнучку структуру для досягнення цих цілей. Компанія з обмеженою відповідальністю характеризується обмеженням відповідальності учасників розмірами внесків і має певну гнучкість у застосуванні системи оподаткування». Більшість штатів також дозволяють реєструвати компанії з обмеженою відповідальністю, у яких є лише один власник.

Особливу увагу приділіть дослідженню «корпорації як форми ведення бізнесу, яка є юридичною особою та більш складною

формою підприємницької діяльності, ніж партнерство або індивідуальне підприємництво». Корпорація є суб'єктом, який відокремлений від своїх власників, так що незалежно від того, що відбувається з акціонерами, корпорація продовжує свою діяльність, поки вона не буде законно розпущена. Залежно від закону штату, корпорація може належати лише одній особі і мати лише одного директора.

Запам'ятайте, що законодавство США передбачає наявність двох підвидів корпорацій. Так, існують «S-корпорації», які відповідають кільком виключним умовам, зокрема: «обмежується кількість учасників до 100 осіб; усі акціонери корпорації є громадянами США або резидентами США; кожного року акціонери отримують дохід від корпорації; акціонери оплачують податок на прибуток; на такі корпорації поширюється дія пільгових режимів оподаткування». Усі інші корпорації є «C-корпораціями»: «вони можуть бути засновані нерезидентами США; корпорація обкладається податком на чистий прибуток, а при виплаті дивідендів акціонери повинні сплатити податок на прибуток».

Тепер проаналізуйте органи управління компаніями (правління (рада директорів) та загальні збори) у США та їх компетенцію. Зверніть увагу на специфічну рису корпоративного управління у англо-американській моделі, яка полягає в тому, що таке: «управління базується на активному залученні незалежних директорів та незалежних аудиторів до діяльності компаній. При цьому акціонери не беруть активну участь у діяльності самої компанії, а фактично делегують свої повноваження раді директорів, яка приймає рішення щодо операційної діяльності компанії».

Після дослідження двох попередніх основних моделей корпоративного управління перейдіть до ознайомлення із третьою моделлю – японською. Це модель корпоративного управління, яка асоціюється із «установленням певного конгломерату, що складається з банку, на якому замикаються всі фінансові потоки корпорацій. При цьому сама корпорація складається з менших компаній, які взаємопов'язані між собою (кейрецу)».

У в японській моделі корпоративного управління «кейрецу – це групи корпорацій, що спільно володіють позиковими коштами

та власним капіталом». Ознакою системи корпоративного управління в Японії є ставлення до власності. Воно ґрунтується на колективному (інституціональному), а не на приватному володінні.

Зауважте, що «учасниками японської моделі корпоративного управління є: основний банк як внутрішній акціонер; пов'язана компанія (афілійована), або кейрецу як внутрішній акціонер; правління; уряд».

Проаналізуйте перелік джерел, які регулюють корпоративне управління у Японії. Такими джерелами є: «Закон про компанії 2005 року, який встановлює, що компанія повинна дотримуватися принципів прозорості в своїй діяльності; Закон про фінансові механізми та біржі, який передбачає механізми відкриття інформації, що стосується корпоративного управління, для компаній, що перебувають у лістингу; Правила лістингу Токійської фондової біржі, які встановлюють вимоги щодо вчасного подання звітів про фінансову діяльність, обрання та відкриття інформації стосовно незалежного директора, який не повинен мати конфлікту інтересів з компанією».

Закцентуйте свою увагу на тому, що у Японії виділяють дві основні системи корпоративного управління. «Перша система охоплює статутних аудиторів/раду директорів зі статутними аудиторами (традиційна система), друга – shikko-uaku, що базується на принципі «компанія з комітетами». При цьому, щоб обрати другий варіант корпоративного управління, потрібно, щоб компанія була великою компанією чи Kabushiki-Kaisha (відповідно до Закону про компанії Японії Kabushiki-Kaisha – це акціонерне товариство).

У 2015 році в Японії прийнято Кодекс корпоративного управління, який закликає державні компанії та інституційних інвесторів брати участь у конструктивному діалозі для підвищення доходу акціонерів. Через три роки після введення кодексу в дію його версія переглянута Токійською фондовою біржею і негайно вступила в силу 1 червня 2018 року.

Новий Кодекс корпоративного управління 2018 року містить низку принципів, на яких базується корпоративне управління в Японії. Для опанування цієї теми ознайомтеся зі змістом цих принципів, серед яких: «забезпечення прав та рівності акціонерів;

належне співробітництво із зацікавленими сторонами відмінними від акціонерів; забезпечення належного розкриття інформації та прозорості; обов'язки Ради директорів (Правління); діалог з акціонерами».

Наприкінці вивчення теми варто дослідити компетенцію ради директорів і загальних зборів японських компаній, а також специфічні вимоги до розкриття інформації. Так, у випадку створення акціонерного товариства з радою директорів, їх кількість повинна становити не менше як 3 члени. На сьогодні законодавство Японії забороняє залучати на посади зовнішніх директорів таких осіб: «директорів, виконавчих директорів материнської компанії, виконавчих директорів, працівників дочірньої компанії та близьких родичів директорів чи виконавців». Загальні збори учасників японських товариств, як правило, скликаються щорічно. На загальних зборах вирішуються питання: «змін до статуту; призначення чи звільнення директорів, статутних аудиторів, фінансових аудиторів; погодження злиття, поділу, міні/відчуження часток; виплати дивідендів; емісії акцій» тощо.

Вимоги до компаній японської моделі корпоративного управління досить високі, особливо в контексті прозорості ведення бізнесу й оприлюднення фінансових звітів. Японські компанії повинні розкривати таку інформацію: «піврічний звіт з інформацією про структуру капіталу; про членів ради директорів; про зарплати менеджменту вищої ланки; відомості про передбачувані злиття; про зміни в статуті».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Корпоративні права та обов'язки, їх захист, майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу та їх припинення

Тема 2.1. Правові механізми здійснення корпоративних прав та виконання обов'язків

Вивчення цієї теми доречно розпочати з усвідомлення того, що поняття «корпоративне право» в літературі розглядається в двох аспектах: у межах об'єктивного та суб'єктивного підходу. Так, об'єктивне корпоративне право – «це система норм, що регламентує відносини, які складаються у зв'язку зі створенням, діяльністю і ліквідацією корпорації». Водночас об'єктивне корпоративне право «безпосередньо не породжує суб'єктивні права, адже є базою для їх виникнення».

А у чинному законодавстві поняття «корпоративні права» представлено в суб'єктивному значенні. Відповідно до підпункту 14.1.90 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України «корпоративні права – це «права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами». У відповідності до частини 1 статті 96-1 Цивільного кодексу України: «права учасників юридичних осіб (корпоративні права) – це сукупність правомочностей, що належать особі як учаснику (засновнику, акціонеру, пайовику) юридичної особи відповідно до закону та статуту товариства».

У нормах українського законодавства суб'єктивне корпоративне право розглядається НЕ як право власності на частку у статутному капіталі товариства, а як «право, яке наділяє суб'єкта певними правомочностями, обсяг яких визначається розміром його частки у статутному капіталі товариства».

Проаналізуйте позиції вчених до визначення корпоративних прав. Одні з них «наділяють корпоративними правами учасників

будь-яких господарських організацій, інші вважають, що такі права мають тільки учасники господарського товариства, треті вважають, що ними володіють учасники юридичних осіб, статутний капітал яких поділено на частки». Останній підхід знайшов своє відображення в законодавстві.

Зверніть увагу, що корпоративне право охоплює низку самостійних суб'єктивних прав, зокрема «право на участь в управлінні юридичною особою корпоративного типу, право на інформацію та право на отримання прибутку від діяльності корпорації тощо. З огляду на це варто вести мову про корпоративні права й окремі їх види, а не про корпоративне право, що містить різні правомочності».

Далі дослідіть ознаки корпоративних прав, які виділені наукою: «характерні для юридичної особи корпоративного типу, що здійснює підприємницьку діяльність; виникають з факту набуття членства у корпорації, що може посвідчуватися акцією (для акціонерного товариства) чи в інший спосіб у разі внесення майна, майнових прав у статутний (складений) капітал, пайовий фонд; мають неоднорідний зміст (майнові, особисті немайнові, організаційні права); зміст корпоративних прав та порядок, способи їх здійснення визначені законодавством та локальними актами корпорації; їх реалізація не є видом підприємницької діяльності».

Для поглибленого розуміння корпоративних прав проаналізуйте підходи до розкриття їхньої правової природи в науці. Тут думки вчених різняться від розуміння корпоративних прав як речових (Н. Н. Пахомова) або як зобов'язальних (О. В. Долинська, В. І. Цікало) до обстоювання позиції про те, що корпоративні права посідають окреме місце в системі суб'єктивних прав, оскільки їх однозначно не можна віднести ні до речових, ні до зобов'язальних прав (І.В. Спасибо-Фатєєва).

Надалі необхідно розкрити види корпоративних прав. У науковій площині наявні різні підходи до виокремлення видів корпоративних прав. Наприклад, автори науково-практичного коментаря Господарського кодексу України поділяють корпоративні права на такі види: «основні корпоративні права, які регламентовано Господарським кодексом України та загальними законами і якими наділені учасники всіх господарських організацій корпоративного типу; спеціальні корпоративні права, які регламентовано

спеціальними законами і наявність яких залежить від виду виключної діяльності господарської організації корпоративного типу або від її організаційно-правової форми; локальні корпоративні права, які регламентовано установчими документами господарської організації корпоративного типу та які залежать від особливостей відносин між її засновниками (учасниками)».

Поширене виокремлення видів корпоративних прав залежно від об'єкта, щодо якого вони виникають. Більшість учених визнає існування майнових і немайнових корпоративних прав. До майнових прав учасників юридичних осіб корпоративного типу науковці відносять такі: «право на отримання дивідендів; право розпоряджатися акціями або часткою в статутному капіталі шляхом продажу або відчуження іншим способом; право на отримання частини майна у випадку припинення юридичної особи корпоративного типу; право на отримання вартості частки у статутному капіталі при виході учасника з його складу».

Зверніть увагу, що виокремлення вченими, крім майнових, таких видів корпоративних прав, як немайнові, управлінські, організаційні, різняться тільки в частині їх іменування, при цьому їх змістове навантаження однаковим. До немайнових, управлінських, організаційних прав вчені відносять: «право брати участь в управлінні товариством; право вийти в установленому порядку з товариства; право одержувати інформацію про діяльність товариства; право ініціювати перевірку фінансово-господарської діяльності товариства».

Зверніть увагу на класифікацію корпоративних прав залежно від поведінки їхнього носія. Тут виділяють: «права, здійснення яких обумовлено активними діями (право участі в загальних зборах товариства, право ініціювати позачергові загальні збори товариства тощо), та права, здійснення яких обумовлено пасивними діями (право бути обраним до виконавчого органу товариства, право бути повідомленим про можливість реалізації переважного права купівлі-продажу частки (акції) тощо)».

Після ознайомлення з основними способами класифікації корпоративних прав перейдіть до ознайомлення з підставами їх набуття. Усі підстави набуття корпоративних прав поділяють на первинні (первісні) та похідні.

Первинною підставою набуття корпоративних прав є набуття корпоративних прав при створенні юридичної особи корпоративного типу та придбання акцій нової емісії». Умовами виникнення корпоративних прав первісним способом є: «1) державна реєстрація юридичної особи корпоративного типу; 2) формування статутного капіталу, оскільки тільки за умови внесення свого вкладу до цього капіталу можна стверджувати про виникнення корпоративних прав».

Похідним способом корпоративні права виникають унаслідок розпорядження ними, зокрема у випадку укладення договорів купівлі-продажу, міни, дарування або в порядку спадкування. Виникнення корпоративних прав у цей спосіб передбачає їх припинення в іншій особі».

Проаналізуйте такі аспекти, які є визначальними у випадку набуття корпоративних прав похідними способами: «підтвердження відчужувачем належності йому корпоративних прав; факт дотримання відчужувачем переважного права інших учасників у випадку відчуження частки на підставі договору купівлі-продажу; наявність у набувача корпоративних прав у повному товаристві або корпоративних прав повного учасника командитного товариства статусу суб'єкта підприємницької діяльності; відсутність обмежень у реалізації права на відчуження частки, які можуть бути закріплені в локальних актах юридичної особи корпоративного типу».

Зверніть увагу, що законодавство не закріплює особливих вимог до змісту договорів про відчуження корпоративних прав. У доктрині права визначення предмету договору про набуття корпоративних прав є дискусійним. Аналіз законодавства дозволяє дійти висновку, що предметом договору про набуття корпоративних прав є частка у статутному капіталі товариства або акції.

Для повного розкриття теми необхідно дослідити межі здійснення корпоративних прав. «Здійснення корпоративних прав полягає у вчиненні учасником юридичної особи корпоративного типу дій, які передбачені змістом цих прав і спрямовані на задоволення його корпоративних інтересів, що відбуваються відповідно до законодавства, правил локальних актів юридичної особи корпоративного типу». Наприклад, здійсненням корпора-

тивних прав є діяльність учасника в роботі органів управління, вчинення дій, спрямованих на відчуження таких прав тощо.

Проаналізуйте доктринальні способи здійснення корпоративних прав, які розподіляються за різними критеріями, а саме: залежно від суб'єкта, який безпосередньо здійснює корпоративні права (особисті, що передбачають здійснення корпоративних прав їхнім носієм; за посередництвом інших осіб, які передбачають здійснення цих прав представником)); «залежно від правових наслідків, які настають у результаті здійснення корпоративних прав (здійснення корпоративних прав фактичними діями, у результаті чого не виникають, не змінюються та не припиняються права та обов'язки; здійснення корпоративних прав юридичними діями, які мають такі правові наслідки, як виникнення, зміна або припинення прав та обов'язків)); «залежно від виду діяння особи, яка наділена корпоративними правами (здійснення корпоративних прав активними діями; здійснення корпоративних прав пасивними діями)».

Запам'ятайте, що кожне суб'єктивне право має межі свого здійснення, корпоративне право не є винятком. Межі здійснення корпоративних прав можуть бути закріплені в законодавстві, локальних актах, договорі.

Наприклад, межі здійснення права на відчуження корпоративних прав закріплені у Цивільному кодексі України, у Законах України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про акціонерні товариства». «Вони полягають у можливості реалізації цього права лише у випадку дотримання порядку реалізації переважного права учасників або за згодою інших учасників. На законодавчому рівні також закріплені межі здійснення права приймати рішення про виплату дивідендів.

У корпоративному договорі або договорі між акціонерами можуть бути закріплені особливості реалізації права на отримання дивідендів, права на участь у загальних зборах товариства тощо. Від волі та правосвідомості учасника залежить реалізація його права на скликання позачергових загальних зборів» тощо. Зверніть увагу, що межі здійснення корпоративних прав можуть бути визначені у локальних актах корпорації. Так, у статуті товариства можуть бути встановлені обмеження в реалізації права на відчуження частки.

Але вихід за межі здійснення корпоративних прав або порушення у процесі їх здійснення обмежень може бути кваліфіковано як зловживання правом. «При цьому проблеми встановлення факту зловживання правом обумовлені тим, що дефініція «зловживання правом» не визначена в чинному законодавстві, а також недостатньо чітко визначається у правозастосовній практиці».

Зловживання правом є різновидом протиправних дій. Аргументи на користь цієї позиції (зловживання правом є різновидом протиправних дій) впливають зі змісту статті 13 Цивільного кодексу України, яка дає право дійти висновку, що: «зловживання правом виявляється в тому, що особа здійснює свої права із порушенням прав інших осіб та моральних засад суспільства, з наміром завдати шкоди іншій особі або не утримується від дій, вчинення яких порушує права інших осіб, завдає шкоди довіллю або культурній спадщині».

Проаналізуйте ознаки зловживання корпоративними правами, які визначені доктриною: «має вольовий характер та є особливою формою реалізації права; реалізація права здійснюється всупереч його призначенню; у результаті реалізації права порушуються межі здійснення цивільних прав, проте не порушуються межі самого суб'єктивного права; має місце у випадку наділення суб'єкта певним суб'єктивним правом для задоволення свого інтересу; є недобросовісною поведінкою, яка порушує загальні принципи здійснення цивільних прав (принцип справедливості, добросовісності та розумності)».

Розгляньте найбільш поширені способи зловживання корпоративними правами: «ухилення від здійснення або здійснення неналежним чином права на управління товариством, зокрема права на участь у загальних зборах; зловживання правом на інформацію; здійснення контролю за діяльністю товариства, що виявляється в ініціюванні проведення перевірки фінансово-господарської діяльності товариства».

Учасники господарських товариств наділені не тільки правами, але й обов'язками. Юридичним обов'язком є «міра поведінки особи, тобто зумовлена вимогою юридичної норми та забезпечена державним примусом певна поведінка, певні дії, які є гарантією реалізації суб'єктами наданих їм прав». Відзначимо,

що така поведінка може полягати і у здійсненні активних дій, і в утриманні від їх здійснення.

Враховуючи вище зазначене, для розкриття цієї теми доцільно сфокусуватися на особливостях корпоративних обов'язків. Поняття «корпоративний обов'язок» визначають як «міру належної поведінки суб'єкта корпоративних правовідносин, яка реалізується в процесі набуття та здійснення ним корпоративних прав, що забезпечено законодавством чи локальними актами юридичної особи корпоративного типу».

Зауважте, що корпоративні обов'язки встановлюються законом, а додатково можуть встановлюватися статутом чи засновницьким договором, корпоративним договором. Ознайомтесь із конкретними переліками обов'язків учасників товариств, котрі містяться у «Цивільному кодексі України, у Законах України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про акціонерні товариства».

Автори науково-практичного коментаря Господарського кодексу України поділяють «обов'язки учасників господарського товариства на «майнові (внесення вкладів до статутного капіталу товариства або оплата акцій) та немайнові (дотримання положень установчих документів товариства, виконання рішень органів управління товариством)».

Розгляньте поділ корпоративних обов'язків за такими критеріями: «залежно від виду господарського товариства (обов'язки акціонерів, учасників ТОВ/ТДВ, учасників повних товариств, учасників командитних товариств, членів кооперативу, членів фермерського господарства, учасників інших юридичних осіб корпоративного типу)»; «залежно від змісту корпоративних обов'язків (загальні та спеціальні обов'язки)»; «залежно від обсягу належних учаснику корпоративних прав (корпоративні обов'язки міноритарних і мажоритарних учасників)»; «залежно від джерела закріплення (законодавчі, локальні, договірні корпоративні обов'язки)».

Окрему увагу приділіть загальним корпоративним обов'язкам, закріпленим на законодавчому рівні: «обов'язок дотримуватися вимог установчих документів товариства; обов'язок виконувати рішення загальних зборів; обов'язки учасників, які пов'язані з їхньою майновою участю; обов'язок не розголошувати комерційну таємницю про діяльність товариства».

Зверніть увагу на такі спеціальні корпоративні обов'язки, які закріплені на законодавчому рівні за учасниками, залежно від виду корпорації: «обов'язки учасників акціонерів акціонерних товариств (наприклад, обов'язок оплатити акції у повній відповідності з вимогами, які закріплені у статуті акціонерного товариства, та обов'язок, який обумовлений переважним правом акціонерів при додатковій емісії акцій)»; «обов'язки учасників ТОВ/ТДВ (наприклад, обов'язок дотримання переважного права учасника товариства на придбання частки в статутному капіталі товариства)»; «обов'язки учасників повних товариств (наприклад, обов'язок не створювати конкуренцію з товариством чи обов'язок попереджати інших учасників товариства, що створене на визначений строк, про намір вийти зі складу учасників товариства)» та ін.

Локальні обов'язки, окрім законодавства, можуть бути закріплені в договорі між акціонерами або в корпоративному договорі між учасниками ТОВ/ТДВ. Зверніть увагу, що у корпоративному договорі або в договорі між акціонерами товариства допускається закріплення обов'язків учасників або акціонерів реалізовувати або утримуватися від реалізації своїх прав за наявності певних умов. З огляду на правозастосовну практику такими обов'язками можуть бути: «НЕ створювати, НЕ бути або ставати учасником/акціонером компаній та/ або НЕ обіймати посади в органах управління компаній, що займаються діяльністю в тій самій галузі, що і їхнє товариство; НЕ продавати або НЕ відчужувати іншим чином частку в статутному капіталі товариства протягом певного строку без письмової згоди інвестора або до настання певних обставин; придбати або відчужити акції/частки за заздалегідь визначеною ціною або при настанні певних обставин; утримуватись від реалізації переважного права, наприклад, НЕ використовувати це право протягом певного часу; утримуватись від вчинення недобросовісних дій чи бездіяльності, які можуть призвести до нерозумного витрачання майна чи набуття зобов'язань у супереч основним напрямам діяльності чи цілям товариства, затвердженим у статуті чи рішеннях вищого органу; утримуватись від дій, які можуть спричинити майнову шкоду або збитки товариству чи завадити його діловій репутації; сприяти товариству у здійсненні його завдань і цілей та інші».

Наголошуємо на доцільності передбачення в корпоративному договорі або в договорі між акціонерами товариства заходів відповідальності за невиконання або неналежне виконання обов'язків його сторонами. У доктрині наявні пропозиції за невиконання сторонами корпоративного договору своїх обов'язків встановлювати в ньому відповідальність у формі відшкодування збитків або штрафних санкцій, матеріальної компенсації у визначеному розмірі або оперативних дій щодо продажу власної частки у статутному капіталі».

На завершення вивчення цієї теми розгляньте особливості реалізації корпоративних прав і виконання корпоративних обов'язків при укладенні товариствами значних правочинів і правочинів, щодо вчинення яких є заінтересованість. Закони України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та «Про акціонерні товариства» містять такі поняття, як «значні правочини та правочини, щодо вчинення яких є заінтересованість».

У частині 1 статті 44 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» йдеться про те, що: «законом або статутом товариства може встановлюватися особливий порядок надання згоди уповноваженими на те органами товариства на вчинення певних правочинів залежно від вартості предмета правочину чи інших критеріїв (значні правочини)». А у частині 1 статті 106 Закону України «Про акціонерні товариства» встановлено такі критерії визначення значного правочину: «правочин, вчинений акціонерним товариством, є значним, якщо ринкова вартість предмета такого правочину становить 10 і більше відсотків вартості активів товариства, за даними останньої річної фінансової звітності. Статутом акціонерного товариства можуть бути визначені додаткові критерії для віднесення правочину до значного правочину».

У Законах України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та «Про акціонерні товариства» викладено особливі умови укладення значних правочинів. Наприклад, «рішення про надання згоди на вчинення правочину, якщо вартість майна, робіт або послуг, що є предметом такого правочину, перевищує 50 відсотків вартості чистих активів товариства відповідно до останньої затвердженої фінансової звітності, приймаю-

ться виключно загальними зборами учасників, якщо інше не передбачено статутом товариства» (частина 2 статті 44 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»). Щодо акціонерних товариств, то у них рішення про вчинення значних правочинів приймається наглядовою радою або радою директорів («якщо ринкова вартість предмета значного правочину становить від 10 до 25 відсотків вартості активів, за даними останньої річної фінансової звітності товариства»), чи загальними зборами за поданням наглядової ради або ради директорів («якщо ринкова вартість предмета значного правочину перевищує 25 відсотків вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності товариства»).

За змістом частини 1 статті 45 Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» критеріями правочину, щодо якого є заінтересованість, є його укладення товариством з будь-ким із таких осіб: «1) посадовою особою товариства або її афілійованою особою; 2) учасником, який одноосібно або спільно з афілійованими особами володіє часткою, що становить 20 відсотків статутного капіталу товариства, або його афілійованими особами; 3) юридичною особою, в якій будь-яка з осіб, передбачених пунктами 1 і 2 цієї частини, є членом органу товариства; 3-1) особою, яка здійснює функції управління таким товариством (у разі передання їй повноважень виконавчого органу товариства у випадках, передбачених законом); 4) іншою особою, визначеною статутом товариства».

Дослідіть особливості надання згоди на вчинення правочинів, щодо яких є заінтересованість, у товариствах з обмеженою відповідальністю, товариствах з додатковою відповідальністю й акціонерних товариствах. Зауважте, що обмеження для товариств щодо укладення значних правочинів і правочинів, щодо яких є заінтересованість, покликані захистити насамперед корпоративні (майнові) права учасників таких товариств. Однак цей захисний механізм можливо реалізувати винятково за умови належного виконання учасниками товариств своїх корпоративних обов'язків, зокрема, таких: «брати участь в управлінні товариством у порядку, визначеному в установчих документах», «додержуватися установчого документа товариства та виконувати рішення загальних зборів».

Тема 2.2. Майнова основа господарювання юридичних осіб корпоративного типу

Насамперед зверніть увагу, що до «основних правових режимів майна суб'єктів господарювання належать: право власності, право господарського відання та право оперативного управління». До інших «підстав володіння майном належать: інші речові права на чуже майно (право володіння, сервітут, емфітевзис, суперфіцій); володіння майном на підставі договорів (найму, управління майном тощо)».

Основний правовий режим майна єдиний для юридичної особи. Тобто суб'єкт господарювання може володіти майном лише на одному правовому режимі. Поєднання різних основних правових режимів майна для одного суб'єкта господарювання НЕ допускається. Водночас на додаток до єдиного основного правового режиму майна юридична особа може володіти майном як разом, так і окремо на інших правових підставах (речові права на чуже майно, договірні форми володіння майном).

Але визначення «правового режиму майна» в законодавстві України не наведено. Зате у науковій літературі висловлюють різні позиції з цього питання, розглядаючи правовий режим майна як у суб'єктивному, так і об'єктивному розумінні. Так, під «правовим режимом майна суб'єктів господарювання розуміють: «сукупність правових можливостей суб'єктів господарювання щодо володіння, користування та розпорядження належним їм майном» або «установлений правовими засобами порядок і умови придбання (присвоєння) майна, здійснення суб'єктами права повноважень володіння, користування та розпорядження ним, реалізація функцій управління майном, а також правова його охорона».

Проаналізуйте таке визначення поняття: «правовий режим майна – це сукупність правових норм, які врегульовують відносини щодо порядку набуття, здійснення, припинення та захисту права власності, інших речових прав на майно суб'єкта господарювання». Зосередьте свою увагу на тому, що правовий режим майна суб'єкта господарювання певної організаційно-правової форми може бути визначено: імперативно законодавцем або диспозитивно засновниками (учасниками) такої юридичної особи

(в межах визначених законом).

Проаналізуйте особливості правового режиму майна, визначені в законодавстві України щодо господарських товариств, виробничих кооперативів, фермерських господарств, приватних підприємств. Зміст права власності як основного правового режиму майна юридичної особи корпоративного типу розкрито законодавцем у Цивільному кодексі України і Господарському кодексі України. Відповідно до частини 1 статті 316 Цивільного кодексу України «правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб». Юридичній особі корпоративного типу як власникові належать права володіння, користування та розпоряджання своїм майном».

Дослідіть, які органи управління та в який спосіб можуть здійснювати від імені юридичної особи правочини щодо майна. Зосередьтеся на особливостях вчинення юридичною особою значних правочинів та правочинів, щодо вчинення яких є заінтересованість.

Нагадаємо, що, на відміну від права власності, право господарського відання може застосовуватися як основний правовий режим лише для таких юридичних осіб корпоративного типу як приватні підприємства з одним учасником. Також на підставі цього речового права майном володіють державні та комунальні комерційні підприємства.

Частина 1 статті 136 Господарського кодексу України гласить, що «право господарського відання є речовим правом суб'єкта підприємництва, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом), з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами». «Власником майна залишається засновник такого підприємства. Але він лише здійснює контроль за використанням і збереженням належного йому майна, НЕ втручаючись в оперативно-господарську діяльність підприємства».

Порівняйте право господарського відання та право оперативного управління як правові режими майна суб'єктів господарювання. Приділіть увагу й «іншим речовим правам, які передбачені

у статті 395 Цивільного кодексу України, та які можуть: «факультативно набуватися юридичною особою корпоративного типу, а саме: праву володіння; сервітуту; емфітевзису та суперфіцію».

Дослідіть договірні способи набуття юридичною особою корпоративного типу майна у володіння та/або в користування, найбільш поширеними з яких є: «договори найму (оренди), позички, лізингу, управління майном, зберігання, перевезення вантажу, комісії та ін».

У науковій літературі висловлена думка щодо існування корпоративної власності як правового режиму майна юридичної особи корпоративного типу. Зокрема, як відзначає Васильєва В.А. корпоративній власності притаманні загальні ознаки власності, але очевидні особливості цього майна створюють передумови для виокремлення корпоративної власності як окремої субстанції абсолютного права – гібридної власності. Саме ця категорія створена у результаті схрещування і взаємопроникнення різних форм володіння, користування та розпорядження майном (майновими правами) в результаті створення корпорацій – виникнення складних правовідносин, в межах яких відбувається не тільки виникнення нового суб'єкта-власника, але і передача йому у власність майна та виникнення нової майнової субстанції власності – майнових корпоративних прав».

Після цього варто прийти до вивчення поняття «майна» у сфері господарювання. Юридичні особи корпоративного типу володіють майном, яке використовується ними у процесі здійснення господарської діяльності. З визначення господарського товариства, яке наведено у статті 1 Закону України «Про господарські товариства», вбачається обов'язкова наявність статутного капіталу.

Зверніть увагу, що український законодавець установлює імперативну вимогу «мінімального розміру статутного капіталу та необхідність його формування лише в акціонерних товариствах. Щодо інших видів господарських товариств (ТОВ, ТДВ) мінімального розміру статутного капіталу не встановлено. У повних і командитних товариствах складений капітал формується на розсуд засновників».

На стадії створення юридичної особи засновники передають

у власність цій юридичній особі певне майно, яке є внеском засновників до статутного капіталу. Проте у законодавстві України ність речей, а також майнові права й обов'язки», а під річчю розумують «предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права й обов'язки».

Проаналізуйте особливості майнових прав як різновиду майна, а також різновиди речей (рухомих та нерухомих) за законодавством України. Зверніть увагу, що законодавець окремо виділяє підприємство як єдиний майновий комплекс, що використовується для здійснення підприємницької діяльності».

Дослідіть визначення поняття майно, яке наведене у статті 139 Господарського кодексу України: «Майном у цьому Кодексі визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів».

Зверніть увагу на ознаки майна у сфері господарювання, які виділяються в науці: «це сукупність різних речей, якими володіє юридична особа; включає в себе як матеріальні, так нематеріальні активи, які мають вартісне значення; виробляється та/або використовується у діяльності суб'єктів господарювання; відображаються на балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів».

Тепер доцільно розглянути класифікацію майна у сфері господарювання «залежно від економічної форми, якої набуває таке майно у процесі здійснення господарської діяльності». За цим критерієм майно класифікується на: «основні фонди, оборотні засоби, кошти, товари». Проаналізуйте детально кожен із указаних різновидів майна. При цьому зацентуйте увагу на особливостях визначення вартості, переоцінки й амортизації основних фондів. Дослідіть поняття національної валюти та іноземної валюти, що охоплюються поняттям «кошти». З'ясуйте різницю між роботами та послугами, котрі є складовими поняття «товари».

Далі перейдіть до розгляду поняття статутного (складеного) капіталу юридичної особи корпоративного типу, специфіки його

збільшення, чи зменшення. Зверніть увагу, що: «статутний (складений) капітал – це сума вкладів засновників та/або учасників господарського товариства. У виробничому кооперативі для забезпечення статутної діяльності формується пайовий, резервний, неподільний та спеціальний фонди. Зокрема, пайовий фонд є аналогом статутного капіталу». Пайовий фонд – «це майно кооперативу, що формується за рахунок паїв (у тому числі додаткових) членів та асоційованих членів кооперативу». А у фермерському господарстві створюється складений капітал, розмір якого зазначається в установчих документах.

Статутний (складений) капітал формується під час або після створення юридичної корпоративного типу. Наприклад, «у товаристві з обмеженою або додатковою відповідальністю статутний капітал повинен бути сформований протягом шести місяців з дати державної реєстрації товариства, якщо інше не передбачено статутом».

Зверніть увагу, що статутний (складений) капітал потрібний для того, щоб юридична особа могла розпочати господарську діяльність. Тож статутний (складений) капітал виконує функцію стартового капіталу. Він визначає мінімальну кількість майна (грошових коштів), які потрібні товариству (кооперативу, приватному підприємству, фермерському господарству) для початку своєї діяльності та для подальшого функціонування. Додатково до зазначеного вище статутний (складений) капітал призначений мінімально гарантувати інтереси кредиторів.

Розмір статутного капіталу визначається самими учасниками (засновниками). При цьому станом на сьогодні мінімальний розмір статутного капіталу визначений законом лише для акціонерних товариств. Зокрема, в акціонерному товаристві він становить: 200 розмірів мінімальної заробітної плати, виходячи із розміру мінімальної заробітної плати, що діє на день створення (реєстрації) акціонерного товариства». Така позиція законодавця є виправданою, оскільки акціонерне товариство має складну структуру корпоративного управління, працює на основі залучених коштів через випуск акцій.

Запам'ятайте, що статутний (складений) капітал юридичної особи корпоративного типу поділений на частки. Залежно від організаційно-правової форми юридичної особи закон визначає

розмір і вартість цих часток. Так, «статутний капітал акціонерного товариства поділено на чітко визначену кількість часток (акцій) однакової номінальної вартості. Статутний капітал товариств з обмеженою або додатковою відповідальністю та складений капітал повного і командитного товариств поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами. На відміну від акціонерного товариства, ці частки не посвідчуються акціями, а їх розмір може бути будь-який».

Візьміть до уваги, що від статутного (складеного) капіталу слід відрізнити власний капітал, який становить вартість чистих активів юридичної особи.

Статутний (складений) капітал може бути змінено (збільшено або зменшено). Загальні правила зміни статутного (складеного) капіталу, які НЕ поширюються на акціонерні товариства, передбачені у статті 16 Закону України «Про господарські товариства». Зокрема, «товариство має право змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір статутного (складеного) капіталу. Збільшення статутного (складеного) капіталу може бути здійснено лише після внесення повністю всіма учасниками своїх вкладів (оплати акцій), крім випадків, передбачених цим Законом. Зменшення статутного (складеного) капіталу при наявності заперечень кредиторів товариства не допускається».

Зверніть увагу, що статутний (складений) капітал складається з вкладів учасників (засновників) юридичної особи корпоративного типу. Відповідно до статті 13 Закону України «Про господарські товариства», «вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом. Грошова оцінка вкладу учасника господарського товариства здійснюється за згодою учасників товариства, а у випадках, встановлених законом, вона підлягає незалежній експертній перевірці». Винятком із зазначеного правила є «вклад, який вноситься до статутного капіталу акціонерного товариства. Зокрема, ціна майна, що вноситься засновниками акціонерного товариства в рахунок оплати акцій товариства, повинна відповідати ринковій вартості цього майна».

Проаналізуйте специфіку процедури передання до статутного

(складеного) капіталу різних видів майна: грошей, цінних паперів, рухомих та нерухомих речей, майнових прав. Закцентуйте увагу на тому, що внеском до статутного (складеного) капіталу можуть бути не всі майнові права, а лише відчужувані права. Зокрема, до таких прав належать: «майнові права інтелектуальної власності, емфітевзис, суперфіцій (крім права користування земельною ділянкою державної або комунальної власності)» та деякі інші.

Надалі з'ясуйте способи (джерела) формування майна юридичної особи корпоративного типу. Джерела формування майна суб'єктів господарювання визначені у статті 140 Господарського кодексу України. Ними є «грошові та матеріальні внески засновників; доходи від реалізації продукції (робіт, послуг); доходи від цінних паперів; капітальні вкладення та дотації з бюджетів; надходження від продажу (здачі в оренду) майнових об'єктів (комплексів), що належать їм, придбання майна інших суб'єктів; кредити банків та інших кредиторів; безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій і громадян; інші джерела, не заборонені законом». Всі ці джерела формування майна притаманні і юридичним особам корпоративного типу.

Дослідіть окремо кожне із указаних джерел формування статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу. При цьому особливу увагу приділіть відмінностям між поняттями дохід та «прибуток». Так, під поняттям: «дохід юридичної особи розуміють «всі грошові і інші надходження за певний календарний проміжок часу», а під прибутком (чистим прибутком) – позитивну різницю між доходами і витратами (включно з амортизаційними відрахуваннями)». Якщо ця різниця негативна, тобто витрати переважають, то йдеться про збитки, яких зазнала юридична особа корпоративного типу.

Проаналізуйте «класифікацію доходів від цінних паперів на дивіденди (доходи від пайових цінних паперів, зокрема, акцій) та проценти (доходи від боргових цінних паперів)». Розкрийте особливості «акцій як особливого виду емісійних цінних паперів, які дають їх власникам право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів». З'ясуйте особливості:

дохід у вигляді процентів, а саме: облігацій підприємств, казначейських зобов'язань України, ощадних (депозитних) сертифікатів, векселів» та ін.

Зауважте, що юридична особа корпоративного типу може отримати дохід від надання права на використання «об'єктів права інтелектуальної власності (майнові авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки» тощо). Такі доходи, отримані як винагорода за використання або за надання права на використання цих об'єктів, мають назву роялті.

Ще одним джерелом формування майна юридичної особи корпоративного типу є інвестиції (капітальні вкладення). У законодавстві України під інвестиціями розуміють «господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно» (підпункт 14.1.81. пункту 14.1. статті 14 Податкового кодексу України)). Далі перейдіть до вивчення питання «класифікації інвестицій на капітальні, фінансові інвестиції та реінвестиції». Зауважте, що капітальні інвестиції: «передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації», фінансові інвестиції: «передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів», а реінвестиції: «передбачають здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій».

Зверніть увагу, що юридична особа корпоративного типу може отримати і інвестиційний прибуток, тобто: «дохід у вигляді позитивної різниці між доходом, отриманим платником податку від проведення операцій з цінними паперами з урахуванням курсової різниці, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах, і витратами на придбання таких інвестиційних активів».

З'ясуйте особливості дотацій за рахунок бюджетів або Пенсійного фонду України чи інших фондів загальнообов'язкового соціального страхування як джерела формування статутного ка-

піталу юридичної особи корпоративного типу. Такі дотації можуть надаватися юридичній особі для створення нових робочих місць, покриття сплати єдиного соціального внеску для певних категорій працівників, для працевлаштування переселенців тощо.

Надходження від продажу майна або від здачі його в оренду передбачають отримання доходу зазвичай у грошовій формі. Ці господарські операції опосередковуються договорами купівлі-продажу або оренди відповідно. Юридична особа як продавець або орендодавець отримує грошові кошти за відчуження майна або за надання його в користування. Укладення вказаних договорів є протилежною за змістом господарською операцією відносно здійсненню юридичною особою інвестицій (які, навпаки, передбачають витрачання грошових коштів на придбання рухомого, нерухомого майна, корпоративних прав тощо).

Кредити банків і позики від інших кредиторів як джерело формування майна юридичної особи корпоративного типу опосередковує одночасне набуття грошових коштів у власність і боргове зобов'язання такої юридичної особи повернути вказані кошти. За кредитним договором або договором позики юридична особа отримує грошові кошти у власність та може розпоряджатися ними на власний розсуд.

На завершення цієї теми дослідить ще одне джерело формування статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу, яким є безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій і громадян. Зауважте, що це джерело в сьогоденних умовах практично не застосовується. Окрім того, треба зважати на пряму законодавчу заборону щодо укладення договору дарування між підприємницькими товариствами (якими є юридичні особи корпоративного типу). Так, відповідно до статті 720 Цивільного кодексу України, «підприємницькі товариства можуть укладати договір дарування між собою, якщо право здійснювати дарування прямо встановлено установчим документом дарувальника».

Тема 2.3. Інформаційні відносини у корпоративному праві

На початку вивчення цієї теми варто ознайомитись із поняттям «право на інформацію». У науковій доктрині під правом на інформацію розуміють: «право особи вільно одержувати, використовувати, поширювати та зберігати відомості для реалізації своїх прав та законних інтересів». Право на інформацію включає в себе «право на її захист, в тому числі право на обмеження доступу до інформації, спростування недостовірної інформації тощо». Не менш важливим поняттям для цієї теми є поняття «інформація», під якою розуміють «об'єкт інформаційних правовідносин, що становить будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді». Приділить увагу класифікації інформації.

Чинне законодавство не визначає поняття «доступ до інформації». Під ним ми можемо розуміти «можливість реалізувати суб'єктом інформаційних відносин своє право на інформацію».

Тепер перейдіть до більш детального дослідження питання відкритої інформації та доступу до неї. Відкритою є будь-яка інформація, «крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом». Тобто, це та інформація, що знаходиться у вільному доступі і будь-яка особа може реалізовувати щодо неї своє право на інформацію, збирати, зберігати, використовувати та поширювати її. Ознайомтесь із переліком відомостей, котрі не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом. Цей перелік міститься у частині 4 статті 21 Закону України «Про інформацію».

У науці існує поділ відкритої інформації за платністю її поширення на комерційну та некомерційну. Комерційна інформація «поширюється на договірних умовах і є переважно об'єктом купівлі-продажу з метою одержання прибутку. Це інформація у пресі, професійні консультації (юристів, аудиторів тощо)». Некомерційна інформація «характеризується безплатним характером її поширення, для прикладу, це стенди, буклети з інформацією про профілактику захворювань у лікарні».

Підвидом відкритої інформації, відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації», є публічна інфор-

мація. Законодавчо регламентовано, що розпорядники інформації, «зобов'язані надавати публічну інформацію у формі відкритих даних на запит, оприлюднювати і регулярно оновлювати її на єдиному державному вебпорталі відкритих даних і на своїх вебсайтах».

Зауважте, що в корпоративному праві існує ще один вид інформації, яка характерна для біржового права, а саме: регульована інформація. Відповідно до Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» це – «регулярна й особлива інформація про емітента, інсайдерська інформація, інформація про власників голосуючих акцій понад порогові значення пакетів акцій, інша інформація, що підлягає розміщенню в базі даних особи, яка провадить діяльність з оприлюднення регульованої інформації від імені учасників ринків капіталу та професійних учасників організованих товарних ринків, а також розкривається відповідно до вимог цього Закону».

Регульована інформація розкривається у встановленому Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку порядку, шляхом її розміщення: «в загальнодоступній інформаційній базі даних комісії про ринок цінних паперів або через особу, яка провадить діяльність з оприлюднення регульованої інформації від імені учасників фондового ринку; регульована інформація також розкривається шляхом розміщення її на власному вебсайті учасника фондового ринку та її подання до комісії».

Регулярною інформацією про емітента є «річна та проміжна звітна інформація про результати фінансово-господарської діяльності емітента, яка розкривається на ринках капіталу та організованих товарних ринках, у тому числі шляхом подання до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку». Проаналізуйте складові регулярної інформації про емітента, серед яких відомості про: «найменування та місцезнаходження емітента, розмір його статутного капіталу; інформацію про орган управління емітента, його посадових осіб та засновників; інформацію про господарську та фінансову діяльність емітента; інформацію про цінні папери емітента (вид, форма випуску, тип, кількість і наявність публічної пропозиції та/або допуску до торгів на

фондовій біржі; річну фінансову звітність, підтверджену аудитором (аудиторською фірмою); звіт керівництва» та ін.

Зверніть увагу, що річна регулярна інформація про емітента повинна залишатися в публічному доступі на власному вебсайті емітента протягом щонайменше 10 років після її розкриття. Проміжна інформація про емітента складається станом на кінець останнього дня кварталу. Дослідіть відомості, котрі входять до складу проміжної регулярної інформації про емітента.

Ознайомтесь із переліком відомостей, які включаються в річний звіт керівництва. З'ясуйте складові особливої інформації про емітента, якою оперує Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», та проаналізуйте способи її розкриття.

Опісля зазначеного перейдіть до вивчення поняття конфіденційної інформації та доступу до неї. Відповідно до Закону України «Про інформацію», «конфіденційна інформація – це «інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень». У науці під «конфіденційною інформацією розуміють «інформацію, включаючи «ноу-хау», що стосується предмету договорів (контрактів), укладених та/або таких, що укладаються, у ході двостороннього співробітництва, яка має дійсну або потенційну комерційну цінність, через те, що невідома третім особам, до якої немає вільного доступу на законній підставі та власник якої вживає заходів для забезпечення її конфіденційності».

Наголосимо, що «конфіденційна інформація» та «комерційна інформація» різні за своєю суттю поняття. Конфіденційна інформація ширше, родове поняття і охоплює комерційну інформацію. Комерційна інформація – це «інформація технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, що має для особи комерційну цінність, може бути товаром».

Закцентуйте увагу на тому, що для збереження конфіденційності певної інформації корпорація має здійснити: визначення відомостей, що належатимуть до конфіденційної чи комерційної інформації, а тоді – порядок і умови для їх захисту, які можуть бути затверджені окремим актом (положенням, інструкцією) про конфіденційну інформацію юридичної особи. З'ясуйте, які відомості відносять до конфіденційної інформації.

Зверніть особливу увагу на правові, організаційні та технічні засоби, що використовуються для захисту конфіденційної інформації. При цьому запам'ятайте, що правові засоби фіксуються у розроблених положеннях і договорах. Наприклад, положення про конфіденційну інформацію приймається загальними зборами учасників юридичної особи та затверджується її керівником.

Приділіть увагу питанню персональних даних, котрі є складовою конфіденційної інформації. Персональні дані, згідно із Законом України «Про захист персональних даних», визначаються як «відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована». Проаналізуйте, яка інформація може бути віднесена до персональних даних, які існують способи захисту цих даних суб'єктами комерційних правовідносин та яким чином відбувається контроль за додержанням законодавства про захист персональних даних. При цьому візьміть до уваги, що важливим актом міжнародного законодавства щодо захисту персональних даних усіх осіб у межах Європейського Союзу та Європейської економічної зони є «Загальний регламент про захист даних» (англ. General Data Protection Regulation, GDPR; Regulation (EU) 2016/679). Важливо, що Україна взяла на себе зобов'язання привести національне законодавство у відповідність до Регламенту. Це вказано у Плані Уряду з виконання Угоди про Асоціацію з ЄС, а також зумовлено співпрацею юридичних осіб корпоративного типу в Україні та ЄС. Через свій транскордонний характер Регламент обов'язковий для всіх, хто обробляє персональні дані резидентів ЄС.

Регламент уводить таких суб'єктів інформаційних відносин як «контролери, оператори та одержувачі персональних даних». З'ясуйте ці поняття самостійно.

Розкрийте зміст нового і вкрай важливого поняття, запровадженого Регламентом, яким є «право бути забутим» для суб'єкта персональних даних. Зверніть увагу на новелу Регламенту, якою є право на відшкодування та відповідальність. Так, «за невиконання чи порушення виконання Регламенту контролером, оператором чи іншим суб'єктом, з урахуванням правопорушення та завданих збитків, передбачено накладення адміністративного штрафу сумою, яка може сягати навіть до 10 млн. євро або, у випадку

підприємства, до 2% від загального глобального річного обігу за попередній фінансовий рік, залежно від того, яка сума вища».

Після вказаного вище дослідіть поняття службової інформації згідно із Законом України «Про доступ до публічної інформації». У науці під службовою інформацією розуміють «будь-які відомості, які стали відомі особі під час здійснення нею професійної діяльності та щодо яких поширюється режим обмеження доступу». З'ясуйте, які відомості можуть становити службову інформацію. Дослідіть класифікацію службової інформації на внутрішню та зовнішню залежно від того, з яких джерел вона отримана. Так, інформація, що збирається й обертається всередині юридичної особи, є внутрішньою, а та, що надходить із інших джерел, – зовнішньою.

Перейдіть до ознайомлення з поняттям інсайдерської інформації, яке розкривається в Законі України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки». Інсайдерська інформація містить «неоприлюднену інформацію про емітента, його цінні папери або інші фінансові інструменти, що перебувають в обігу на організованому ринку капіталу, у разі якщо оприлюднення такої інформації може істотно вплинути на вартість відповідних фінансових інструментів». Важливо, що введення норми щодо регулювання інсайдерської інформації покликане забезпечити захист інвесторів та ринку цінних паперів у цілому від зловживань, щоб особи, які через свої посадові обов'язки, дізнавшись про нерозголошену інформацію про емітента, не використали її у своїх інтересах чи в інтересах третіх осіб. З'ясуйте, які існують заборони щодо використання інсайдерської інформації та відповідальність за порушення цих заборон.

Важливим питанням у цій темі є поняття таємної інформації та доступу до неї. Закон України «Про доступ до публічної інформації» визначає під таємною інформацією ту, «доступ до якої обмежується відповідно до законодавства, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається інформація, яка містить такі види таємниць як державна, професійна, банківська, розвідувальна, таємниця досудового розслідування та інші...». У науці таємну інформацію поділяють на «державну таємницю; службову таємницю; комерційну таємницю».

Зверніть увагу, що законодавство розмежовує поняття доступ і допуск до державної таємниці. Під доступом мається на увазі «надання повноважною посадовою особою дозволу громадянину на ознайомлення з конкретною секретною інформацією та провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, або ознайомлення з конкретною секретною інформацією та провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, цією посадовою особою відповідно до її службових повноважень. А під допуском – оформлення права громадянина на доступ до секретної інформації». Розкрийте особливості дозвільного порядку провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею.

Але поняття службової таємниці НЕ визначене в Законі України «Про інформацію». А у доктрині інформаційного права службова таємниця розглядається в широкому та у вузькому розумінні, до того ж часто ототожнюється з професійною таємницею. У широкому розумінні службова таємниця розкривається як «відомості, якими володіє особа у зв'язку зі здійсненням нею посадових обов'язків та розголошення яких забороняється. Таке розуміння включає будь-яку таємницю, незалежно від сфери діяльності відповідної особи». Вузьке ж розуміння зводиться до розуміння службової таємниці як «відомостей, якими користуються у процесі та у зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків особи, визначені законом службовими».

З огляду на вузьке розуміння службової таємниці виникає потреба окремо виділити відомості, що стали відомі особі у зв'язку із здійсненням нею професійної діяльності. Так, у Законі України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» вказується, що «професійною таємницею на ринках капіталу й організованих товарних ринках «є інформація про діяльність та/або фінансовий стан клієнта, а також інша інформація (наприклад, про рахунки клієнтів; про операції, проведені на користь чи за дорученням клієнта професійного учасника, про вчиненні клієнтом професійного учасника правочини; про клієнта професійного учасника, крім отриманої з публічних джерел), що стала відомою професійному учаснику ринків капіталу та організованих товарних ринків у процесі обслуговування клієнта при про-

вадженні професійної діяльності на ринках капіталу й організованих товарних ринках і відповідним третім особам».

Існує багато різновидів професійних таємниць. Виділяють, наприклад, «нотаріальну, адвокатську, лікарську, аудиторську, банківську, журналістську таємниці, таємницю сповіді» щодо. Кожна з них має свою певну специфіку, що зумовлена особливостями відомостей, що до неї належать, та характером професійної діяльності особи, якій вона стала відомою. Порядок доступу до неї, спосіб використання та захисту регулюється спеціальним законодавством та внутрішніми положеннями юридичних осіб.

Детальніше зупиніться на вивченні питання банківської таємниці. Банківською таємницею відповідно до законодавства визнається інформація, яка: «стосується діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта і взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку». Проаналізуйте перелік відомостей, що входять до складу банківської таємниці, зокрема: «відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України»; «операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди»; «фінансово-економічний стан клієнтів»; «системи охорони банку та клієнтів» та ін.

Національний банк України видає нормативно-правові акти з питань зберігання, захисту, використання та розкриття інформації, що становить банківську таємницю, та надає роз'яснення щодо застосування таких актів. А банки повинні виробити внутрішні положення, в яких встановити спеціальний порядок ведення діловодства з документами, що містять банківську таємницю.

Дослідіть особливості зобов'язань Національного банку України та банків щодо збереження банківської таємниці, які визначені Законом України «Про банки і банківську діяльність». Зверніть увагу на випадки та порядок розкриття банками банківської таємниці. Для прикладу, банківська інформація розкривається банком за рішенням суду чи державним нотаріальним конторам, приватним нотаріусам (у спадкових справах).

З'ясуйте, які існують види відповідальності за незаконне розголошення банківської таємниці. Потрібно звернути увагу, що

є низка відомостей, які банк зобов'язаний оприлюднювати, а клієнт має право доступу до інформації щодо діяльності банку. Це, зокрема, відомості про: «фінансові показники діяльності банку та його економічний стан; перелік керівників банку та його відокремлених підрозділів, а також фізичних та юридичних осіб, які мають істотну участь у банку; перелік послуг, що надаються банком; ціну банківських послуг» тощо.

Окремо від зазначених видів таємної інформації виділяють відомості, на яких будується вся підприємницька діяльність особи, тобто комерційну таємницю. Комерційною таємницею, відповідно до Цивільного кодексу України, є «інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію». Комерційна таємниця віднесена до об'єктів інтелектуальної власності. Під комерційною таємницею розуміють відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

У практичній діяльності цивільні договори, предметом яких є комерційна таємниця, передбачають, що це «будь-які відомості та (або) дані, які стали відомі контрагенту у зв'язку із або у процесі виконання договору, в тому числі відомості про факт укладення та зміст такого договору, про зміст, вартість та результати виконання договору; відомості, що стосуються сторін, зокрема: зміст діяльності, обсяги грошового обороту, поточні і перспективні плани діяльності, стратегію діяльності, про контрагентів і клієнтів, про способи, засоби та схему управління юридичною особою; відомості, що розкривають показники фінансового плану, майнове становище, баланс, стан банківських рахунків, рівень доходів» та ін.

Варто звернути увагу і на те, що хоча це прямо законодавчо не вказано, та суб'єктом права на комерційну таємницю може бути лише суб'єкт господарювання, адже іншим особам не

притаманно володіти інформацією, що має комерційну цінність. Організаційно-правові заходи щодо збереження секретності комерційної інформації теж характерні лише для суб'єктів господарювання.

З'ясуйте особливості правильної кваліфікації інформації як комерційної, зокрема позиції з цієї проблеми, що висловлені у судовій практиці. Зауважте, що ефективна правова охорона комерційної таємниці не може забезпечуватися конкретними правовими приписами і здійснюється виключно на договірному рівні. Саме умовами конкретного договору можуть бути встановлені способи та умови використання комерційної таємниці, умови та засоби відповідальності у разі порушення встановлених домовленостей.

У контексті охорони комерційної таємниці підприємствам необхідно визначити, які відомості належатимуть до комерційної таємниці, а тоді, встановити порядок доступу до неї та заходи щодо її збереження. Доцільно розробити та прийняти Положення про комерційну таємницю, у якому закріпити права й обов'язки працівників, посадових осіб, що мають доступ чи використовують відповідні відомості, режими доступу тощо.

Проаналізуйте перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України. У цьому переліку, наприклад, указані «інформація за всіма встановленими формами державної звітності; дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів; відомості про чисельність і склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць; документи про сплату податків і обов'язкових платежів» та ін.

Зверніть увагу на те, що у разі доступу працівника підприємства до відомостей, що становлять комерційну таємницю, крім обов'язку не розголошувати їх, його потрібно проінформувати про: «порядок доступу та обробки цих відомостей»; «обмеження, що пов'язані з роботою з ними (наприклад, заборона на копіювання документів, передачу їх через мережу Інтернет тощо)»; «необхідність інформувати керівництво про спроби сторонніх одержати ці відомості»; «відповідальність за порушення

встановленого порядку». Такі зобов'язання можуть закріплюватися у трудовому договорі або ж окремо. Вони чинні протягом дії трудових відносин та протягом встановленого строку після їх припинення (наприклад ще 3 роки). За роботу з комерційною таємницею може встановлюватися доплата.

На завершення проаналізуйте види відповідальності, які існують за порушення зобов'язань з нерозголошення комерційної таємниці.

Тема 2.4. Припинення юридичної особи корпоративного типу

На початку вивчення цієї теми зверніть увагу, що у жодному із нормативних актів України не закріплено визначення поняття припинення юридичної особи», що призводить до різнобічного його трактування як у доктрині корпоративного права, так і на практиці.

Так, у частині 1 статті 104 Цивільного кодексу України припинення юридичної особи окреслюється винятково через форми припинення, а саме зазначається, що «юридична особа припиняється в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або в результаті ліквідації». Дещо інший підхід застосований в Законі України «Про акціонерну товариства», у частині 1 статті 114 якого зазначається, що: «акціонерне товариство припиняється в результаті передання всього свого майна, прав та обов'язків іншим підприємницьким товариствам – правонаступникам (шляхом злиття, приєднання, поділу, перетворення) або в результаті ліквідації.». Ця ж норма фактично дублюється у частині 1 статті 48 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

У доктрині корпоративного права одностайного визначення понять «припинення юридичної особи» та «припинення діяльності юридичної особи» ми також не знайдемо. Тому треба ознайомитися з такими основними підходами до розуміння указаних понять: 1. «Припинення юридичної особи – це припинення її існування як суб'єкта права, а наслідком цього припинення є втрата правоздатності та припинення її діяльності»; 2. «Припинення діяльності юридичної особи є передумовою припинення юридичної особи»; 3. «Припинення юридичної особи не завжди матиме наслідком припинення діяльності. Згідно цієї теорії при реорганізації юридичної особи її діяльність «переходить» до правонаступника».

Візьміть до уваги, що припинення юридичної особи та припинення діяльності юридичної особи не є тотожними, адже не завжди припинення діяльності юридичної особи, пов'язане із припиненням юридичної особи. Припинення юридичної особи є

однією з підстав припинення її діяльності. Поряд з цим підставами для припинення діяльності юридичної особи також можуть бути припинення діяльності: «з власної ініціативи юридичної особи; у разі закінчення строку дії/анулювання ліцензії; на підставі рішення суду у випадках, передбачених чинним законодавством України» (стаття 51 Господарського кодексу України). Для опанування цієї теми детально проаналізуйте зазначені нормативно визначені підстави припинення діяльності юридичної особи.

Серед основних ознак припинення юридичної особи виділяють: «1. Наявність передумов та обставин, що зумовлюють припинення юридичної особи (наприклад, досягнення мети, для якої її створено; прийняття рішення компетентним органом про припинення юридичної особи тощо); 2. Припинення юридичної особи – це процес, який полягає у вчиненні низки юридично значимих дій, які спрямовані на припинення. Припинення – не одномоментна дія, а полягає у здійсненні низки заходів, спрямованих на організацію припинення юридичної особи власне як суб'єкта права; 3. Припинення юридичної особи полягає у припиненні її правоздатності, а, відтак, припиненні її як суб'єкта права, тобто припинення прав та обов'язків даної юридичної особи чи їх перехід до правонаступників; 4. Правовим наслідком припинення юридичної особи є припинення діяльності юридичної особи, оскільки з моменту внесення відомостей про припинення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, юридична особа не зможе здійснювати своєї діяльності».

Запам'ятайте, що формами припинення юридичної особи є: ліквідація (припинення юридична особи без правонаступництва) та реорганізація (припинення юридичної особи з правонаступництвом).

Після цього перейдіть до ознайомлення з підставами, способами та порядком припинення юридичної особи корпоративного типу, які поділяються на добровільні (які виражають волю юридичної особи (її учасників, органів управління) на припинення юридичної особи), та примусові (які не залежать від волі юридичної особи).

Проаналізуйте підстави добровільного припинення юридичної особи корпоративного типу, а саме: «1. Рішення її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами; 2. Рішення її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, у зв'язку із закінченням строку, на який було створено юридичну особу; 3. Рішення її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, у зв'язку із досягненням мети, для якої її створено; 4. рішення її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, в інших випадках, передбачених установчими документами».

З'ясуйте підстави примусового припинення юридичної особи, якими є: «1. Рішення суду про припинення (ліквідацію) юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, за позовом учасника юридичної особи або відповідного органу державної влади; 2. Рішення суду про ліквідацію юридичної особи в інших випадках, встановлених законом, за позовом відповідного органу державної влади; 3. Рішення про реорганізацію (злиття, приєднання, поділ, перетворення) юридичної особи суду або відповідних органів державної влади».

Зверніть увагу, що у чинному законодавстві України не встановлено вичерпного переліку випадків припинення юридичних осіб. Цивільний кодекс України (у всіх редакціях) чітко не окреслював підстави для припинення юридичної особи та відсилав до спеціального законодавства. Вивчаючи цю тему, доцільно ознайомитись із особливостями припинення окремих юридичних осіб, а саме банків, страхових компаній та фермерських господарств. Діяльність і підстави припинення цих суб'єктів права регламентуються спеціальними законами.

Проаналізуйте етапи порядку припинення юридичних осіб, які охоплюють: «1. Прийняття рішення про припинення (ліквідацію чи реорганізацію) юридичної особи; 2. Призначення складу ліквідаційної комісії (при ліквідації) чи комісії з припинення (при реорганізації) та визначення строку заявлення вимог кредитором; 3. Подання рішення про припинення юридичної особи державному реєстратору; 4. Виявлення кредиторів та їх повідомлення

про початок процедури припинення; 5. Реєстрація припинення юридичної особи».

Окрему увагу приділіть перелікам документів, котрі подаються залежно від підстав припинення юридичної особи державному реєстраторові, для проведення державної реєстрації припинення юридичної особи. Запам'ятайте, що юридична особа є припиненою з моменту внесення запису про припинення юридичної особи до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань.

Перейдіть до дослідження питання припинення юридичної особи корпоративного типу з правонаступництвом. Зверніть увагу, що припинення юридичної особи шляхом реорганізації – це форма припинення юридичної особи, яка має наслідком перехід майна, прав та обов'язків припиненої юридичної особи до правонаступника.

Для заглиблення у цю тему проаналізуйте словникові та доктринальні визначення поняття «реорганізація», що застосовується до юридичної особи.

У статті 104 Цивільного кодексу України закріплено такі способи припинення юридичних осіб шляхом реорганізації: злиття, приєднання, поділ, перетворення. При цьому нормами статті 109 даного Кодексу закріплена можливість переходу прав та обов'язків до нової юридичної особи шляхом виділу». Законодавець у статті 104 Цивільного кодексу України зазначив тільки ті способи реорганізації, які пов'язанні з припиненням юридичної особи. Проте саме поняття реорганізація ширше та не обмежується тільки злиттям, приєднанням, поділом, перетворенням, а передбачає також виділ. При цьому виділ на сьогодні не є способом припинення юридичної особи, а навпаки – переходом прав та обов'язків юридичної особи до однієї чи кількох створюваних нових юридичних осіб без припинення попередньої.

Позицію щодо скасування використання поняття «реорганізації» тільки як форми припинення юридичної особи підтримали розробники Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». У цьому Законі закріплено дві форми припинення: «ліквідація та передання всього свого майна, всіх

прав та обов'язків іншим господарським товариствам – правонаступникам шляхом злиття, приєднання, поділу, перетворення (частина 1 статті 48 Закону)».

Проаналізуйте такі ознаки припинення юридичної особи шляхом реорганізації: «1) права й обов'язки від юридичної(-их) особи(-ів) - правопередника(-ів) переходять до юридичної(-их) особи(-ів) - правонаступника(-ів); 2) припиняється юридична(-і) особа(-и) правопередник(-и) та створюється одна чи декілька нових юридичних осіб; 3) при проведенні реорганізації може відбуватися зміна майнового становища юридичної особи- правонаступника, яка полягає у зменшенні або збільшенні обсягу капіталу, що переходить у порядку правонаступництва та/або зміна суб'єктного складу (учасників), що залежить від порядку та форми проведення реорганізації».

Для успішного освоєння цієї теми приділіть увагу аналізу способів припинення юридичної особи шляхом реорганізації, першим серед яких є злиття. Під злиттям належить розуміти реорганізацію юридичних осіб, під час якої права й обов'язки кожної з них переходять до новоствореної юридичної особи відповідно до передавального акта, а юридичні особи-правопередники припиняються». Розрізняють такі основні форми і джерела фінансування злиття (поглинань): «а) грошовими коштами; б) шляхом використання цінних паперів (простих акцій, облігацій, привілейованих акцій тощо); в) за рахунок запозичених коштів та г) змішане або комбіноване фінансування».

Залежно від структурних змін, що відбуваються з учасниками злиття, у зарубіжній науці розрізняють статутне, підлегле і зворотне підлегле злиття. Статутним є злиття, коли об'єднуються статутні капітали його учасників. Цей спосіб злиття також називають злиттям форм – об'єднанням, у результаті якого товариства припиняються як юридичні особи. Підлегле злиття – внаслідок якого учасник злиття перетворюється на дочірнє підприємство або філію ініціатора злиття. Зворотне підлегле злиття передбачає злиття дочірньої компанії ініціатора злиття з іншим учасником злиття.

А в Україні злиття юридичних осіб допускається за умови дотримання вимог щодо концентрації. У випадку концентрації,

вимоги до якої встановлюються статтями 22 та 24 Закону України волю Антимонопольного комітету України на злиття. Доцільно вивчити такі етапи злиття за законодавством України: «1) Прийняття рішення про злиття; 2) Повідомлення державного реєстратора про припинення юридичної особи; 3) Заявлення вимог кредитором в межах строку, зазначеного в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; 4) Складення та затвердження передавального акта; 5) Державна реєстрація новоствореної юридичної особи».

Другим способом припинення юридичної особи шляхом реорганізації є приєднання. При приєднанні одного або кількох суб'єктів господарювання до іншого суб'єкта господарювання до останнього переходять усі майнові права й обов'язки приєднаних суб'єктів господарювання. «Приєднання юридичної особи здійснюється за рішенням його учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, а у випадках, передбачених законом, – за рішенням суду або відповідних органів державної влади». Порядок приєднання фактично аналогічний із порядком злиття юридичних осіб з тією відмінністю, що при приєднанні не створюється нова юридична особа, а юридична особа приєднується до діючої юридичної особи, яка й виступатиме її правонаступником.

Запам'ятайте особливість приєднання товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю, за якою частки учасників у статутному капіталі товариства, що припиняється внаслідок приєднання, конвертуються в частки учасників у статутному капіталі товариства- правонаступника із збереженням співвідношення між частками учасників, яке було в товаристві, що припинилося, у межах сукупної частки таких учасників у статутному капіталі товариства- правонаступника («частина 3 статті 54 Закону України Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»). До приєднання застосовуються ті ж самі вимоги щодо концентрації, що й при злитті юридичних осіб.

Третім способом припинення юридичної особи шляхом реорганізації є перетворення. Відповідно до цивільного законодавства

України, «...перетворенням юридичної особи є зміна її організаційно-правової форми. У разі перетворення до нової юридичної особи переходять усе майно, усі права й обов'язки попередньої юридичної особи». Візьміть до уваги, що з набранням чинності Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» з 17 червня 2018 року, стало можливо створювати товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю з необмеженою кількістю учасників. Положеннями статті 4 Закону знято будь-які обмеження щодо кількості учасників таких товариств. У зв'язку з чим збільшилася кількість перетворень акціонерних товариств у товариства з обмеженою відповідальністю.

Найбільш актуальне сьогодні питання перетворення акціонерного товариства в товариство з обмеженою відповідальністю, тому доцільний аналіз процедури саме такого варіанта перетворення. Перетворення акціонерного товариства в товариство з обмеженою відповідальністю здійснюється в 11 основних етапів, перелік яких міститься у статті 134 Закону України «Про акціонерні товариства». Ознайомтесь із цими етапами.

Четвертим способом припинення юридичної особи шляхом реорганізації є поділ. Під час «поділу усі майнові права і обов'язки юридичної особи-правопопередника переходять за розподільчим балансом у відповідних частках до кожного з нових суб'єктів господарювання, що утворені внаслідок цього поділу».

Наголосимо, що поділ може бути добровільним чи примусовим. Добровільний поділ здійснюється за рішенням учасників товариства. А примусовий поділ може здійснюватися за рішенням суду чи органу державної влади. Зокрема, в законодавстві про захист економічної конкуренції зазначено, що «за результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції органи Антимонопольного комітету України приймають рішення, в тому числі про ... примусовий поділ суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку».

Особливістю реорганізації шляхом поділу є те, що «юридична особа – правонаступник, яка утворилася внаслідок поділу, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи, що припинилася, які згідно з розподільчим балансом пе-

рейшли до іншої юридичної особи- правонаступника. Якщо юридичних осіб- правонаступників, які утворилися внаслідок поділу, більше двох, таку субсидіарну відповідальність вони несуть солідарно». Враховуючи наведене, можна констатувати, що процедура поділу подібна до інших форм припинення юридичної особи шляхом реорганізації за винятком того, що при поділі створюються дві нові юридичні особи, до яких на підставі розподільчого балансу переходять права й обов'язки правопередника.

Опанування цієї теми було би неповним без з'ясування особливостей припинення юридичної особи корпоративного типу без правонаступництва. Запам'ятайте, що ліквідація юридичної особи – це форма припинення юридичної особи без переходу прав та обов'язків до правонаступників. Вона може бути добровільною або примусовою. Добровільна ліквідація, як і реорганізація, здійснюється за рішенням учасників товариства, примусова – за рішенням суду.

Приділіть увагу аналізу трьох способів ліквідації юридичної особи: «1) за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, в тому числі у зв'язку із закінченням строку, на який було створено юридичну особу, досягненням мети, для якої її створено, а також в інших випадках, передбачених установчими документами; 2) за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, за позовом учасника юридичної особи або відповідного органу державної влади; 3) за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи в інших випадках, встановлених законом, за позовом відповідного органу державної влади». У будь-якому випадку, незалежно від способів ліквідації, остання вважатиметься завершеною тільки з моменту внесення відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань про припинення юридичної особи (а не з моменту прийняття рішення про ліквідацію).

Наприкінці вивчення цієї теми необхідно вивчити питання припинення юридичної особи у процедурі банкрутства. Зауважте, що «банкрутство – це «визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування

ліквідаційної процедури». Суб'єктами банкрутства не можуть бути відокремлені структурні підрозділи юридичної особи (філії, представництва, відділення тощо).

Керівні органи юридичної особи зобов'язанні запобігати банкрутству юридичної особи, про що наголошується в «частині 1 та 2 статті 211 Господарського кодексу України». Верховною Радою України 18 жовтня 2018 року прийнято Кодекс України з процедур банкрутства, який введений в дію з 21 жовтня 2019 року. Кодекс запроваджує процедуру банкрутства не тільки для юридичних, а й для фізичних осіб-підприємців. Зверніть увагу, що «суб'єктом банкрутства може бути лише суб'єкт підприємницької діяльності. Не можуть бути визнані банкрутом казенні підприємства».

Згідно з Кодексом України з процедур банкрутства, із заявою про відкриття у справі про банкрутство юридичної особи вправі звернутися як кредитор, так і боржник. Відповідно до статті 6 Кодексу України з процедур банкрутства, до боржника-юридичної особи застосовуються такі судові процедури: розпорядження майном боржника; санація боржника; ліквідація банкрута». Доцільно ознайомитися із суб'єктним складом та основними етапами провадження у справах про банкрутство.

Позитивним для захисту прав кредиторів у Кодексі України з процедур банкрутства є можливість визнання недійсними правочинів, що вчинені після відкриття провадження у справі або протягом трьох років, що передували відкриттю провадження. Ця норма фактично унеможливила доведення юридичних осіб до банкрутства та розширила можливості для захисту своїх прав кредиторами.

Якщо під час процедури розпорядження майном боржника особи є можливість відновити нормальну діяльність юридичної особи, то ухвалою господарського суду вводиться процедура санації. Тож варто проаналізувати її особливості. Якщо ж відновити юридичну особу немає можливості, то господарський суд ухвалює постанову про визнання боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру. Суд визначає строк, протягом якого ліквідатор зобов'язаний здійснити ліквідацію боржника, який не може перевищувати 12 місяців.

Тема 2.5. Захист корпоративних прав

Розпочати ознайомлення з цією темою доцільно із розкриття поняття «захист корпоративних прав». Під ним розуміють «комплекс заходів матеріального та процесуального характеру, що включають форми, способи, засоби, які самостійно обираються до застосування особою, права та інтереси якої порушені, та застосовуються для забезпечення таких прав».

У цій темі потрібно детальніше розглянути всі елементи захисту корпоративних прав. Так, під «формою захисту прав» у теорії права вважають: «зовнішнє вираження його змісту, яке пов'язується з особою, що уповноважена забезпечувати такий захист». Розрізняють дві основні форми захисту корпоративних прав – юрисдикційну та неюрисдикційну. Юрисдикційна форма передбачає «здійснення захисту за допомогою діяльності уповноважених державою компетентних органів (судових органів, органів державної виконавчої влади тощо) відповідно до їхньої компетенції та порядку діяльності». За загальним правилом юрисдикційна форма захисту прав може бути реалізована в судовому й позасудовому порядку. Так, у позасудовому порядку законодавством запроваджена можливість захисту корпоративних прав акціонерів Національною комісією з цінних паперів і фондових ринків. А захист корпоративних прав у судовому порядку здійснюється господарськими судами та регламентований нормами Господарського процесуального кодексу України.

Проаналізуйте основні типи спорів, які виникають у корпоративних відносинах та пов'язані з «визнанням недійсними рішень загальних зборів товариств, визнанням недійсними договорів купівлі-продажу майна господарського товариства, укладених на підставі рішень загальних зборів товариств, визначенням розміру та стягненням вартості частки у статутному капіталі товариства, переведенням на них прав та обов'язків покупця акцій у зв'язку з порушенням їхнього переважного права на придбання акцій (частки), що продаються іншими акціонерами (учасниками) товариства» тощо.

Приділіть увагу переліку необхідних дій для захисту корпоративних прав у судовому порядку, серед яких: «підготовка

позовної заяви з урахуванням вимог Господарського процесуального кодексу України; підготовка та належне засвідчення копій документів, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги; сплата судового збору; відправка відповідачу та іншим учасникам справи підготовлених копій позовної заяви і доданих до неї документів; подання до господарського суду позовної заяви разом із доказами; участь у підготовчих і судових засіданнях у справі, активне сприяння суду у встановленні істини у справі, реалізація при цьому своїх процесуальних прав і виконання процесуальних обов'язків; отримання рішення по суті справи».

У рамках неюрисдикційної форми захисту здійснюється самозахист і застосовується медіація. Під самозахистом корпоративних прав розуміють: «самостійне вчинення дій щодо захисту своїх прав, тобто без звернення до суду або будь-яких інших юрисдикційних органів». Такі дії мають бути здійснені в рамках чинного законодавства та відповідати моральним засадам суспільства. Підставою для самозахисту є порушення прав і законних інтересів суб'єкта корпоративних прав або реальна загроза їх порушення. Самозахистом за певних обставин можна визнати такі дії учасників товариств: «вимогу акціонера щодо здійснення обов'язкового викупу акціонерним товариством його акцій; ініціювання проведення позачергових загальних зборів товариства; вимогу провести аудит фінансової звітності товариства».

Наступною формою неюрисдикційного захисту корпоративних прав є медіація. На законодавчому рівні особливості здійснення медіації врегульовані Законом України «Про медіацію», відповідно до якого: «медіація – позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів». Зверніть увагу на виділені в науці особливості процедура медіації, серед яких: «учасники спору беруть участь у переговорах на добровільних засадах»; «під час проведення переговорів (медіації) учасники спору самостійно доходять згоди про прийняття взаємоприйняттого рішення, а дії медіатора тільки сприяють цьому»; «медіація відбувається в атмосфері, яка виключає емоційне напруження та сприятливо впливає на процес спілкування»;

«сторони самостійно за взаємною згодою обирають медіатора, строки, порядок проведення переговорів»; «процедура медіації є конфіденційною»; «сторони та медіатор наділені широкими можливостями у виборі варіантів вирішення спору»; «медіатор у процесі медіації не має владних повноважень»; «прийнятий за результатами медіації документ має відповідати законодавству та моральним засадам, при цьому він не має офіційного значення».

Застосування медіації як способу вирішення корпоративних спорів здатне забезпечити скорочення строків вирішення спорів, заощадження фінансових ресурсів учасників спору, гнучкість процедури вирішення спору тощо.

У рамках розкриття правових аспектів захисту корпоративних прав важливе значення мають способи захисту, якими визнаються: «закріплені законом або договором і забезпечені державним примусом заходи, за допомогою застосування яких відбувається відновлення (визнання) порушеного (оспорюваного) права, припинення порушення і вплив на правопорушника».

Закцентуйте увагу на тому, що способи захисту корпоративних прав поділяються на загальні та спеціальні. Загальні способи захисту прав суб'єктів господарювання визначаються статтею 20 Господарського кодексу України та статтею 16 Цивільного кодексу України. Вони визначають: «визнання наявності або відсутності прав»; «визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування»; «визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом»; «відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання»; «відшкодування збитків»; «застосування штрафних санкцій»; «застосування оперативно-господарських санкцій» та ін.

Спеціальні способи захисту корпоративних прав визначаються специфікою корпоративних правовідносин, зокрема характером неправомірних дій, та об'єктом захисту. Серед спеціальних способів захисту корпоративних прав виділяють такі: «визнання недійсним рішення вищого органу управління юридичної особи корпоративного типу, як правило, рішення загальних зборів товариства»; «переведення на учасника прав та обов'язків покупця частки (її частини) у зв'язку з порушенням їхнього переважного

права на купівлю»; «визначення розміру та стягнення вартості частки у статутному капіталі товариства учасника, який вийшов з його складу»; «стягнення заборгованості з виплати оголошених дивідендів». Проте наведений перелік спеціальних способів захисту корпоративних прав не є вичерпним. Вибір того чи іншого способу захисту залежить від способу порушення права. Для забезпечення більш ефективного захисту прав можливе поєднання кількох способів захисту.

Надалі необхідно дослідити питання засобів захисту корпоративних прав, під якими розуміють: «процесуальні прийоми, за допомогою яких забезпечується застосування способів захисту». У науковій доктрині до засобів захисту прав відносять: «1) засоби, які характерні для захисту в судовому порядку (позовна заява, скарга, клопотання, судові акти, судові накази тощо); 2) засоби, які характерні для адміністративної форми захисту прав (скарга, заява, виконавчий напис нотаріуса, рішення органів державної влади й органів місцевого самоврядування, що приймаються за результатами розгляду звернень громадян); 3) засоби, які підлягають застосуванню у випадку самозахисту (притримання майна, заява про відмову виконання обов'язку тощо (О. Бігняк)».

Завершуючи розгляд питання про захист корпоративних прав, важливо наголосити, що після використання всіх національних можливостей правового захисту корпоративних прав учасники юридичних осіб корпоративного типу мають право звертатися за захистом своїх прав та інтересів до міжнародних судових установ чи органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Основне місце серед таких органів належить Європейському суду з прав людини.

Європейський суд з прав людини розглядає справи не по суті, а на предмет дотримання державами-учасниками положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод під час розгляду відповідних справ національними судами. Більшість випадків захисту корпоративних прав пов'язана з майновими правами, які підпадають під захист у Європейському суді з прав людини відповідно до «Протоколу №1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод», яким гарантовано кожній фізичній або юридичній особі мирно володіти своїм майном.

А згідно з практикою Європейського суду з прав людини корпоративні права в їхньому широкому розумінні належать до економічних активів і можуть розглядатися як майно.

Після вивчення першого питання теми доцільно розглянути поняття корпоративних інтересів, їх види й особливості конфлікту корпоративних інтересів. Усі засновники (учасники) юридичних осіб корпоративного типу мають інтереси. У правовій доктрині «інтерес» розглядають як «об’єктивну, суб’єктивну й об’єктивно-суб’єктивну категорію». Об’єктивність інтересу «визначається його незалежністю від волевиявлення та правосвідомості учасника корпоративних відносин»; суб’єктивність інтересу «обумовлена можливістю його усвідомлення та прагнення до задоволення в процесі здійснення корпоративних прав».

Самостійно з’ясуйте, у яких нормах корпоративного законодавства існують згадки про інтереси товариств та їх учасників, акціонерів. Зауважте, що у правовому полі визначення категорії «інтерес» надано в Рішенні Конституційного суду України від 1 грудня 2004 року № 18-рп/2004, де зазначено, що:» поняття «охоронюваний законом інтерес», що вживається в законах України «в логічно-смысловому зв’язку з поняттям «право», треба розуміти як намагання користуватися визначеним матеріальним та/або нематеріальним благом». Таке трактування категорії «інтерес» з певним уточненням вбачається можливим застосовувати до корпоративного інтересу.

З’ясуйте, які існують інтереси, у реалізації яких зацікавлені учасники корпоративних відносин. У науці під корпоративним інтересом розуміють: «збільшення фінансових показників господарської діяльності корпорації та її майнової бази, формування стабільних зв’язків з контрагентами» (О.М. Вінник).

Проте корпоративні інтереси учасників корпоративних відносин можуть і не збігатись. Так, «інтереси міноритарних акціонерів полягають в отриманні дивідендів і повної та достовірної інформації про діяльність товариства», а «інтереси мажоритарних акціонерів – у перспективному управлінні товариством, його прибутковості та отриманні міцних позицій на внутрішньому і світових ринках тощо».

Заслужують на увагу види корпоративних інтересів, до

яких у науковців є різні підходи. Наприклад, корпоративні інтереси поділяють за двома критеріями: «залежно від моменту виникнення корпоративних правовідносин (інтереси, які виникають у процесі створення товариства; інтереси, які виникають у процесі діяльності товариства; інтереси, які виникають під час припинення товариства); залежно від носія корпоративного інтересу (загальні (інтерес юридичної особи корпоративного типу) та індивідуальні (інтереси акціонера або учасників))».

Дослідження конфлікту корпоративних інтересів варто почати із звернення до норм чинного законодавства про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю, відповідно до якого конфліктом інтересів є: «конфлікт між власними інтересами посадової особи або її афілійованих осіб та її обов'язком діяти належним чином в інтересах товариства». Та для запобігання конфлікту інтересів законодавець закріплює певні заходи, зокрема: «обов'язок особи, яка обирається на посаду, подати товариству перелік своїх афілійованих осіб; обов'язок посадових осіб не розголошувати інформацію, що стала їм відома у зв'язку з виконанням ними посадових обов'язків та становить комерційну таємницю товариства чи є конфіденційною» тощо.

Зверніть увагу на те, корпоративний конфлікт (конфлікт інтересів) може мати місце між «товариством» і «акціонерами або учасниками такого товариства», між «акціонерами або учасниками товариства». При цьому акціонери або учасники товариства можуть одночасно бути посадовими особами товариства.

Дослідіть способи припинення корпоративного конфлікту, зокрема такі: «відновлення порушеного права чи законного інтересу однієї зі сторін конфлікту шляхом: а) відмови одного з учасників конфлікту від вчинення дій, що обумовили його виникнення; б) медіації; в) досягнення суб'єктами конфлікту домовленості шляхом взаємних поступок; відкладення вирішення конфлікту на визначений строк або до настання певних обставин (наприклад, до прийняття загальними зборами товариства рішення щодо конкретного питання); усунення причин його виникнення».

Детальніше з'ясуйте поняття конфлікту як суспільного феномену, під яким у суспільних науках розуміють: «якість взаємодії

між людьми, що виражається в протиборстві сторін заради досягнення своїх інтересів і цілей».

Ознайомтесь із підходами науковців до трактування корпоративного конфлікту. В одному з підходів під ним розуміють «суперечку, що зароджується і розвивається всередині корпорації». Інший підхід передбачає, що під корпоративним конфліктом належить розуміти «розбіжності та суперечки, що виникають між акціонерами товариства, акціонерами та менеджментом товариства, інвестором (потенційним акціонером) і товариством, які призводять або можуть призвести до одного з таких наслідків: порушення норм чинного законодавства, статуту чи внутрішніх документів товариства, прав акціонера або групи акціонерів; позови до товариства, його органів управління або по суті прийнятих ними рішень; дострокове припинення повноважень діючих органів управління; суттєві зміни в складі акціонерів».

Ознайомтесь із поділом корпоративних конфліктів за їх суб'єктним складом (внутрішньокорпоративні конфлікти та зовнішні конфлікти). Корпоративні конфлікти також можна поділити на антагоністичні і компромісні, відкриті і приховані. Виділяють такі класи корпоративних конфліктів залежно від інтересів сторін, що конфліктують: «значущі міноритарні акціонери (акціонер) – мажоритарний акціонер», «акціонери проти менеджменту»; «всі проти всіх», «протистояння адміністрації і трудового колективу акціонерного товариства».

На завершення розгляду цієї теми приділіть увагу вивченню особливостей національних корпоративних конфліктів. Характер суперечливості інтересів суб'єктів корпоративної власності дозволяє виділити ряд особливостей національних корпоративних конфліктів. Тому варто детально проаналізувати особливості національних корпоративних конфліктів у таких сферах: «незловмисне порушення вимог формальних інститутів»; «поглинання, які обумовлюють конфлікти в процесі встановлення контролю групами акціонерів (стороннього інвестора) над підприємством»; «конфлікти з приводу дивідендів»; «конфлікти з менеджерами»; «недобросовісна конкуренція з метою поглинання підприємства-конкурента для розширення ринків збуту і зон впливу»; «практика грінмейлу»; «протиріччя в законодавстві»; «рейдерство».

Зверніть увагу, що в Україні «найсерйозніші корпоративні конфлікти розгортаються навколо перерозподілу часток у статутному капіталі акціонерних товариств». Це відбувається такими способами: «зміна структури капіталу здійснюється на користь окремих акціонерів за рахунок надання їм переважного права придбання додаткових емісій акцій, чого паралельно позбавляється інша група акціонерів»; «перерозподіл статутного капіталу через придбання емісії у розмірах, що не відповідають частці покупця у статутному капіталі акціонерного товариства»; «шляхом зменшення частки пересічних акціонерів».

Майте на увазі, що багато корпоративних конфліктів в Україні відбуваються у намаганні «забезпечити максимально можливий ступінь контролю в органах управління компанією». Також поширені корпоративні конфлікти через уникнення прийняття рішень щодо товариства чи затягування процедури його прийняття. Найчастіше часто вживаним інструментом вказаного корпоративного конфлікту є ігнорування учасниками загальних зборів з метою їх зриву. Закцентуйте увагу на тому, що ще одним джерелом корпоративного конфлікту в Україні є проведення реструктуризації корпорації, «яке супроводжується цілковитим знеціненням вартості акцій однієї групи акціонерів і встановленням контролю над бізнесом з боку другої».

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 №1618-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436- IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.2001 № 1798-XII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
6. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 №2597-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>
7. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII із втратою чинності окремих положень від 06.02.2018 р. із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/page>
8. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. №2465-IX із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
9. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
10. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973- IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
11. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.03.2003 № 755 IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних

товариствах: Закон України від 23.03.2017 № 1983-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1983-19>

13. Про Загальнодержавну Програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС: Закон України від 18.03.2004 №1629-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів: Закон України від 23.03.2017 №1984-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1984-19>

15. Про внесення змін до деяких нормативних актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу: Закон України від 01.08.2016 № 1206-18 із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1206-18>

16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів: Закон України від 16.11.2017 № 2210-VIII. із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-19>

17. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

18. Про депозитарну систему України: Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>

19. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 5.07.2012 р. № 5080 VI із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>

20. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 № 1255-IV із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15>

21. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>

22. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 № 2654 – XII із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>

23. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III із змін. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

24. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 із тлумаченням від 11.07.2013

/ Верховна Рада України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-вр>

25. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22 березня 2012 року № 4618-VI із змін. / Верховна Рада України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

26. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 № 185-V/ Верховна Рада України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16>

27. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 № 5007-VI / Верховна Рада України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>

28. Про деякі питання дерегуляції господарської діяльності: Постанова від 27 березня 2019 р. № 367 із змін. / Кабінет Міністрів України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367-2019-%D0%BF#n37>

29. Положення НКЦПФР Про провадження депозитарної діяльності: Положення від 23.04 2013 р. № 735 із змін. / НКЦПФР. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1084-13>

30. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ від 22.02.2012 № 282/20595 із змін. / Міністерство юстиції України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

Судова практика

1. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 02.05.2018 р. у справі №911/190/17. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA014418

2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05.12.2018 р. у справі № 203/2501/15-ц. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA014418

3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 28.11.2018 р. у справі №562/304/17. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA014418

4. Постанова Верховного Суду від 27.05.2020 у справі № 813/1232/18. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/218151_korporativn-spori-suddya-visvtlila-deyak-pitannya-yurisdiktsynost

5. Постанова Верховного Суду від 09.09.2020 у справі №260/91/19. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/218151_korporativn-spori-suddya-visvtlila-deyak-pitannya-yurisdiktsynost

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

U

R

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101519210>

HYPERLINK "http://reyestr.court.gov.ua/Review/94227040"

[h](#)

[t](#)

[t](#)

[p](#)

[:](#)

[/](#)

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/94362334>

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

р. у справі № 910/10444/20

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

останова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від

33. ОГЛЯД за результатами вивчення практики розгляду справ щодо корпоративних спорів та корпоративних прав Верховним Судом. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.01.2021 по 31.12.2021/ Відпов. за вип.: судова палата для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС. Київ, 2022. 245 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Oglyad_korpor_spor_2021.pdf

34. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду від 24.02.2023 у справі № 334/3022/18. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/109176616?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03&ga=2.1203879

35. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 23.01.2023 у справі № 766/23789/19. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/218151_korporativn-spori-suddya-visvtilila-deyak-pitannya-yurisdiktsynost

36. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду від 16.02.2023 у справі № 686/32122/19. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/218151_korporativn-spori-suddya-visvtilila-deyak-pitannya-yurisdiktsynost

37. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 15.02.2023 у справі № 910/8343/21. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/218151_korporativn-spori-suddya-visvtilila-deyak-pitannya-yurisdiktsynost

Література Базова

1. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів / А. В. Нижний, М. П. Ходаківський, Г. В. Юровська. / Під редакцією А. В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с.
2. Захист корпоративних прав: проблеми теорії та практики [Текст]: монографія / О. В. Бігняк.; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса: Вид-во «Юридична література», 2018. 408с.
3. Махінчук В. М. Субсидіарна відповідальність кінцевих бенефіціарних власників (засновників, учасників, акціонерів) і посадових осіб за зобов'язаннями юридичної особи – боржника: проблеми теорії і практики реалізації доктрини зняття корпоративної вуалі: монографія. Київ: Юрінком Інтер. 2020. 280 с.
4. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Васильєва, В. В. Луць, Л. В. Сіщук [та ін.]; за заг. ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2018. 616 с.
5. Корпоративні правовідносини: монографія / Жорнокуй Ю.М., Сліпченко С.О., Жорнокуй В.Г. Х.: Вид-во ECUS. 2021. 248 с.
6. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Гарагонич, С.М. Грудницька, Л.М. Дорошенко та ін.; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К.: Видавн. Дім «Артек», 2018. 400 с.
7. Корпоративне право: підручник / О. С. Яворська, І. І. Шпуганич, Л. Л. Тарасенко, М. О. Суханов, Ю. А. Самагальська, В. М. Мартин, Ю. О. Гладько. За заг. ред. проф. О. С. Яворської. Л., 2020. 649 с.
8. Корпоративне право крізь призму судової практики: монографія / за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х.: ECUS, 2021. 512 с.
9. Корпоративне право (в схемах та таблицях): посіб. для підгот. до іспиту / О. М. Давидюк, Т. І. Швидка. Вид. 2-ге, змін. та допов. Харків: Право, 2022. 110 с.
10. Корпоративне право Європейського Союзу: підручник / О. В. Кологойда, О. В. Гарагонич, Л. М. Дорошенко. Київ: Видавництво Ліра-К., 2023. 392 с.
11. Корпоративні спори. Актуальне законодавство та судова практика / С. В. Петков, Д. В. Журавльов, О. Ю. Дрозд, В. Г. Дрозд. К. : ЦУЛ, 2021. 474 с.
12. Корпоративні спори: коментар судової практики / [І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Крат, Н. Ю. Філатова та ін.]; за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Право, 2018. 288 с.

13. Корпоративні спори: правові позиції Верховного Суду та коментарі науковців / [І.В. Спасибо-Фатєєва, Г.О. Вронська]; за заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Х: Вид-во ЕКУС, 2019. 280 с.

14. Спасибо-Фатєєва І. В. Право власності. Способи захисту крізь призму судової практики: монографія. Х: Видав-во: Екус, 2023. 616 с.

15. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: практичний посібник / Д. В. Журавльов, К. І. Чижмарь, К. А. Бабенко, В. І. Журавель, О. В. Продивус. Вид-во «Центр учб. літератури». 2019. 152 с.

16. Хоменко В. О. Припинення господарських товариств у цивільному праві України: монографія / В. О. Хоменко. Харків: Право, 2019. 256 с.

17. Цікало В. І. Засада пропорційності здійснення корпоративних прав: монографія. Львів: ЛНУ імені І. Франка. 2022. 588 с.

18. Шумейко І. П. Адміністративно-правова протидія порушенням корпоративних прав в Україні: монографія. Вид-во: Видавничий дім «Гельветика». 2020. 190 с.

Допоміжна

1. Ватраль М., Оверко Г. Управління товариством з обмеженою відповідальністю // Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 31-35.

2. Васильєва В.А., Васильєва В.В. Безвідклична довіреність з корпоративних прав: хронологія змін та нове в правовому регулюванні // Юридичний науковий електронний журнал. №5/2023. С. 60-63.

3. Вербіцька М., Вакіряк В. Теоретико-методологічне обґрунтування сутності корпоративного спору та особливостей його предметної юрисдикції // Актуальні проблеми правознавства. 2019. Вип. 2. С. 111-116.

4. Вінник О. Роль модельних установчих документів (шаблонів) у процесі цифровізації сфери господарювання // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 7. С. 62-68.

5. Вінтоняк Н. Д. Визнання недійсними установчих документів ТОВ: аналіз судової практики // Юридичний науковий електронний журнал. № 3/2023. С. 132-135.

6. Галіян І. Визнання недійсними рішень органів управління господарським товариством як спосіб захисту корпоративних прав // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 5. С. 63-68.

7. Гончаренко О. Статут господарського товариства як засіб саморегулювання // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 10. С. 37-42.

8. Доценко О. Визнання недійсним правочину, вчиненого виконавчим органом господарського товариства з перевищенням своїх повноважень як спосіб захисту корпоративних прав // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 3. С. 69-76.

9. Дорошенко Л. М. Стівідношення корпоративного договору з іншими правовими конструкціями // Юридичний науковий електронний журнал. № 2/2023. С. 233-237.

10. Коверзнев В. Ефективність судового захисту прав учасників економічних відносин як критерій забезпечення доступу до правосуддя // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 8. С. 82-86.

11. Кологойда О., Черненко О. Правовий статус незалежних членів наглядових рад державних підприємств // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 12. С. 62-69.

12. Корпоративне право Австрії і України: монографія / Васильєва В. А., Ковалишин О. Р., Вікторія Робертсон [та ін.]; за ред. проф. В. А.Васильєвої. Івано-Франківськ, 2015. 250 с.

13. Корпоративне право Польщі та України: монографія / Васильєва В. [та ін.]; за ред. проф. В.Васильєвої. Х.: Видавництво «Право», 2016. 377 с.

14. Корпоративне право України та європейських країн: питання теорії та практики. Збірник наукових праць за матеріалами XV Міжнародної науково-практичної конференції (6-7 жовтня 2017 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2017. 290 с.

15. Корпоративне право: навчальний посібник / О. В. Пушкіна, С. В. Несинова, Т. М. Лежнева, І. Б. Пробко, Т. А. Тодорошко; за заг. ред. С. В. Несинової. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 276 с.

16. Корпоративне право України та країн Європейського Союзу: новели законодавства: Збірник наукових праць за матеріалами XVI Міжнародної науково-практичної конференції (5-6 жовтня 2018 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2018. 199 с.

17. Корпоративне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів. За ред. І. В. Тетарчук. Вид-во ЦУЛ, 2019. 256 с.

18. Корпоративне управління за законодавством України: теоретико-прикладні проблеми: монографія / О. А. Беляневич, А. В. Мягкий. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2017. 320 с.

19. Кимберський З. Ю. Корпоративні спори, пов'язані з виконанням корпоративного договору в акціонерному товаристві // Юридичний науковий електронний журнал. № 4/2023. С. 266-269.
20. Прокорюк А. Поняття та ознаки корпоративної відповідальності // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 9. С. 75-81.
21. Приходько М. С. Щодо вдосконалення законодавства з питань поділу та виділу акціонерних товариств // Юридичний науковий електронний журнал. № 2/2023. С. 248-252.
22. Смірнов Г. Ю. Правочини із заінтересованістю в корпоративних правовідносинах: питання вдосконалення правового регулювання // Юридичний науковий електронний журнал. №2/2023. С. 193-196.
23. Сулима А. П. Статут у регулюванні ТОВ та ТДВ – актуальні питання співвідношення імперативного та диспозитивного // Юридичний науковий електронний журнал. №2/2023. С. 197-201.
24. Швидка Т. Регулювання та контроль за злиттям й поглинанням суб'єктів господарювання // Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 63-68.
25. Чайковська А. В. Поняття й види конфліктів інтересів у господарському товаристві // Право та державне управління. 2018. № 1. Том 1. С. 94-98.
26. Шпомер А., Левченко М. Правові засади установчих документів суб'єктів господарювання // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 1. С. 48-63.
27. Щербина В., Боднар Т. Договори в товаристві з обмеженою відповідальністю // Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 81-87.
28. Хомляк О.Р. Особливості правового статусу юридичних осіб корпоративного типу за участю держави. Процес корпоратизації державних підприємств: основні етапи та переваги. Юридичний науковий електронний журнал // № 5/2023. С. 130-132.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України – <https://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України – <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Офісу Президента України – <https://www.president.gov.ua/news/administration>
4. Офіційний сайт Конституційного суду України – <http://www.ccu.gov.ua>
5. Офіційний сайт Верховного Суду – https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/
6. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини – <https://www.ombudsman.kiev.ua>
7. Офіційний сайт Єдиного державного реєстру судових рішень – <https://reyestr.court.gov.ua/>

Навчальне видання

Людмила Василівна **Вакарюк**
Ніна Дмитрівна **Гетьманцева**

КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник

Літературний редактор

Лукул О.В.

Технічна редакторка
та дизайн обкладинки

Віщак Ю. С.

Комп'ютерна верстка

Осадчук Т.В.

Підписано до друку 20.02.2024. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний. Умов.-друк. арк. 12,3.
Обл.-вид. арк. 13,2. Тираж 50. Зам. Н-013
Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету.
58012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.
e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002.

Навчальний посібник
підготовлений та
розроблений відповідно
до робочої програми
навчального курсу
дисципліни
«Корпоративне право»
для спеціальності
081 «Право» та є
завершеним навчальним
виданням, необхідним
і достатнім для повного
вивчення курсу.

Для проведення практичних
занять з студентами
юридичних факультетів
зі дисципліни
«Корпоративне право».

ISBN 978-966-423-831-8

